

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

**Τμήμα Διεθνών, Ευρωπαϊκών
και Περιφερειακών Σπουδών
Department of International,
European and Area Studies**

**ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ»
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ**

**Οι εγγυήσεις δικαστικής προστασίας του ερήμην καταδικασθέντος
εκζητουμένου στο θεσμό του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης**

**Guarantees of judicial protection regarding the person convicted in
absentia in terms of the European arrest warrant**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Χριστίνα Παύλου

Αθήνα, 2023

Τριμελής Επιτροπή

Όλγα Τσόλκα, Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπουσα)

Νέδα Κανελλοπούλου-Μαλούχου, Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Δομίνικος Δ. Αρβανίτης, Διδάκτωρ Παντείου Πανεπιστημίου, Δικηγόρος

Copyright © Χριστίνα Παύλου, 2023

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνωμών του συγγραφέα.

Συντομογραφίες

ΑιτΕκθ.: Αιτιολογική Έκθεση

ΑΠ: Άρειος Πάγος

ΑπΠΛΕΕΣ: Απόφαση πλαίσιο για το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης

Αριθ.: Αριθμός

Βλ.: Βλέπε

ΔΕΕ: Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΔΠΘ: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

ΔΣΑ: Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών

ΕΔΔΑ: Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΕΕ: Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας

ΕΕΣ: Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης

Εκδ.: Εκδόσεις

Επιμ.:Επιμέλεια

Επ.: Επόμενα

ΕΣΔΑ: Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΝοΒ.: Νομική Βιβλιοθήκη

Ν.: Νόμος

ΟΛΑΠ: Ολομέλεια του Αρείου Πάγου

Πλαγ.: Πλαγιότιτλος

Ποιν.Δικ.: Ποινική Δικαιοσύνη

Ποιν.Χρον.: Ποινικά Χρονικά

ΣΕΕ: Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Σελ.: Σελίδα

Σκ.: Σκέψη

ΣΛΕΕ: Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Στ.: Στοιχείο

ΣυμβΑΠ: Συμβούλιο του Αρείου Πάγου

Συντ.: Σύνταγμα

ΤΝΠ: Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών

Υποσ.: Υποσημείωση

ΦΕΚ: Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης

ΧΘΔΕΕ: Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Περιεχόμενα

Περίληψη	6
Εισαγωγή.....	8
Κεφάλαιο Πρώτο.....	12
Οι ρυθμίσεις περί των εγγυήσεων προστασίας του ερήμην καταδικασθέντα στην απόφαση-πλαίσιο 20002/584/ΔΕΥ για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης	12
1. Γενικά	12
2. Προϊσχύον νομοθετικό καθεστώς	13
2.1. Η διάταξη του άρθρου 5 της απόφασης-πλαίσιο.	13
2.2. Η ενσωμάτωση της διάταξης στην ελληνική έννομη τάξη.	14
3. Το ισχύον νομοθετικό καθεστώς	19
3.1. Οι λόγοι της νομοθετικής μεταβολής με την ΑπΠΛΕΕΣ 2009/299/ΔΕΥ.	19
3.2. Το άρθρο 4 ^α της ΑπΠΛΕΕΣ – Βασικά χαρακτηριστικά στοιχεία.	22
4. Ειδικότερα: οι δεσμεύσεις των κρατών μελών επί του λόγου άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ	30
4.1. Η φύση του λόγου ως δυνητικού.	30
4.2. Αυτεπάγγελτη ή μη εφαρμογή του λόγου άρνησης;	32
4.3. Ελάχιστη ή πλήρης εναρμόνιση;	34
Κεφάλαιο Δεύτερο	36
Κανονιστικό περιεχόμενο βασικών εννοιών του άρθρου 4 ^α της ΑπΠΛΕΕΣ	36
1. Έννοια της «ερήμην δίκης»: Επί της σχέσης μεταξύ του άρθρου 4 ^α της ΑπΠΛΕΕΣ και της Οδηγίας 2016/343/ΕΕ.....	36
2. Έννοια της «δίκης που οδήγησε στην έκδοση απόφασης»: Γενικές παρατηρήσεις ...	40
3. Ο κανόνας της δυνατότητας μη εκτέλεσης του ΕΕΣ υπό το πρίσμα της νομολογίας του ΔΕΕ.....	41
3.1. Η Κατ' έφεση δίκη.....	41
3.2. Η αφορώσα τον καθορισμό συνολικής ποινής απόφαση.	47
3.3. Η περί ανάκλησης της χορηγηθείσας αναστολής απόφαση.....	50
3.4. Η νέα καταδικαστική και συνακολούθως αφορώσα την έκτιση στερητικής της ελευθερίας ποινής απόφαση.	52
4. Εξαιρέσεις στην άρνηση εκτέλεσης του ΕΕΣ	56
4.1. Προκαταρκτικές επισημάνσεις.	56
4.2. Ο εκζητούμενος «είχε κλητευθεί εμπρόθεσμα και νομότυπα, είτε αυτοπροσώπως είτε είχε ενημερωθεί εμπρόθεσμα με άλλα μέσα, ώστε να αποδεικνύεται σαφώς ότι τελούσε εν γνώσει της ημερομηνίας και του τόπου διεξαγωγής της δίκης», και επιπλέον «γνώριζε ότι ήταν δυνατόν να εκδοθεί απόφαση ερήμην του».	57
4.3. Τελούσε «εν γνώσει» της δίκης, «είχε δώσει δε εντολή σε δικηγόρο, τον οποίο διόρισε ο ίδιος ή σε δικηγόρο ο οποίος είχε διορισθεί αυτεπαγγέλτως, να τον εκπροσωπήσει στη δίκη και όντως εκπροσωπήθηκε από τον ανωτέρω δικηγόρο» στη δίκη.	62

4.4. «Μετά την επίδοση της καταδικαστικής απόφασης και μετά την ενημέρωσή του για το δικαίωμά του να δικάσεται εκ νέου ή να ασκήσει ένδικο μέσο, κατά την εκδίκαση των οποίων δικαιούται να παρίσταται και όπου θα επανεξεταστεί η ουσία της υπόθεσης με νέα τυχόν αποδεικτικά στοιχεία και με ενδεχόμενο την εξαφάνιση της αρχικής απόφασης, είτε δήλωσε ρητά ότι δεν αμφισβητεί την απόφαση είτε δεν ζήτησε να δικάσεται εκ νέου ή δεν άσκησε ένδικο μέσο εντός της νόμιμης προθεσμίας».....	64
4.5. «Δεν παρέλαβε αυτοπροσώπως με επίδοση την απόφαση, αλλά αυτή θα του επιδοθεί αυτοπροσώπως και χωρίς υπαίτια καθυστέρηση μετά την παράδοσή του, θα ενημερωθεί ρητά για το δικαίωμά του να δικάσεται εκ νέου ή να ασκήσει ένδικο μέσο, κατά την εκδίκαση των οποίων δικαιούται να παρίσταται και όπου θα επανεξεταστεί η ουσία της υπόθεσης με νέα τυχόν αποδεικτικά στοιχεία και με ενδεχόμενο την εξαφάνιση της αρχικής απόφασης και θα ενημερωθεί σχετικά με την προθεσμία μέσα στην οποία οφείλει να ζητήσει να δικάσεται εκ νέου ή να ασκήσει ένδικο μέσο», όπως προβλέπεται στο σχετικό ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης.....	67
4.6. Η σχέση ανάμεσα στις τέσσερις εξαιρέσεις: Μια συμπερασματική αποτίμηση.	72
5. Το παραδεκτό της παράδοσης του εκζητούμενου παρά τη μη πλήρωση των όρων του άρθρου 4 ^α παρ. 1 της απόφασης πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ.....	73
5.1. Διακριτική ευχέρεια και συναφείς περιορισμοί.	73
5.2. Άλλες περιστάσεις που δικαιολογούν την παράδοση.	79
Κεφάλαιο Τρίτο	81
Τα ζητήματα της ελληνικής προσαρμογής	81
1. Γενικά επί της ενσωμάτωσης του άρθρου 4 ^α της ΑπΠΛΕΕΣ στην ελληνική έννομη τάξη	81
2. «Παρουσία» του κατηγορουμένου και «ερήμην» διεξαγωγή της δίκης	82
3. Η ένδικη προστασία του «ερήμην» καταδικασθέντος	87
3.1. Η αίτηση ακύρωσης της απόφασης (άρθρο 430 ΚΠΔ).....	87
3.2. Η αίτηση ακύρωσης της διαδικασίας (άρθρα 341 και 435 ΚΠΔ).....	88
3.3. Η ειδική πρόβλεψη του άρθρου 473 ΚΠΔ.	90
Επίλογος.....	92
Βιβλιογραφία.....	95
Ελληνική Βιβλιογραφία – αρθρογραφία.....	95
Ξενόγλωσση βιβλιογραφία – αρθρογραφία	97

Περίληψη

Με την παρούσα διπλωματική εργασία, επιχειρείται η παρουσίαση του θεσμού του ΕΕΣ υπό το πρίσμα των εγγυήσεων δικαστικής προστασίας, οι οποίες παρέχονται στον ερήμην καταδικασθέντα εκζητούμενο. Η παρούσα μελέτη εξετάζει κατ' αρχάς τη σχετική ρύθμιση της απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ υπό την προϊσχύσασα μορφή της και στη συνέχεια εστιάζει στην ισχύουσα σήμερα διάταξη και στην πρόβλεψη δυνητικών λόγων άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ, κατόπιν των τροποποιήσεων που επέφερε η απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ, ιδίως με την εισαγωγή της διάταξης του άρθρου 4^α και με αναφορά στους λόγους που οδήγησαν στη νομοθετική αυτή μεταβολή. Συναφώς, επιχειρείται η εννοιολογική προσέγγιση της ερήμην δίκης και της δίκης που οδήγησε στην έκδοση απόφασης, βάσει της νομολογίας του ΔΕΕ και υπό τις ειδικότερες αυτών διακρίσεις. Περαιτέρω, γίνεται εκτενής αναφορά στην εκτέλεση του εντάλματος ως συνιστώσας τον κανόνα στο πλαίσιο του ΕΕΣ αλλά και στις εξαιρέσεις από αυτόν, με ταυτόχρονη αναφορά στον ελληνικό νόμο ενσωμάτωσης και στις συναφείς ρυθμίσεις του ΚΠΔ. Η προσέγγιση γίνεται τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο (νομολογία των Ευρωπαϊκών Δικαστηρίων και εθνική νομολογία).

Λέξεις-κλειδιά: Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης, Ερήμην δίκη, Δυνητικοί λόγοι άρνησης εκτέλεσης, Εγγυήσεις

Guarantees of judicial protection regarding the person convicted in absentia in terms
of the European arrest warrant

Christina Pavlou

Abstract

The purpose of this work is mainly about the mechanism of the EAW in the light of the guarantees of judicial protection, which are provided to the convicted person, who did not appear in person. The present study examines firstly the relevant provision of Framework Decision 2002/584/JHA in its previous form. Afterwards, it focuses on its provision in force concerning grounds for optional non-execution of the EAW, following the amendments made by Framework Decision 2009/299/JHA, in particular with the introduction of the provision of article 4a and with reference to the reasons, which led to this legislative amendment. In addition, a conceptual approach of the in absentia trial and the trial, which led to the issuance of a decision based on the jurisprudence of the CJEU and under the most specific distinctions is attempted. In this regard, extensive reference is made to the execution as a component of the rule in the context of the EAW, but also to the exceptions from this rule, with simultaneous reference to the Greek law incorporating the above FD, as well as to the relevant provisions of the Criminal Procedure Code. The approach is both theoretical as well as in practical level (jurisprudence of the European Courts and national jurisprudence).

Keywords: European Arrest Warrant, In Absentia trial, Grounds for Optional non-execution, Guarantees

Εισαγωγή

Με τη ΣΕΕ (1991) συμπεριλήφθηκε στο πολιτικό και θεσμικό πλαίσιο της ΕΕ η συνεργασία σε θέματα Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997), όπως τροποποιήθηκε μετά τη Συνθήκη της Νίκαιας (2001), ανέδειξε ως βασική στρατηγική επιδίωξη της ΕΕ τη δημιουργία ενός «ενιαίου χώρου ελευθερίας, δικαιοσύνης και ασφάλειας» για όλους τους πολίτες που διαβιούν στην επικράτειά της με την ανάπτυξη κοινής δράσης των κρατών-μελών στον τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις και της πρόληψης και καταπολέμησης του ρατσισμού και της ξеноφοβίας (άρθρο 2 ΣΕΕ, υπό την προ της θέσης σε ισχύ της Συνθήκης της Λισαβώνας μορφή του και όπως η τελευταία ίσχυε κατά το χρόνο θεσμοθέτησης του ΕΕΣ)¹. Είναι κοινός τόπος ότι η άρση των εσωτερικών συνόρων και η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων είχαν ως αποτέλεσμα τη διεύρυνση των αρμοδιοτήτων της στον τομέα της αποκαλούμενης «δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις». Η τελευταία οδήγησε σε ανάπτυξη νέων εργαλείων και θεσμών δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών², τα οποία άλλαξαν με τη σειρά τους ριζικά τη φυσιογνωμία του ποινικού δικαίου, ιδίως τα δικονομικά αυτών συστήματα. Ειδικότερη όψη αυτού του στόχου, ο οποίος εντάχθηκε στο πλαίσιο του τότε τρίτου πυλώνα, αποτέλεσε η επίτευξη ενός ικανού επιπέδου διεθνικής συνεργασίας μέσω της έκδοσης αποφάσεων-πλαίσιο, ήτοι πολιτικά και ουσιαστικά δεσμευτικών νομοθετικών πράξεων.

Η πρώτη χρονικά απόφαση-πλαίσιο είχε ως αντικείμενο τη θεσμοθέτηση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης (εφεξής ΕΕΣ), ήτοι την κατάργηση του θεσμού της έκδοσης και την αντικατάστασή του από ένα σύστημα παράδοσης μεταξύ των δικαστικών αρχών³. Όπως διατυπώθηκε το 1999 στη σύνοδο του ΕΣ στο Τάμπερε⁴

¹ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Puig Gordi*, C-158/21, της 31^{ης}-1-2023, σκ. 67.

² Η απόφαση-πλαίσιο αντικαθιστούσε την «κοινή δράση» (άρθρο 34 παρ. 2 στοιχ. β' και δ' ΣυνθΕΕ ως ίσχυε).

³ Για την αντικατάσταση του όρου της έκδοσης με αυτόν της παράδοσης βλ. *Plachta M.*, σε *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 2003, σελ. 190 επ.

⁴ Βλ. *Παπαδοπούλου Ρ.-Ε.*, Η συνεργασία στο Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Προς μία τυπολογία, όπου «Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Τάμπερε υιοθέτησε σειρά κατευθυντήριων γραμμών και στόχων πολιτικού χαρακτήρα για τη συνεργασία των κρατών μελών της ΕΕ σε θέματα Δικαιοσύνης και

ακρογωνιαίο λίθο για τη δικαστική και αστυνομική συνεργασία των κρατών-μελών⁵, (και) στον τομέα των ποινικών υποθέσεων αποτελεί η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων, υπό την έννοια της άμεσης αναγνώρισης και εκτέλεσης ποινικών αποφάσεων και διαταγών ενός κράτους-μέλους σε άλλο κράτος-μέλος και οι εθνικές ποινικές αναφορικά με σοβαρές μορφές εγκληματικότητας, με αιχμή το «οργανωμένο έγκλημα». Επισημαίνεται, πάντως ότι στα Συμπεράσματα της Συνόδου Κορυφής του Τάμπερε απουσιάζει οποιοσδήποτε συσχετισμός της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης με την εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ, η οποία εμφανίζεται για πρώτη φορά στο προσκήνιο στην από 26.7.2000 Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο⁶.

Στη μετά Λισσαβώνας εποχή (2009), ως μοντέλο διαχείρισης του πλουραλισμού των εθνικών ποινικών συστημάτων και συνάμα ως βάση του ποινικού δικονομικού δικαίου στο πλαίσιο της Ένωσης η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων ευρίσκει ρητή νομοθετική κατοχύρωση στο άρθρο 82 της ΣΛΕΕ. Παρά το γεγονός ότι εμφανίζει στην πράξη σημαντικές αρνητικές πτυχές,⁷ μεταξύ των οποίων τη θέση υπό αμφισβήτηση της λειτουργικής ισοδυναμίας των εθνικών ποινικών συστημάτων, εντούτοις δεν δύναται να παραγνωριστεί η συμβολή της στη θέσπιση ελάχιστων κανόνων εναρμόνισης με παράλληλη διατήρηση των διαφορών των επιμέρους νομικών συστημάτων και παραδόσεων προς επίτευξη μίας

Εσωτερικών Υποθέσεων με απώτατο στόχο τη δημιουργία ενός «χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης», 2005, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 72.

⁵ Βλ. σχετικά Τσόλκα Όλγα, σε Ποιν.Χρον. 2002, σελ. 106-107.

⁶ Σύμφωνα με την Ανακοίνωση, η αμοιβαία εμπιστοσύνη είναι αναγκαίο συστατικό της αμοιβαίας αναγνώρισης και αναφέρεται τόσο στην καταλληλότητα όσο και στην ορθή εφαρμογή των εθνικών κανόνων, κάτι που σημαίνει ότι τα Κράτη Μέλη οφείλουν να αποδέχονται τις έννομες συνέπειες των αποφάσεων που εκδίδονται από άλλα Κράτη Μέλη, έστω και αν γνωρίζουν ότι αυτές δεν θα είχαν το ίδιο περιεχόμενο, αν η υπόθεση είχε εκδικασθεί με βάση το εθνικό δίκαιο», βλ. σχετικά Τζαννετής Α., Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητούμενου στην Ενωσιακή ποινική συνεργασία, 2020, εκδ. Π.Ν. Σάκκουλα, σελ. 46.

⁷ «Σε αντίθεση με το πεδίο του οικονομικού δικαίου, στον τομέα του ποινικού δικαίου εξαιτίας του κατασταλτικού του χαρακτήρα η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης συνεπάγεται περιορισμό και όχι διεύρυνση των δικαιωμάτων των προσώπων. Άλλωστε δε ενέχει κινδύνους για την ασφάλεια δικαίου, καθώς η αυτόματη αναγνώριση ενός αποδεικτικού μέσου ή άλλου επαχθούς μέτρου ληφθέντος από ένα κράτος μέλος σε άλλο μπορεί να σημαίνει ουσιαστική αλλαγή των δικονομικών προϋποθέσεων υπό τις οποίες λαμβάνεται το εν λόγω μέτρο στο πλαίσιο της έννομης τάξης», βλ. Καϊάφα –Γκμπάντι Μ., Νομολογία του ΔΕΕ και ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης: βασικές κατευθύνσεις και σύγχρονες τάσεις (Μέρος Α'), ΠοινΔικ. 1/2019, σελ. 1-2.

εν τοις πράγμασι ακώλυτης και ταχείας δικαστικής αυτών συνεργασίας⁸. Για το λόγο αυτό, έχει ιδιαίτερη αξία όχι μόνο να προβλέπεται θεσμικά αλλά και να αναγνωρίζεται στην πράξη ως όριο στη λειτουργία της η διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των προσώπων. Άλλωστε, η εναρμόνιση του ποινικού δικονομικού δικαίου των κρατών-μελών επιτυγχάνεται μόνο στο μέτρο που κρίνεται τούτο αναγκαίο και υπό το πρίσμα της αμοιβαίας εμπιστοσύνης⁹. Η τελευταία ερείδεται στο τεκμήριο ότι τα κράτη-μέλη της Ένωσης και συγχρόνως συμβαλλόμενα μέρη της ΕΣΔΑ, μοιράζονται κοινές αξίες και σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα που συγκροτούν την ενωσιακή ή ακόμη τη διευρωπαϊκή δημόσια τάξη, σύμφωνα με τις «συνταγματικού χαρακτήρα» διατάξεις των άρθρων 6 και 7 της ΣΕΕ και του ΧΘΔΕΕ.

Το ΕΕΣ εισήχθη στην ευρωπαϊκή έννομη τάξη με την απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ, όπως αυτή τροποποιήθηκε με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ, διαδραματίζοντας κομβική σημασία στον τομέα του ενωσιακού ποινικού δικαίου¹⁰. Αφενός, επειδή αποτελεί το πρώτο απλουστευμένο θεσμικό εργαλείο δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις που εφάρμοσε την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης στην πράξη¹¹, και μάλιστα προ της θέσης σε ισχύ της Συνθήκης της Λισσαβώνας και αφετέρου, επειδή αφορά την επιβολή επαχθούς δικονομικού μέτρου με καθοριστική σημασία για την πραγμάτωση της καταστολής του εγκλήματος στην ΕΕ¹². Με την απόφαση-πλαίσιο καταργείται το σύστημα έκδοσης

⁸ Βλ. Παπακυριάκου Θ.σε Σκουρή Β., Συνθήκη της Λισσαβώνας, Ερμηνεία κατ' άρθρον, άρθρο 82 ΣΛΕΕ, αριθ.25 επ., 2020, εκδ. Σάκκουλα.

⁹ «Η πλέον προωθημένη διάταξη του τομέα συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις είναι το άρθρο 83 της ΣΛΕΕ, το οποίο αποτελεί την πρώτη νομική βάση για έκδοση ενωσιακών πράξεων, που εναρμονίζουν το ουσιαστικό ποινικό δίκαιο των κρατών μελών σε συγκεκριμένους τομείς εγκληματικότητας με διασυνοριακή διάσταση», Βλ. Σαχπεκίδου Ε., Ευρωπαϊκό Δίκαιο, 3^η έκδοση, 2021, εκδ. Σάκκουλα, σελ.339.

¹⁰ Για την ανάδειξη της σημασίας της νομολογίας του ΔΕΕ γενικότερα μετά τη Συνθήκη της Λισσαβώνας, βλ. V. Skouris, Criminal law issues in the Case-law of the European Court of Justice: a general overview, EuCLR 2011, 108 et seq.

¹¹ Βλ. τις αποφάσεις του ΔΕΕ *Jeremy F. κατά Premier ministre*, C-168/13, της 30^{ης}-5-2013, *Tomas Vilkas*, C-640/15, της 25^{ης} -1- 2017 και της μείζονος σύνθεσης *Minister for Justice and Equality κατά Francis Lanigan*, C-237/15, της 16^{ης}-7-2015, καθώς και, TC, C-492/18, της 12^{ης}-2-2019, από τις οποίες με σαφήνεια προκύπτει ότι οι σύντομες προθεσμίες εκτέλεσης του εντάλματος σύλληψης λειτουργούν, κατά το Δικαστήριο, μόνο χάριν του σκοπού της εκτέλεσής του και όχι σε βάρος αυτής, αφού δεν περιορίζουν την εκτέλεσή του πέρα από τα χρονικά όρια που έχουν τεθεί, προσλαμβάνοντας έτσι μια μονομερώς ευνοϊκή λειτουργία για την ποινική καταστολή.

¹² Βλ. Συμεωνίδου-Καστανίδου Ε., Ο νόμος για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας-Βασικά χαρακτηριστικά και πρώτη ερμηνευτική προσέγγιση, ΠοινΔικ. 2004, σελ.773 επ. και Φουτράκη Ε., Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης σε εφαρμογή: Νέες εξελίξεις, νέες ανησυχίες, ΠοινΔικ. 2006, σελ.210 επ.

των εκζητουμένων και αντικαθίσταται από ένα σύστημα παράδοσής¹³ τους από το κράτος-μέλος σύλληψης και παράδοσης (κράτος εκτέλεσης του εντάλματος) σε άλλο κράτος μέλος (κράτος έκδοσης του εντάλματος) για την άσκηση ποινικής δίωξης ή την εκτέλεση ποινής. Εκκινώντας κανείς από το θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο της ΣΕΕ, στην προ Λισαβώνας εποχή, παρατηρεί ότι βάση της απόφασης-πλαίσιο της 13ης Ιουνίου 2002 αποτέλεσαν αφενός τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (ΕΣ) του Τάμπερε της 15ης και 16ης Οκτωβρίου 1999, στα οποία αναγνωριζόταν η ανάγκη ύπαρξης ενός ταχύτερου συστήματος έκδοσης των υπόπτων ή καταδικασμένων μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ, αφετέρου το πρόγραμμα μέτρων της 30ης Νοεμβρίου 2000 για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των ποινικών αποφάσεων¹⁴. Η αρχή αυτή αποτελεί έναν από τους τρεις δυνατούς τρόπους αντιμετώπισης της διαφορετικότητας των εθνικών εννόμων τάξεων¹⁵.

Αντικείμενο της παρούσας είναι η συστηματική προσέγγιση και ανάλυση του ρυθμιστικού περιεχομένου της απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ λαμβανομένων υπόψη των τροποποιήσεων που επέφερε η απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ με επίκεντρο την απόφαση, η οποία έχει εκδοθεί ερήμην του εκζητουμένου. Η εργασία διαρθρώνεται σε τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος αναλύονται: α) το προϊσχύον νομοθετικό καθεστώς και η ενσωμάτωση της νομοθετικής πρόβλεψης στο εθνικό δίκαιο, β) η ισχύουσα ρύθμιση του άρθρου 4^α της απόφασης-πλαίσιο και τα χαρακτηριστικά του λόγου άρνησης εκτέλεσης του εντάλματος ως δυνητικού και γ) οι λόγοι που οδήγησαν στη νομοθετική μεταβολή. Στο δεύτερο μέρος θα επιχειρηθεί η εννοιολογική οριοθέτηση επιμέρους όρων, όπως αυτών της ερήμην δίκης με αναφορά στην Οδηγία 2016/343/ΕΕ και τη δίκης που οδήγησε στην έκδοση απόφασης. Περιλαμβάνει τόσο τη θεωρητική προσέγγιση της δυνατότητας μη εκτέλεσης του ΕΕΣ όσο και την επισκόπηση αυτής υπό το πρίσμα της νομολογίας του

¹³ Βλ. τις σκέψεις 5 και 10 του προοιμίου της απόφασης-πλαίσιο του Συμβουλίου, σύμφωνα με τις οποίες ο μηχανισμός του ΕΕΣ βασίζεται στο υψηλό επίπεδο εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών – μελών και η εφαρμογή του μπορεί να ανασταλεί μόνο σε περίπτωση σοβαρής και διαρκούς παραβίασης εκ μέρους ενός κράτους-μέλους των αρχών που κατοχυρώνονται στο άρθρο 6 παρ. 1 ΣΕΕ.

¹⁴ Βλ. Μουζάκης Δ., Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, εκδόσεις ουσιαστικού και δικονομικού ποινικού δικαίου, 2009, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 80 επ., καθώς και Κυριτσάκη Ι., Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και η αρχή του διττού αξιοποιήσιμου, 2009, εκδ. Σάκκουλας, σελ. 40 επ.

¹⁵ Τους άλλους δύο αποτελούν η αρχή της εθνικής αντιμετώπισης (national treatment) και η αρχή της εναρμόνισης (harmonization ή standardization). Βλ. Μουζάκης Δ., ο.π., σελ. 124 επ.

ΔΕΕ και του ΕΔΔΑ. Επίσης, αναλύεται το περιεχόμενο των εξαιρέσεων της άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ, με παράλληλη αναφορά σε επιμέρους ζητήματα που άπτονται των μεταξύ τους σχέσεων. Το τρίτο μέρος της παρούσας είναι αφιερωμένο στην ανάδειξη των σημαντικότερων ζητημάτων, τα οποία ανακύπτουν κατά την ενσωμάτωση των ανωτέρω ρυθμίσεων στην ελληνική έννομη τάξη. Ειδικότερη μνεία γίνεται στην έννοια της ερήμην διεξαγωγής της δίκης υπό το ενωσιακό και εθνικό αυτής νόημα. Τέλος, αναλύονται οι διαδικασίες επί απόντος κατηγορουμένου γνωστής ή θεωρούμενης ως γνωστής, καθώς και άγνωστης διαμονής υπό τον ισχύοντα ΚΠΔ, ενώ επισκοπείται και η πρόβλεψη του άρθρου 473 Κ.Π.Δ.

Κεφάλαιο Πρώτο

Οι ρυθμίσεις περί των εγγυήσεων προστασίας του ερήμην καταδικασθέντα στην απόφαση-πλαίσιο 20002/584/ΔΕΥ για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης

1.Γενικά

Σύμφωνα με την υπ' αριθ. 6 αιτιολογική σκέψη της απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ το ΕΕΣ αποτελεί την πρώτη περίπτωση συγκεκριμένης εφαρμογής στον τομέα του ποινικού δικαίου¹⁶, της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης¹⁷. Επιπλέον, βάσει των διατάξεων των άρθρων 31 περ. α' και 34 παρ. 2 β' της ΣΕΕ η απόφαση-πλαίσιο¹⁸ έχει δεσμευτικό χαρακτήρα για τα κράτη-μέλη της ΕΕ¹⁹. Πρόκειται για ένα νέο απλουστευμένο σύστημα παράδοσης προσώπων, το οποίο καθορίζει σταθερές παραμέτρους στο πλαίσιο του ποινικού δικονομικού δικαίου, συνάμα δε κάμπτεται την αρχή βάσει της οποίας ένα κράτος-μέλος δεν αναγνωρίζει ούτε εκτελεί ποινικές αποφάσεις προερχόμενες από άλλο κράτος-μέλος. Επαφίεται, όμως στον εθνικό νομοθέτη η επιλογή των μέσων και του εν γένει τρόπου επίτευξης των όρων της, ώστε να καθίσταται εν ταυτώ δυνατή η όσο το δυνατόν πληρέστερη αξιοποίηση των

¹⁶ Βλ. την απόφαση του ΔΕΕ, *Kovalkovas*, C-477/16, της 10^{ης}-11- 2016, σκ. 25-28.

¹⁷ Βλ. R. *Blekxton/W. van Ballegooij, Wouter van Ballegooij*, Handbook on the European Arrest Warrant, 2005, T.M.C. Asser Instituut, The Hague, The Netherlands και *Καϊάφα-Γκμπάντι Μ.*, Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης: οι ρυθμίσεις του Ν.3251/2004 και η μετάβαση από την έκδοση στην παράδοση, Ποιν.Δικ. 2004, σελ.1294 επ.

¹⁸ Απόφαση-Πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ της 13^{ης}-6-2002, Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε. αριθ. L 190 της 18^{ης}-7-2002.

¹⁹ Βλ. *Καϊάφα-Γκμπάντι Μ.*, Στοιχεία Ενωσιακού Ποινικού Δικαίου, 2016, εκδ. Σάκκουλα, σελ.256-259.

δυνατοτήτων της εθνικής ποινικής νομοθεσίας των κρατών με παράλληλο όριο το σεβασμό των εκάστοτε συνταγματικών επιταγών. Με τον εν λόγω θεσμό η παρεμβολή της ευρωπαϊκής νομοθεσίας στο χώρο του ποινικού δικαίου καθίσταται ιδιαίτερα έντονη. Μεταβάλλονται σημαντικά οι ισχύουσες και αφορώσες το θεσμό της έκδοσης ρυθμίσεις και οι παρεχόμενες μέχρι σήμερα παραδοσιακές εγγυήσεις στο πρόσωπο του εκζητουμένου. Πλέον, ως βάση του νέου ρυθμιστικού πλαισίου αναγορεύεται ο ανωτέρω εξαγγελθείς υψηλός βαθμός εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών-μελών με κοινό στόχο την ελεύθερη κυκλοφορία των ποινικών δικαστικών αποφάσεων. Κατά τον παρατιθέμενο στο άρθρο 1 παρ.1 της ανωτέρω απόφασης-πλαίσιο ορισμό, το ΕΕΣ είναι μία δικαστική απόφαση, η οποία εκδίδεται από ένα κράτος-μέλος της ΕΕ με σκοπό τη σύλληψη και την παράδοση από άλλο κράτος-μέλος προσώπου που καταζητείται για την άσκηση ποινικής δίωξης ή για την εκτέλεση ποινής ή μέτρου ασφαλείας στερητικού της ελευθερίας. Προς τούτο, στο άρθρο 1, παρ.2, θεσπίζεται ο κανόνας βάσει του οποίου τα κράτη-μέλη υποχρεούνται να εκτελούν κάθε ΕΕΣ βάσει της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης και κατά τις διατάξεις της απόφασης-πλαίσιο. Συνεπεία αυτού, οι δικαστικές αρχές εκτέλεσης, πλην της συνδρομής εξαιρετικών περιστάσεων μπορούν να αρνούνται την εκτέλεση ενός τέτοιου εντάλματος μόνο στις προβλεπόμενες από την απόφαση-πλαίσιο περιπτώσεις. Ομοίως, η εκτέλεση του ΕΕΣ μπορεί να εξαρτάται μόνο από τη συνδρομή κάποιας εκ των περιοριστικώς απαριθμώμενων σ' αυτή προϋποθέσεων²⁰.

2. Προϊσχύον νομοθετικό καθεστώς

2.1. Η διάταξη του άρθρου 5 της απόφασης-πλαίσιο.

Στην αρχική πρόταση της Επιτροπής για την έκδοση της απόφασης-πλαίσιο, προβλεπόταν ότι στην περίπτωση έκδοσης ΕΕΣ επί τη βάσει ερήμην εκδοθείσας απόφασης, η υπόθεση θα εκδικαζόταν εκ νέου υποχρεωτικά στο κράτος-μέλος της έκδοσης μετά την παράδοση του εκζητουμένου²¹. Υπό το πρίσμα αυτό, η παροχή εγγύησης από τη δικαστική αρχή έκδοσης δεν θα ήταν αναγκαία. Εντούτοις, η ανωτέρω πρόταση δεν ακολουθήθηκε και έτσι η (αρχική) πρόβλεψη του άρθρου 5 της απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ, υπό τον τίτλο «εγγυήσεις» που πρέπει να

²⁰ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Radu C-396/11*, της 29^{ης}-1- 2013, σκ. 35-36.

²¹ Βλ. άρθρο 35 της πρότασης της Επιτροπής.

παρέχει το κράτος-μέλος έκδοσης του εντάλματος σε ειδικές περιπτώσεις προέβλεπε, μεταξύ άλλων ότι: «Η εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης από τη δικαστική αρχή εκτέλεσης μπορεί να εξαρτηθεί κατά το δίκαιο του κράτους μέλους εκτέλεσης από μία από τις ακόλουθες προϋποθέσεις: 1. όταν το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης έχει εκδοθεί προς το σκοπό της εκτέλεσης ποινής ή μέτρου ασφαλείας που έχει επιβληθεί με απόφαση εκδοθείσα από τον ενδιαφερομένο και όταν ο ενδιαφερόμενος δεν έχει κλητευθεί αυτοπροσώπως ούτε είχε ενημερωθεί κατ' άλλον τρόπο σχετικά με την ημερομηνία και τον τόπο της ακροαματικής διαδικασίας που οδήγησε στην απόφαση που εκδόθηκε εν τη απουσία του, η παράδοση μπορεί να εξαρτηθεί από το αν η δικαστική αρχή έκδοσης του εντάλματος παρέχει επαρκείς εγγυήσεις ώστε να εξασφαλισθεί στον καθ' ου το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, ότι θα έχει τη δυνατότητα να ζητήσει να δικαστεί εκ νέου στο κράτος μέλος έκδοσης του εντάλματος και να παρίσταται κατά τη λήψη της απόφασης». Όπως συμβαίνει και με τους δυνητικούς λόγους άρνησης εκτέλεσης, η απόφαση-πλαίσιο απαριθμεί τους γενικούς όρους των εγγυήσεων. Παράλληλα, παρέχει τη δυνατότητα στα κράτη να επιλέξουν το βαθμό εναρμόνισης της εθνικής τους νομοθεσίας με τις αντίστοιχες ρυθμίσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο²². Εναπόκειται, επομένως στα κράτη-μέλη να επιλέξουν, εάν και ποιες από τις προβλεπόμενες στο ανωτέρω νομοθετικό κείμενο εγγυήσεις θα ενσωματώσουν στον εκάστοτε εθνικό νόμο μεταφοράς, με αντίστοιχη προσαρμογή στις οικείες αυτών ρυθμίσεις.

2.2. Η ενσωμάτωση της διάταξης στην ελληνική έννομη τάξη.

Με το Ν.3251/2004²³ ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη η απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ σχετικά με το ΕΕΣ και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών-μελών. Στην αρχική μορφή του άρθρου 13 παρ. 1 του Ν.3251/2004 προβλεπόταν η δυνατότητα της δικαστικής αρχής εκτέλεσης του ΕΕΣ να αρνηθεί την εκτέλεση του εν λόγω εντάλματος, στην περίπτωση που το κράτος έκδοσης δεν

²² Βλ. Τσιακουμάκη Ν., «Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης, Άρνηση εκτέλεσης του εντάλματος βάσει του Ν.3251/2004», 1^η Σειρά: Το ποινικό δίκαιο στην πράξη, διεύθυνση: Αριστοτέλης Ι. Χαραλαμπίδης, Καθηγητής Νομικής Σχολής ΔΠΘ, 2019, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 257 επ.

²³ «Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, τροποποίηση του ν.2928/2001 για τις εγκληματικές οργανώσεις και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ Α' 127/9-7-2004.

παρείχε συγκεκριμένες εγγυήσεις²⁴ αναφορικά με τρεις αναφερόμενες στο άρθρο αυτό περιπτώσεις και δη της ερήμην εκδοθείσας απόφασης, της πράξης τιμωρούμενης με ισόβια κάθειρξη και τέλος του εκζητουμένου δυνάμει ΕΕΣ προς το σκοπό της δίωξης που κατοικεί στην Ελλάδα. Και στις τρεις επιμέρους περιπτώσεις η διατύπωση της διάταξης ακολουθεί τον τύπο «.....η εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης από την αρμόδια δικαστική αρχή μπορεί να εξαρτηθεί από την προϋπόθεση ότι η δικαστική αρχή έκδοσης του εντάλματος θα παράσχει επαρκείς εγγυήσεις.....». Αντίστοιχη διατύπωση απαντάται και στο άρθρο 12 του ν. 3251/2004, σύμφωνα με το οποίο «Η δικαστική αρχή που αποφασίζει για την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης μπορεί να αρνηθεί την εκτέλεση του εντάλματος» στις ακόλουθες κατά νόμο προβλεπόμενες περιπτώσεις. Εκ της επισκόπησης αμφότερων των ανωτέρω διατάξεων προκύπτει εναργώς ότι πρόκειται για δυνητικούς λόγους άρνησης εκτέλεσης του εντάλματος, οι οποίοι απλώς στο πλαίσιο της διάταξης του άρθρου 13 εμφανίζονται υπό τη μορφή της νομικής υποχρέωσης παροχής «εγγυήσεων» σύμφωνα με τις απαιτήσεις του νόμου. Υπό την έννοια αυτή, το άρθρο 13 του Ν.3251/2004 δε διαφέρει ουσιωδώς από το άρθρο 12 του ίδιου νόμου, καθώς και οι δύο διατάξεις εξαρτούν την εκτέλεση του ΕΕΣ από συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Σε αυτό συνηγορεί η επιλογή του ενωσιακού νομοθέτη να μεταφέρει την έκδοση αποφάσεων σε δίκες, κατά τις οποίες το ενδιαφερόμενο πρόσωπο δεν εμφανίστηκε αυτοπροσώπως, από το πεδίο των εγγυήσεων του άρθρου 5 της απόφασης-πλαίσιο σε αυτό των δυνητικών λόγων άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ κατά τους ορισμούς του άρθρου 4^α και των προβλεπόμενων σε αυτό εξαιρέσεων. Τη θέση αυτή, της εξομοίωσης της δυνατότητας παροχής εγγυήσεων με τους λόγους δυνητικής μη εκτέλεσης του ΕΕΣ φαίνεται να ασπάζεται και η νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων²⁵.

Εντούτοις, έχει διατυπωθεί και η θέση ότι οι εγγυήσεις διαφοροποιούνται από τους λόγους άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ αναφορικά με το αντικείμενο της προστασίας τους. Ειδικότερα, υποστηρίζεται ότι οι εγγυήσεις αποσκοπούν στην προστασία πρωτίστως των δικαιωμάτων του ενδιαφερόμενου προσώπου, ενώ οι

²⁴ Βλ. Εισηγητική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, τροποποίηση του Ν.2928/2001 για τις εγκληματικές οργανώσεις και άλλες διατάξεις», ΠοινΧρον. 2004, σελ.1044.

²⁵ Βλ. ΑΠ 450/2017, σε Τ.Ν.Π. ΔΣΑ.

λόγοι άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ διασφαλίζουν παράλληλα προς τα δικαιώματα και την κρατική κυριαρχία²⁶. Παρά το γεγονός ότι η θέση αυτή έχει δεχθεί αμφισβήτηση, καθώς υπάρχουν ορισμένοι λόγοι άρνησης εκτέλεσης μεικτού χαρακτήρα²⁷, που εκτός της κρατικής κυριαρχίας έχουν σαφώς προστατευτικό των δικαιωμάτων του εκζητουμένου χαρακτήρα, εντούτοις, η συστηματική διάρθρωση αμφοτέρων σε δύο διαφορετικές διατάξεις δικαιολογείται, κατά την κρίση της γράφουσας ένεκα της ύπαρξης δύο κυρίως μεταξύ τους διαφορών. Η πρώτη έγκειται στο γεγονός ότι στο πλαίσιο των εγγυήσεων η δικαστική αρχή εκτέλεσης δεν έχει τη δυνατότητα να αποφασίσει ενάντια στην εκτέλεση. Αντιθέτως, η απόφαση εκτέλεσης του ΕΕΣ έχει ήδη προαποφασιστεί από τη δικαστική αρχή που αποφασίζει για την εκτέλεση του εντάλματος, με αποτέλεσμα σε αυτό το επόμενο στάδιο να έχει «περιορισμένη αποφασιστική αρμοδιότητα», καλούμενη απλώς να αποφανθεί περί του, εάν θα εξαρτήσει την εκτέλεση ή μη του ΕΕΣ από τις προβλεπόμενες στο άρθρο 13 του Ν. 3251/2004 εγγυήσεις²⁸. Περαιτέρω, οι παρεχόμενες εγγυήσεις αφορούν αποκλειστικά τις δικαστικές αρχές του εκάστοτε κράτους έκδοσης του εντάλματος και κατ' επέκταση σχετίζονται άρρηκτα με το νομικό αυτού καθεστώ, ενώ δεν ισχύει το ίδιο για τους δυνητικούς λόγους άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ.

Ειδικότερα, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 13 του Ν. 3251/2004, «αν το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης έχει εκδοθεί προς το σκοπό της εκτέλεσης ποινής ή μέτρου ασφαλείας που έχει επιβληθεί με απόφαση εκδοθείσα ερήμην του εκζητουμένου και το πρόσωπο αυτό δεν είχε κλητευθεί αυτοπροσώπως ούτε είχε ενημερωθεί κατ' άλλον τρόπο σχετικά με την ημερομηνία και τον τόπο διεξαγωγής της ακροαματικής διαδικασίας που οδήγησε στην έκδοση της ερήμην απόφασης, η εκτέλεση του εντάλματος από την αρμόδια δικαστική αρχή μπορεί να εξαρτηθεί από την προϋπόθεση ότι η δικαστική αρχή έκδοσης του εντάλματος θα παράσχει επαρκείς εγγυήσεις, ώστε να διασφαλίζεται ότι ο εκζητούμενος θα έχει τη δυνατότητα να ζητήσει να δικαστεί εκ νέου στο κράτος – μέλος έκδοσης του εντάλματος και να

²⁶ Βλ. *Ligeti K.*, *Strafrecht und strafrechtliche Zusammenarbeit in der Europäischen Union*, Duncker & Humblot, Berlin, p.133.

²⁷ Βλ. το δυνητικό λόγο μη εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης λόγω δεδικασμένου, ήτοι αμετάκλητης εκδίκασης του εκζητουμένου για προηγούμενη αξιόποινη πράξη για την οποία έχει εκδοθεί ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης σε κράτος μέλος της ΕΕ.

²⁸ Βλ. *Βούλγαρης Δ.*, σε: *Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι*, «Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης», Στέφανος Παύλου/Θωμάς Σάμιος (Επιμ.), 6^η ενημέρωση Ιανουάριος 2020, εκδ. Σάκκουλας, σελ.51, πλ.αγ. 2.

παρίσταται κατά τη λήψη της απόφασης». Επομένως, η δυνατότητα της δικαστικής αρχής εκτέλεσης να απαιτήσει την εν λόγω εγγύηση υφίστατο μόνο στην περίπτωση που ο εκζητούμενος δεν κλητεύθηκε αυτοπροσώπως ούτε ενημερώθηκε κατ' άλλον τρόπο για την ημερομηνία και τον τόπο της ακροαματικής διαδικασίας.

Η διάταξη αυτή, ρύθμιζε το κρίσιμο για τα δικαιώματα του εκζητουμένου ζήτημα, ήτοι το κατά πόσον στο πλαίσιο μίας καταδικαστικής απόφασης και παρά τη διεξαχθείσα σε βάρος του ερήμην ακροαματική διαδικασία υπήρξε διασφάλιση του δικαιώματός του σε προσήκουσα ακρόαση συνακόλουθα δε και της δυνατότητάς του να ασκήσει το κατά νόμο προβλεπόμενο υπερασπιστικό του δικαίωμα. Ο δικαιολογητικός λόγος της πρόβλεψης έγκειται ακριβώς στην προσβολή των υπερασπιστικών δικαιωμάτων του καταδικασθέντος εκζητουμένου, μεταξύ των οποίων είναι τα προβλεπόμενα στο άρθρο 6 παρ.3 περ. γ', δ' και ε' της ΕΣΔΑ δικαιώματα. Η προσβολή αυτή υφίσταται με μόνη την αποστέρηση της δυνατότητας αποτελεσματικής επίκλησής τους στο πλαίσιο μίας διαδικασίας, η οποία προϋπέθετε την προσωπική αυτού παρουσία συνάμα δε τη γνώση της εις βάρος του διεξαχθείσας ποινικής δίκης, αφού εκ μόνης της απουσίας του δεν είναι σε θέση να αντικρούσει τις σε βάρος του αποδιδόμενες κατηγορίες, με αποτέλεσμα να πλήττεται ο πυρήνας της δίκαιης δίκης. Συνεπώς, η δικαστική αρχή εκτέλεσης δικαιούτο να αρνηθεί την εκτέλεση, όταν το κράτος έκδοσης του εντάλματος δεν εγγυάτο ότι η υπόθεση θα δικαζόταν πράγματι εκ νέου, χωρίς η ευδοκίμηση του ασκούμενου ένδικου μέσου να εξαρτάται από τον πρόσθετο όρο της επίκλησης λόγων δικαιολόγησης και προσκόμισης συναφούς αποδεικτικού υλικού από πλευράς του εκζητουμένου.

Στον αντίποδα, η παράδοση του εκζητουμένου λαμβάνει χώρα στην περίπτωση κατά την οποία το κράτος έκδοσης θα έχει το δικαίωμα εκ νέου εκδίκασης της υπόθεσής του. Έτσι, σύμφωνα με τη γραμματική διατύπωση της διάταξης, η δυνατότητα της δικαστικής αρχής εκτέλεσης να απαιτήσει την εν λόγω εγγύηση υφίστατο μόνο στην περίπτωση που ο εκζητούμενος δεν κλητεύθηκε αυτοπροσώπως ούτε ενημερώθηκε κατ' άλλο τρόπο για την ημερομηνία και τον τόπο της ακροαματικής διαδικασίας. Τέτοια όμως παραδοχή κατέληγε να λειτουργεί σε βάρος του εκζητουμένου, καθώς με την παροχή διακριτικής ευχέρειας στη δικαστική αρχή για την εκτέλεση του εντάλματος παραγνωριζόταν η πραγματική ικανοποίηση των υπερασπιστικών δικαιωμάτων του. Αντιθέτως, σε περίπτωση μη συνδρομής των

ελάχιστων κατά νόμο προβλεπόμενων προϋποθέσεων η αρχή εκτέλεσης υποχρεούτο να θέσει ως προϋπόθεση για την εκτέλεση του εντάλματος την εκ νέου εκδίκαση της υπόθεσης, άλλως τη μη εκτέλεση του εντάλματος.

Η νομοθετική αυτή διατύπωση φαίνεται να είναι ασύμβατη με τη νομολογιακή προσέγγιση του ΕΔΔΑ²⁹. Σύμφωνα με το Δικαστήριο του Στρασβούργου δεν παρέχεται απλώς η δυνατότητα στον ερήμην καταδικασθέντα να ζητήσει τη de novo εξέταση της υπόθεσης, στην οποία δεν εμφανίσθηκε ούτε κατ' άλλο τρόπο ενημερώθηκε για τη διεξαγωγή της³⁰, αλλά ο τελευταίος θα πρέπει να έχει το δικαίωμα επανεξέτασης της ουσίας της υπόθεσής του από ένα δικαστήριο συμφώνως προς τις απαιτήσεις του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ³¹. Επισημαίνεται ότι στην αρχική Πρόταση της Επιτροπής για την έκδοση της απόφασης-πλαίσιο³², η οποία εν τέλει δεν υιοθετήθηκε, προβλεπόταν η υποχρεωτική μετά την παράδοση εκζητουμένου λόγω της ερήμην εκδοθείσας σε βάρος του καταδικαστικής απόφασης εκ νέου εκδίκαση της υπόθεσης στο κράτος-μέλος. Η θέση αυτή τελεί σε σύμπτωση με την νομολογία του ΕΔΔΑ³³, το οποίο έχει κρίνει ότι η διεξαχθείσα ερήμην του κατηγορουμένου διαδικασία δεν είναι αφ' εαυτής ασύμβατη με το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ. Εντούτοις, το εκάστοτε εθνικό ποινικό-δικονομικό σύστημα επωμίζεται τη θετική υποχρέωση παροχής στον καταδικασθέντα της δυνατότητας να τύχει εκ νέου εκδίκασης της σε βάρος του αποδιδόμενης κατηγορίας από άποψη τόσο ουσιαστικής όσο και νομικής βασιμότητας, καθώς σε έτερη περίπτωση ελλοχεύει ο κίνδυνος της αρνησιδικίας. Στο πλαίσιο αυτό, ο εκζητούμενος *«πρέπει να έχει τη δυνατότητα, την οποία θα αξιοποιεί και πραγματικά, να ασκεί τη δική του επίδραση επί της διαδικασίας, να τοποθετείται ο ίδιος προσωπικά επί των μομφών που του επιρρίπτονται και να επικαλείται ελαφρυντικά γι' αυτόν στοιχεία, επιτυγχάνοντας τον*

²⁹ Βλ. απόφαση του ΕΔΔΑ, *Sejdonic κατά Ιταλίας*, της 10^{ης}.11.2004, παρ. 39.

³⁰ Βλ. *Μουζάκης Δ.*, ο.π., σελ. 556.

³¹ Η ερημοδικία ενέχει σοβαρό κίνδυνο προσβολής των δικαιωμάτων του εκζητουμένου, διότι θίγει το δικαίωμα αυτοπρόσωπης συμμετοχής στην ποινική δίκη, το οποίο παρότι δεν μνημονεύεται ρητώς στο άρθρο 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, αποτελεί στοιχείο διασφαλίζον το δίκαιο χαρακτήρα της διαδικασίας, βλ. απόφαση του ΕΔΔΑ, *Colozza κατά Ιταλίας*, της 12^{ης}.2.1985.

³² Βλ. άρθρο 35 της Πρότασης απόφασης-πλαίσιο του Συμβουλίου για το ΕΕΣ και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ κρατών μελών, COM 2001, σελ. 552, Βρυξέλλες 19.9.2001 σελ. 45 και παράρτημα 1 της παρούσας.

³³ Βλ. απόφαση του ΕΔΔΑ, *Sotogyl κατά Ιταλίας*, της 18^{ης}.5.2004, παρ. 66 σε *Μυλωνά Ι.*, «Η ποινική «δίκαιη δίκη» στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου κατά την τριετία 2002-2004», 2007, εκδ. Σάκκουλας, σελ. 65 επ. και 74 επ.

διεξοδικό και εξαντλητικό έλεγχο τους, ενδεχομένως δε και την συνεκτίμησή τους από το αλλοδαπό δικαστήριο»³⁴. Όσον αφορά την έκταση της εξουσίας επανεξέτασης της υπόθεσης από το δικαστήριο, ο νόμος δεν όριζε κάτι ειδικότερο πλην της γενικής πρόβλεψης περί εκ νέου εκδίκασης της υπόθεσης του εκζητουμένου στο κράτος-μέλος έκδοσης του εντάλματος και παράστασης αυτού κατά τη λήψη της απόφασης.

Επιπλέον, η διάταξη του άρθρου 13 παρ.1 του Ν. 3251/2004 έθετε μεταξύ των προϋποθέσεων εφαρμογής της την επιβολή στον εκζητούμενο ποινής ή μέτρου ασφαλείας με απόφαση εκδοθείσα ερήμην του, χωρίς αυτός να έχει κλητευθεί αυτοπροσώπως ούτε ενημερωθεί κατ' άλλον τρόπο σχετικά με την ημερομηνία και τον τρόπο διεξαγωγής της ακροαματικής διαδικασίας. Αναφορικά με το εννοιολογικό περιεχόμενο της «κατ' άλλον τρόπο ενημέρωσης» γίνεται ευχερώς κατανοητό ότι στη ρυθμιστική αυτής εμβέλεια περιλαμβάνονταν οι διάφοροι πλασματικοί τρόποι κλήτευσης. Ζήτημα, ωστόσο εγείρεται αναφορικά με το, εάν και κατά πόσον τούτοι οι τρόποι ενημέρωσης ήταν σε θέση να εγγυηθούν την ικανοποίηση του δικαιώματος του εκζητουμένου να λαμβάνει πραγματική γνώση του χρόνου και του τόπου διεξαγωγής της σε βάρος του ακροαματικής διαδικασίας, προκειμένου να διασφαλίσει επαρκώς την κατ' επέκταση άσκηση των λοιπών δικαιωμάτων του.

3. Το ισχύον νομοθετικό καθεστώς

3.1.Οι λόγοι της νομοθετικής μεταβολής με την ΑπΠΛΕΕΣ 2009/299/ΔΕΥ.

Εκ της προηγηθείσας ανάλυσης, κατέστη σαφές ότι παρά την πρόβλεψη του άρθρου 5 της απόφασης πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ και την αντίστοιχη του άρθρου 13 του ελληνικού νόμου ενσωμάτωσης, εξακολουθούσαν να εγείρονται αμφιβολίες αναφορικά με το εννοιολογικό περιεχόμενο της απόφασης εκδοθείσας «ερήμην» του εκζητουμένου, η οποία με τη σειρά της κατέλειπε την επάρκεια της εγγύησης αποκλειστικά στην εκτελεστική δικαστική αρχή. Περαιτέρω, η αρχική ρύθμιση εμφάνιζε το μειονέκτημα ότι το κράτος εκτέλεσης του ΕΕΣ όφειλε να βασισθεί στις παρεχόμενες από το κράτος έκδοσης διαβεβαιώσεις, ο έλεγχος των οποίων στην πράξη περιοριζόνταν αισθητά ένεκα της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης³⁵. Όπως

³⁴ Βλ. την απόφαση του Εφετείου *Braunschweig* της 2^{ας}.7.2001 – Ausl. 2/01, επιμ. *Βαθιώτης Κ.*, 2002, ΠοινΧρ, σελ. 80.

³⁵ Βλ. σχετικά *Τζαννετής Α.*, Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητουμένου στην Ενωσιακή ποινική συνεργασία, 2020, εκδ. Π.Ν. Σάκκουλα, σελ. 104.

παρατηρεί η Τσόλκα, «η λειτουργική σύνδεση του δικαιώματος παρουσίας στη δίκη του εκζητουμένου με την άσκηση των υπερασπιστικών του δικαιωμάτων κατέστη στην πράξη προβληματική, καθώς στο προσκήνιο τέθηκαν ουσιώδεις διαφοροποιήσεις των κρατών-μελών αφενός αναφορικά με τη δικονομική έννοια της «παρουσίας» ή της «παράστασης» του κατηγορουμένου στη δίκη αφετέρου με τις εγγυήσεις προστασίας του σχετικού δικαιώματος»³⁶. Υφίσταντο, επομένως δυσχέρειες στο πλαίσιο της εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των εκδοθεισών ερήμην του ενδιαφερομένου αποφάσεων, οι οποίες με τη σειρά τους ήταν απόρροια της ύπαρξης διαφορών μεταξύ των κρατών-μελών στην εγγυητική εμβέλεια της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο πλαίσιο της ποινικής δίκης³⁷. Έτι δε περαιτέρω, η διάταξη του άρθρου 19 παρ. 1 κατέλιπε την παροχή των προβλεπόμενων συμπληρωματικών στοιχείων στην κρίση της δικαστικής αρχής, η οποία με τη σειρά της βασιζόταν στην αξιολογική στάθμιση της επάρκειας των παρασχεθεισών από το κράτος έκδοσης του εντάλματος εγγυήσεων. Αποτέλεσμα αυτού ήταν να καθίσταται δυσχερής η εκ των προτέρων πρόβλεψη ευδοκίμησης ή μη της εκτέλεσης του εντάλματος, γεγονός το οποίο με τη σειρά του έθετε υπό αμφισβήτηση την αποτελεσματική δικαστική συνεργασία.

Στο σημείο αυτό, λεκτέον ότι οι αποφάσεις-πλαίσιο, οι οποίες θέσπιζαν κανόνες εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης σε ποινικές υποθέσεις, κατέλιπαν αρκετά περιθώρια στα κράτη-μέλη ως προς τις ειδικότερες προϋποθέσεις αναγνώρισης αποφάσεων, οι οποίες είχαν εκδοθεί ερήμην του κατηγορουμένου. Με σκοπό εξεύρεσης ενιαίας λύσης για την εκτέλεση τέτοιων αποφάσεων, που είχε ως αντικείμενο τη διαμόρφωση κοινών κριτηρίων άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ, αλλά και προκειμένου να θεσπισθούν συγκεκριμένες και σαφείς προϋποθέσεις για την παράδοση του εκζητουμένου σε εκτέλεση του ΕΕΣ, έλαβε χώρα Πρωτοβουλία των Κυβερνήσεων της Σλοβενίας, της Γαλλίας, της Τσεχίας, της Σουηδίας, της Σλοβακίας, του Ηνωμένου Βασιλείου και της Γερμανίας³⁸. Η Πρωτοβουλία αυτή οδήγησε στην

³⁶ Βλ. Τσόλκα Ο., «Ερήμην διεξαγωγή της ποινικής δίκης και ένδικη προστασία του «απόντος» κατηγορουμένου υπό το πρίσμα της ΕΣΔΑ και της ευρωπαϊκής δικαιοταξίας», σε: Τιμητικό Τόμο Χριστόφορου Δ. Αργυρόπουλου, 2016, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 229-230.

³⁷ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Melloni*, C-399/11, της 26^{ης} -2-2013, σκ. 62.

³⁸ Βλ. Έγγραφο 5213/08 του Συμβουλίου της 14^{ης} Ιανουαρίου 2008.

υιοθέτηση της απόφασης-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου της Ε.Ε. της 26^{ης} Φεβρουαρίου 2009 «για την τροποποίηση των αποφάσεων-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ, 2005/214/ΔΕΥ, 2006/783/ΔΕΥ, 2008/909/ΔΕΥ και 2008/947/ΔΕΥ και την κατοχύρωση, διά του τρόπου αυτού, των δικονομικών δικαιωμάτων των προσώπων και την προώθηση της εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης αποφάσεων που εκδίδονται ερήμην του ενδιαφερόμενου προσώπου στη δίκη³⁹». Επισημαίνεται ότι σκοπός των ρυθμίσεων της νέας απόφασης-πλαίσιο δεν είναι η επιβολή στα κράτη-μέλη συγκεκριμένου τρόπου αντιμετώπισης της ερημοδικίας, αλλά απλώς δι' αυτής προσδιορίζεται η υποχρέωση του εκάστοτε κράτους-μέλους εκτέλεσης του εντάλματος να αναγνωρίζει τέτοιου είδους αποφάσεις άλλων κρατών-μελών. Κατ' άλλη διατύπωση, στόχος της απόφασης-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ⁴⁰ είναι να τεθούν σαφείς και κοινές βάσεις ως προς την αναγνώριση τέτοιου είδους δικαστικών αποφάσεων.

Ειδικότερα, με το άρθρο 2 της ανωτέρω τροποποιήθηκε, μεταξύ άλλων, η απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ και καταργήθηκε η διάταξη του άρθρου 5 παρ. 1 για το ΕΕΣ, διά της θέσπισης ειδικής ρύθμισης περί του ζητήματος της εκτέλεσης ΕΕΣ προς εκτέλεση ποινής ή μέτρου ασφαλείας κατά προσώπων που καταδικάσθηκαν χωρίς προηγούμενη αυτοπρόσωπη εμφάνισή τους (in absentia). Το εν λόγω άρθρο 4^α λαμβάνει υπόψη το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη κατά το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, στο μέτρο που απορρέει από το αντικείμενο και τον σκοπό της διάταξης στο σύνολό της: το δικαίωμα του κατηγορουμένου να παρίσταται αυτοπροσώπως στη δίκη του, όπως ερμηνεύεται από το ΕΔΔΑ⁴¹. Επιπλέον, προσδιορίζει τη δυνατότητα άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ, απαριθμώντας, με συγκεκριμένο και ενιαίο τρόπο τις προϋποθέσεις, υπό τις οποίες δεν χωρεί άρνηση αναγνώρισης και εκτέλεσης

³⁹ ΕΕ L 81/24 της 27^{ης}.3.2009.

⁴⁰ Βλ. αιτιολογική σκέψη 4 του προοιμίου.

⁴¹ Το δικαίωμα αυτοπρόσωπης παρουσίας του κατηγορουμένου στη δίκη εδράζεται στο άρθρο 20 παρ. 1 Συντ., αφού αποτελεί τη λογικά αυτονόητη προϋπόθεση αφενός της δυνατότητας άσκησης, εκ μέρους αυτού της δικαστικής ακρόασης στο πλαίσιο της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας στην ποινική δίκη, βλ. *Αναγνωστόπουλο Η.*, Αυτοπρόσωπη εμφάνιση και δικαστική ακρόαση του κατηγορουμένου (με αφορμή τις ΟΛΑΠ, 14,15,16/2001 και την απόφαση του ΕΔΔΑ της 13^{ης} Φεβρουαρίου 2001 στην υπόθεση *Krombach κατά Γαλλίας*), ΝοΒ 2002, 491 επ. Το ίδιο δικαίωμα ακρόασης αναγνωρίζεται και από το άρθρο 2 περ. 1 του έβδομου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ που κυρώθηκε με το Ν. 1705/1987.

απόφασης εκδοθείσας κατόπιν δίκης, στην οποία ο ενδιαφερόμενος δεν παρέστη αυτοπροσώπως⁴².

3.2. Το άρθρο 4^α της ΑπΠΛΕΕΣ – Βασικά χαρακτηριστικά στοιχεία.

Με το άρθρο 4^α της απόφασης-πλαίσιο καθιερώνεται ένας γενικός δυνητικός λόγος άρνησης εκτέλεσης ΕΕΣ εκδοθέντος προς το σκοπό εκτέλεσης ποινής ή μέτρου ασφαλείας, στην περίπτωση κατά την οποία το πρόσωπο σε βάρος του οποίου έχει εκδοθεί το ένταλμα δεν παρέστη αυτοπροσώπως στην δίκη που οδήγησε στην έκδοση της σχετικής απόφασης. Στον κανόνα, όμως, αυτόν εισάγονται αποκλίσεις βάσει των οποίων το κράτος-μέλος εκτέλεσης δεν έχει την δυνατότητα να αρνηθεί την έκδοση του προσώπου. Πιο συγκεκριμένα, προβλέπεται μεν η δυνατότητα άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ, τίθενται όμως σημαντικές εξαιρέσεις, οι οποίες αφορούν κυρίως σε περιπτώσεις κατά τις οποίες ο καταδικασθείς παραιτήθηκε ρητώς ή σιωπηρώς του δικαιώματός του για αυτοπρόσωπη εμφάνιση, με αποτέλεσμα οι λόγοι να διαρθρώνονται σε ένα σχήμα προηγούμενου προς ακόλουθο. Έτσι, η παράγραφος 1 του άρθρου 4^α διαμορφώνεται ως εξής:

«Η εκτελούσα δικαστική αρχή δύναται επίσης να αρνηθεί την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης που έχει εκδοθεί με σκοπό την εκτέλεση ποινής στερητικής της ελευθερίας ή μέτρου ασφαλείας στερητικού της ελευθερίας, εάν το πρόσωπο δεν εμφανίσθηκε αυτοπροσώπως στη δίκη που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης, εκτός εάν στο ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης αναφέρεται ότι το πρόσωπο, βάσει δικονομικών απαιτήσεων που προβλέπονται από το εθνικό δίκαιο του κράτους μέλους έκδοσης: α) εν ευθέτω χρόνω: i) είτε είχε κλητευθεί αυτοπροσώπως και με την κλήτευση είχε ενημερωθεί σχετικά με την προγραμματισμένη ημερομηνία και τον τόπο διεξαγωγής της δίκης που οδήγησε στην έκδοση της αποφάσεως, είτε είχε δι' άλλων μέσων ενημερωθεί πραγματικά και επισήμως για την προγραμματισμένη ημερομηνία και τον τόπο διεξαγωγής της δίκης αυτής, κατά τρόπον ώστε να αποδεικνύεται σαφώς ότι τελούσε εν γνώσει της προγραμματισμένης δίκης· και ii) είχε ενημερωθεί ότι μπορεί να εκδοθεί απόφαση σε περίπτωση που το πρόσωπο δεν εμφανιστεί στη δίκη· ή β) το πρόσωπο τελούσε εν γνώσει της προγραμματισμένης δίκης, είχε δώσει δε εντολή σε δικηγόρο, τον οποίον

⁴² Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Melloni* C-399/11, της 26^{ης}-2-2013, σκ. 41.

διόρισε είτε το ενδιαφερόμενο πρόσωπο είτε το κράτος, να τον ή την εκπροσωπήσει στη δίκη, και εκπροσωπήθηκε όντως από αυτόν τον δικηγόρο στη δίκη· ή γ) αφού του επεδόθη η απόφαση και ενημερώθηκε ρητά για το δικαίωμά του να δικαστεί εκ νέου ή να ασκήσει ένδικο μέσο, όπου το πρόσωπο δικαιούται να παρίσταται, η δε ουσία της υπόθεσης, περιλαμβανομένων και νέων αποδεικτικών στοιχείων, θα επανεξεταστεί, και η δίκη μπορεί να οδηγήσει σε ανατροπή της αρχικής απόφασης: i) έχει δηλώσει ρητώς ότι δεν αμφισβητεί την απόφαση· ή ii) δεν έχει ζητήσει να δικαστεί εκ νέου ή να ασκήσει ένδικο μέσο εντός της ισχύουσας προθεσμίας· ή δ) η απόφαση δεν του επιδόθηκε αυτοπροσώπως αλλά: i) θα του επιδοθεί αυτοπροσώπως και αμελλητί μετά την παράδοσή του και θα ενημερωθεί ρητά για το δικαίωμά του να δικασθεί εκ νέου ή να ασκήσει ένδικο μέσο, όπου το πρόσωπο δικαιούται να παρίσταται, η δε ουσία της υπόθεσης, περιλαμβανομένων και νέων αποδεικτικών στοιχείων, θα επανεξετασθεί, και η δίκη μπορεί να οδηγήσει σε ανατροπή της αρχικής απόφασης· και ii) θα ενημερωθεί σχετικά με την προθεσμία εντός της οποίας οφείλει να ζητήσει να δικαστεί εκ νέου ή να ασκήσει ένδικο μέσο, όπως προβλέπεται στο σχετικό ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης».

Η ανωτέρω διάταξη καθιερώνει τη δυνατότητα άρνησης εκτέλεσης ΕΕΣ, στην περίπτωση κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος δεν παρέστη αυτοπροσώπως στη δίκη που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης. Η δυνατότητα μη εκτέλεσης ΕΕΣ πρέπει να θεμελιώνεται σε εξέταση των περιστάσεων κάθε συγκεκριμένης υπόθεσης, παύει δε στην περίπτωση διαπίστωσης από μέρους της δικαστικής αρχής εκτέλεσης της συνδρομής των προβλεπόμενων στο άρθρο 4^α, παράγραφος 1, στοιχεία α' έως δ', της απόφασης-πλαίσιο περιπτώσεων.

Εκ των ανωτέρω, καθίσταται σαφές ότι η εξουσία άρνησης εκτέλεσης ενός ΕΕΣ εδράζεται στην πλήρωση δύο σωρευτικά προϋποθέσεων: α) ότι ο εκζητούμενος δεν εμφανίστηκε αυτοπροσώπως στη δίκη που οδήγησε στην έκδοση απόφασης και β) ότι δεν τυγχάνει εφαρμογής καμία από τις προβλεπόμενες στο άρθρο 4^α παρ. 1, α'-δ' εξαιρέσεις. Εάν δεν πληρούνται η πρώτη προϋπόθεση, τότε δεν εφαρμόζεται το άρθρο 4α παρ. 1. Εάν, αντιθέτως πληρούνται μόνο η πρώτη προϋπόθεση, η δικαστική αρχή εκτέλεσης μπορεί να μη βασιστεί στο άρθρο 4α παρ.1, προκειμένου να αρνηθεί την εκτέλεση του ΕΕΣ. Εάν, τέλος πληρούνται και οι δύο όροι, η δικαστική αρχή εκτέλεσης

μπορεί να αρνηθεί την εκτέλεση του ΕΕΣ επί τη βάσει του ότι ο εκζητούμενος δεν εμφανίστηκε αυτοπροσώπως στη δίκη που οδήγησε στην έκδοση απόφασης. Όπως καθίσταται σαφές εκ της αιτιολογικής σκέψης 4 του προοιμίου της, στόχος της απόφασης-πλαίσιο είναι «να επανοριστούν οι εν λόγω κοινές βάσεις που θα επιτρέπουν στην εκτελούσα αρχή να εκτελέσει την απόφαση παρά την απουσία του ενδιαφερομένου από τη δίκη, τηρουμένου πλήρως του δικαιώματος υπεράσπισης του ενδιαφερομένου» διά της εναρμόνισης των λόγων άρνησης εκτέλεσης του εντάλματος σε πλήθος αποφάσεων, μεταξύ των οποίων και η απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ. Εξ αυτού συνάγεται ότι η μη εμφάνιση του προσώπου «στη δίκη που οδήγησε στην έκδοση απόφασης» καθιστά πιθανό να μην έχουν γίνει πλήρως σεβαστά τα δικαιώματα άμυνας του εκζητουμένου. Αντιστρόφως, η εμφάνιση ενός προσώπου στη δίκη ιδρύει ένα αμάχητο τεκμήριο ότι τα δικαιώματά του έγιναν πράγματι πλήρως σεβαστά, ενώ στην περίπτωση αυτή το άρθρο 4α δεν εφαρμόζεται. Περαιτέρω, σύμφωνα με το γράμμα του άρθρου 4^α παρ. 1, η δικαστική αρχή εκτέλεσης έχει τη δυνατότητα να αρνηθεί την εκτέλεση ΕΕΣ που έχει εκδοθεί με σκοπό την εκτέλεση ποινής στερητικής της ελευθερίας ή μέτρου ασφαλείας στερητικού της ελευθερίας, εάν ο ενδιαφερόμενος δεν εμφανίστηκε αυτοπροσώπως στη δίκη που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης, εκτός εάν στο ΕΕΣ αναγράφεται ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις που τίθενται στα στοιχεία α' έως δ' της ως άνω διάταξης.

Επομένως, η δικαστική αρχή εκτέλεσης υποχρεούται να προβεί σε εκτέλεση ΕΕΣ, παρά την απουσία του ενδιαφερομένου από τη δίκη που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης, όταν διαπιστώνεται η συνδρομή κάποιας από τις περιστάσεις που μνημονεύονται στο άρθρο 4α, παρ. 1, στοιχεία α', β', γ' ή δ', της εν λόγω απόφασης-πλαίσιο⁴³. Έτσι, καθεμία από αυτές αντιπροσωπεύει καταστάσεις, στις οποίες η εκτέλεση του ΕΕΣ δε θα συνιστούσε παραβίαση των δικαιωμάτων άμυνας του εκζητουμένου. Άλλωστε, το ρυθμιστικό πεδίο του άρθρου 4^α συνιστά ένα είδος κατ' ουσίαν συμβιβασμού μεταξύ των κρατών-μελών που διαθέτουν υψηλό επίπεδο προστασίας και εκείνων που παρέχουν ένα συγκριτικά χαμηλότερο επίπεδο προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Με το νέο νομοθετικό καθεστώς ο

⁴³ Βλ. Kei Hannah Brodersen, Vincent Glerum and André Klip "The European Arrest Warrant and In Absentia Judgments", Maastricht Law Series, 2022, p. 43-47.

ανωτέρω συμβιβασμός συνίσταται αφενός στην επίτευξη ενός βαθμού συναίνεσης μεταξύ των κρατών-μελών αναφορικά με την εφαρμοστέα, δυνάμει του δικαίου της Ένωσης, έκταση των δικονομικών δικαιωμάτων, των οποίων απολαύουν οι καταδικασθέντες ερήμην στο πλαίσιο του ΕΕΣ. Αφετέρου, οι λόγοι αυτοί συνιστούν υποχρεωτικές εξαιρέσεις σε προαιρετικό λόγο μη εκτέλεσης, με αποτέλεσμα να συνάγεται ευχερώς η δυνατότητα της δικαστικής αρχής εκτέλεσης, ακόμη και μετά τη διαπίστωση ότι η επίμαχη κατάσταση δεν εμπίπτει στο ρυθμιστικό πλαίσιο των ανωτέρω περιπτώσεων να λαμβάνει υπόψη της και άλλες περιστάσεις, εκτός των ρητώς προβλεπόμενων στο άρθρο 4^α παράγραφος 1 στοιχεία α' έως δ', βάσει των οποίων η τελευταία είναι σε θέση να βεβαιωθεί ότι τα δικονομικά δικαιώματα του ενδιαφερομένου έγιναν σεβαστά και η παράδοσή του δε συνεπάγεται προσβολή των δικαιωμάτων άμυνάς του⁴⁴.

Στο ίδιο πλαίσιο, η προαιρετική φύση του λόγου άρνησης επιτρέπει στις δικαστικές αρχές εκτέλεσης των κρατών-μελών που διαθέτουν ένα υψηλό επίπεδο προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων να αρνηθούν την εκτέλεση ΕΕΣ, στην περίπτωση που διαπιστωθεί τεκμηριωμένα ότι δε συντρέχει καμία από τις ανωτέρω αναφερόμενες εξαιρέσεις. Κατά συνέπεια, πλην εξαιρετικών περιστάσεων, οι δικαστικές αρχές εκτέλεσης μπορούν να αρνούνται την εκτέλεση ενός τέτοιου εντάλματος μόνο στις εξαντλητικώς προβλεπόμενες από την απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ περιπτώσεις μη εκτέλεσης⁴⁵. Η δε εκτέλεση του ΕΕΣ δύναται να εξαρτάται μόνον από τη συνδρομή κάποιας από τις προϋποθέσεις που απαριθμούνται περιοριστικά στο άρθρο 3, περιπτώσεις υποχρεωτικής μη εκτέλεσης, καθώς και στα άρθρα 4 και 4^α, περιπτώσεις προαιρετικής μη εκτέλεσης. Πέραν τούτου, η δικαστική αρχή εκτέλεσης δεν μπορεί να εξαρτά την εκτέλεση ΕΕΣ από άλλες προϋποθέσεις πλην εκείνων στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 5 της απόφασης-πλαίσιο⁴⁶.

Όπως θα αναλυθεί εκτενέστερα στη συνέχεια της παρούσης, στα στοιχεία α' και β' του άρθρου 4^α παρ. 1 προβλέπονται οι περιπτώσεις εκείνες, στις οποίες ο εκζητούμενος θεωρείται ότι έχει παραιτηθεί εκουσίως και άνευ αιρέσεων ή συναφών

⁴⁴ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Dworzecki*, C-108/16, της 24^{ης}-5-2016, σκ. 50.

⁴⁵ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Melloni*, C-399/11, της 26^{ης}-2-2013, σκ. 38.

⁴⁶ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Radu*, C-396/11, της 29^{ης}-1-2013, σκ. 35-36.

όρων του δικαιώματός του να είναι παρών στη δίκη του, ενώ τα στοιχεία γ' και δ' αφορούν περιπτώσεις, στις οποίες ο εκζητούμενος δικαιούται επανεκδίκασης της υπόθεσής του. Δικαιολογητικός λόγος της ανωτέρω πρόβλεψης είναι η εξασφάλιση υψηλότερου επιπέδου προστασίας⁴⁷ απ' αυτό που παρέχει το άρθρο 6 παρ. 1 και 3 της ΕΣΔΑ⁴⁸ συνάμα δε η διασφάλιση του δικαιώματος ακρόασης του κατηγορουμένου διά της παροχής στη δικαστική αρχή εκτέλεσης της δυνατότητας παράδοσης του ενδιαφερόμενου προσώπου παρά την απουσία του από τη δίκη που οδήγησε στην καταδίκη του, τηρουμένων συγχρόνως πλήρως των δικαιωμάτων άμυνάς του⁴⁹.

Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του ΔΕΕ⁵⁰, το επίπεδο προστασίας είναι υψηλό, προκειμένου να επιτρέπεται η εκτέλεση του ΕΕΣ με πλήρη σεβασμό στα δικαιώματα της υπεράσπισης του εκζητουμένου, με ταυτόχρονη ικανοποίηση κατά το μέρος αυτό των αναγκών εκείνων των κρατών-μελών, τα οποία, όπως ελέγχθη ανωτέρω, διασφαλίζουν ευρύτερη προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο εθνικό νομοθετικό τους σύστημα. Άλλωστε, η πρόβλεψη αυτή δε θα μπορούσε να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα της διασφάλισης χαμηλότερου του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ επιπέδου προστασίας, καθώς το άρθρο 52 παρ. 3 του ΧΘΔΕΕ δεν επιτρέπει τέτοια ερμηνεία. Έτσι, επί παραδείγματι, το άρθρο 4^α 1 στοιχ. δ' απαιτεί ο κατηγορούμενος είτε να έχει κλητευθεί αυτοπροσώπως είτε να έχει λάβει με άλλον τρόπο αλλά πάντως πραγματικά γνώση της ημερομηνίας και του τόπου διεξαγωγής της δίκης. Αντιθέτως, υπό το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, ακόμη και εάν ο κατηγορούμενος δεν κλητεύθηκε αυτοπροσώπως και δεν έλαβε πραγματική ενημέρωση για την ημέρα και τον τόπο της δίκης, δεν μπορεί να αποκλειστεί εκ προοιμίου η πιθανότητα γνώσης του. Στην περίπτωση αυτή, ορισμένα και επαρκώς τεκμηριωμένα γεγονότα δύναται να λειτουργήσουν ως ενδείκτες της γνώσης του κατηγορουμένου περί της σε βάρος του ποινικής διαδικασίας, της φύσης και της αιτίας αυτής, καθώς και της απροθυμίας του

⁴⁷ Βλ. τις Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα M.Bobek της 11^{ης}-5-2016 στην υπόθεση *Dworzecki*, C-108/16, σκ.74.

⁴⁸ Η επιλογή του νομοθέτη της Ένωσης επιβεβαιώθηκε από την οδηγία 2016/343/ΕΕ, βλ. αποφάσεις του ΔΕΕ, *Generalstaatsanwaltschaft Hamburg*, C-416/20, της 17^{ης}-12-2020, σκ. 43 και 44 και, *Spetsializirana prokuratura*, C-569/20, της 19ης Μαΐου 2022, σκ. 34, 35 και 37.

⁴⁹ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Dworzecki*, C-108/16, της 24^{ης}-5-2016, σκ. 37.

⁵⁰ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Tadas Tupikas*, C-270/17, της 10^{ης}-8-2017, σκ. 58, και απόφαση, *Ardic*, C-571/17, της 22^{ας}-12-2017, σκ. 50.

τελευταίου να συμμετάσχει στη δίκη ή αντίστοιχα της επιθυμίας του να αποφύγει την ασκηθείσα σε βάρος του ποινική δίωξη. Επομένως, στην περίπτωση κατά την οποία ο κατηγορούμενος δηλώνει δημόσια ή εγγράφως ότι δεν προτίθεται να ανταποκριθεί στις συνέπειες της κλήτευσής του, την οποία και γνώριζε βάσει ανεπίσημων πηγών ή στην περίπτωση κατά την οποία εισφέρεται από πλευράς του αποδεικτικό υλικό ενώπιον των δικαστικών αρχών, συνάγεται ότι ο τελευταίος τελούσε σε γνώση των διαδικασιών και των αποδιδόμενων σε βάρος του κατηγοριών και, εντούτοις παραιτήθηκε από τα δικαιώματά του⁵¹.

Σύμφωνα με το ΔΕΕ, το σύστημα του άρθρου 4^α είναι συμβατό προς τις απορρέουσες από τις διατάξεις των άρθρων 47 και 48 παρ. 2 του ΧΘΔΕΕ επιταγές, ήτοι με το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προσφυγής, καθώς και με το δικαίωμα υπεράσπισης του προσώπου, αντίστοιχα⁵². Όσον αφορά την έκταση εφαρμογής του δικαιώματος αυτοπρόσωπης παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη, επισημαίνεται ότι, αν και το τελευταίο συνιστά ουσιώδες στοιχείο του δικαιώματος της δίκαιης δίκης, εντούτοις δεν είναι απόλυτο⁵³. Εάν ο κατηγορούμενος έχει εκουσίως και άνευ αιρέσεων παραιτηθεί από το ως άνω δικαίωμα ρητώς ή σιωπηρώς, τότε η παραίτηση χωρεί κατά τρόπο μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση, συνδυάζεται με κατ' ελάχιστον εγγυήσεις αντίστοιχες της σοβαρότητάς της και δεν προσκρούει στο δημόσιο συμφέρον, με αποτέλεσμα η ερήμην καταδίκη του να μην αντιστρατεύεται το δικαίωμά του σε δίκαιη δίκη. Συνεπεία αυτού, στην περίπτωση της έγκυρης παραίτησης του κατηγορουμένου από το δικαίωμά του να συμμετάσχει στην αφορώσα αυτόν ακροαματική διαδικασία δεν δικαιούται επανεκδίκασης της υπόθεσής του. Επιπλέον, όπως θα αναπτυχθεί εκτενώς στη συνέχεια της παρούσας, δε στοιχειοθετείται προσβολή του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, όταν ο ίδιος ο κατηγορούμενος δεν παρέστη αυτοπροσώπως, αφ' ης στιγμής ενημερώθηκε σχετικά με τον χρόνο και τον τόπο της δίκης ή την υπεράσπισή του ανέλαβε δικηγόρος στον οποίον ο ίδιος έδωσε σχετική εντολή⁵⁴. Αντιθέτως, η άρνηση επανεκδίκασης των

⁵¹ Βλ. την απόφαση του ΕΔΔΑ *Sedjovic v. Italy*, της 1^{ης} 3.2006, σκ. 99.

⁵² Βλ. την απόφαση του ΔΕΕ, *Melloni*, C-399/11, της 26^{ης} 2-2013, σκ. 53.

⁵³ Βλ. την απόφαση του ΔΕΕ, *Trade Agency*, C-619/10, της 6^{ης} 9- 2010, σκ. 52 και 55, καθώς και τις Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Bobek της 11^{ης} 5-2016 στο πλαίσιο της υπόθεσης του ΔΕΕ *Dworzecki*, C-108/16, σκ.72.

⁵⁴ Βλ. την απόφαση του ΔΕΕ, *Melloni*, C-399/11, της 26^{ης} 2-2013, σκ. 49-50.

ερήμην διεξαχθεισών διαδικασιών, χωρίς κάποια πρόβλεψη περί παραίτησης του κατηγορουμένου εκ του δικαιώματός του να είναι παρών κατά τη διάρκεια της δίκης, θα πρέπει να νοηθεί ως κατάφωρη άρνηση απονομής της δικαιοσύνης, καθιστώντας εν ταυτώ τις σχετικές διαδικασίες αντίθετες προς τις προβλέψεις του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ και των εκεί προβλεπόμενων ρυθμίσεων⁵⁵.

Στην ίδια κατεύθυνση, σύμφωνα με τη νομολογία του ΕΔΔΑ⁵⁶, η έκδοση απόφασης εν τη απουσία του κατηγορουμένου και ο αποκλεισμός κάθε δυνατότητας για επανεκδίκαση της υπόθεσής του εμπίπτουν μεν στην έννοια της απαγορευμένης κατά το άρθρο 6 ΕΣΔΑ αρνησιδικίας, αυτό όμως ισχύει, εφόσον δεν αποδεικνύεται ότι ο κατηγορούμενος παραιτήθηκε του δικαιώματός του να παραστεί στην δίκη και να αμυνθεί ή ότι είχε την πρόθεση ναφυγοδικήσει⁵⁷. Όπως εύστοχα παρατηρεί ο Νίκος Ανδρουλάκης, «κανείς δεν επιτρέπεται να καταδικάζεται ανήκουστος»⁵⁸. Η διαπίστωση αυτή δεν εμποδίζει μεν ένα πρόσωπο να παραιτηθεί οικειοθελώς ρητά ή σιωπηρά από κάποια εκ των προβλεπόμενων εγγυήσεων, προκειμένου, όμως να θεωρηθεί η παραίτηση αυτή έγκυρη και ως εκ τούτου παράγουσα έννομα αποτελέσματα θα πρέπει να εδράζεται σε ένα τεκμήριο επαρκούς πραγματικής βάσης, ήτοι ο κατηγορούμενος να μπορούσε με την συμπεριφορά του να προβλέψει τις συνέπειες της συμπεριφοράς του⁵⁹. Επιπλέον, η παραίτηση του κατηγορουμένου από το δικαίωμα συμμετοχής του στην ακροαματική διαδικασία θα πρέπει να προκύπτει κατά αδιαμφισβήτητο τρόπο⁶⁰. Άλλωστε, στα στοιχεία γ' και δ' της διάταξης της ίδιας απόφασης-πλαίσιο δεν προβλέπεται απλώς ένας όρος, η συνδρομή του οποίου καθιστά την εκτέλεση του εντάλματος υποχρεωτική, αλλά

⁵⁵ Βλ. αποφάσεις του ΕΔΔΑ, *Stoichkov v. Bulgaria* της 24^{ης}-3-2005, σκ.56 και *Sanader v. Croatia*, της 12^{ης}-2.2015, σκ. 71.

⁵⁶ Βλ. αναλυτικά Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Yves Bot της 2ας-10-2012, υπόθεση του ΔΕΕ C-399/11, σκ. 7. και αιτιολογικές σκέψεις 1 επ. και 8 του προοιμίου της ΑπΠλ 2009/299/ΔΕΥ.

⁵⁷ Έτσι, αντιθέτως στην περίπτωση κατά την οποία ο ύποπτος γνωρίζοντας τις αποδιδόμενες σε βάρος του κατηγορίες ενεργεί κατά παράβαση της υποχρέωσής του να εγκαταλείψει την κατοικία του, οι αρμόδιες δικαστικές αρχές μπορούν να αχθούν στο συμπέρασμα ότι ο τελευταίος έχει παραιτηθεί εγκύρως του δικαιώματός του να συμμετάσχει στη δίκη, βλ. απόφαση του ΕΔΔΑ *Andrei Nastase v. Moldova*, της 4^{ης}-12-2018.

⁵⁸ Βλ. Ανδρουλάκης Ν., «Θεμελιώδεις έννοιες της ποινικής δίκης», εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλας, 2012, σελ. 197.

⁵⁹ Βλ. τις αποφάσεις του ΕΔΔΑ, *Medenica κατά Ελβετίας* της 14^{ης}-6.2001, *Sejdovic κατά Ιταλίας* της 1^{ης}-3-2006 και *Haralampiev κατά Βουλγαρίας* της 24^{ης}-4.2012.

⁶⁰ Βλ. αποφάσεις του ΕΔΔΑ, *Tolmacev κατά Εσθονίας*, της 9^{ης}-7.2015, σκ. 50 και *Sedjovic κατά Ιταλίας* της 1^{ης}-3.2006, σκ. 87.

παρατίθενται οι ειδικότερες συνθήκες βάσει των οποίων το κράτος-μέλος έκδοσης του εντάλματος δεσμεύεται ευθέως ως προς την διαδικασία που θα ακολουθήσει μετά την παράδοση σε αυτό του εκζητουμένου. Έτσι, η δικαστική αρχή εκτέλεσης υποχρεούται να εκτελέσει το ΕΕΣ, μολονότι προβλέπεται υπέρ του ενδιαφερομένου η διεξαγωγή νέας δίκης, εφόσον το ένταλμα αυτό διευκρινίζει είτε ότι ο ενδιαφερόμενος δε ζήτησε την εκ νέου διεξαγωγή δίκης είτε ότι πρόκειται να ενημερωθεί ρητώς ως προς το δικαίωμά του για μια τέτοια επανεξέταση⁶¹. Το ίδιο άλλωστε ισχύει και ως προς την παράγραφο 3 του άρθρου 4^α της ΑπΠΛΕΕΣ με την οποία παρέχεται αφενός στο εκδοθέν πρόσωπο το δικαίωμα για επανεξέταση του μέτρου της προσωρινής κράτησης που του έχει επιβληθεί και αφετέρου διασφαλίζεται ότι η επανεκδίκαση της υπόθεσής του, για την οποία δεσμεύτηκε το κράτος έκδοσης του εντάλματος, θα αρχίσει εν ευθέτω χρόνω⁶².

Επομένως, σκοπός των ρυθμίσεων του άρθρου 4^α της απόφασης-πλαίσιο δεν είναι να επιβληθεί στα κράτη-μέλη συγκεκριμένος τρόπος αντιμετώπισης της ερημοδικίας, αλλά απλώς προσδιορίζεται με συγκεκριμένα κριτήρια η υποχρέωσή τους να αναγνωρίζουν αντίστοιχες αποφάσεις άλλων κρατών-μελών. Περαιτέρω, και καθώς το ρυθμιστικό πλαίσιο του άρθρου 4^α παρ. 1 περ. α' έως δ' αντιπροσωπεύει τον βαθμό συναίνεσης των κρατών-μελών αναφορικά με το ελάχιστο επίπεδο προστασίας των δικονομικών δικαιωμάτων των ερήμην καταδικασθέντων εκζητουμένων και υποκείμενων στο ΕΕΣ υπό το πρίσμα του ευρωπαϊκού δικαίου, τα τελευταία δεν μπορούν να εξαρτήσουν την εκτέλεση του ΕΕΣ από επιπρόσθετες διαβεβαιώσεις και εγγυήσεις, όταν εφαρμόζουν εθνικά μέτρα ενσωμάτωσης. Το άρθρο 53 του ΧΘΔΕΕ ορίζει μεν ότι, όταν πράξη της Ένωσης υπαγορεύει την εφαρμογή εσωτερικών μέτρων, οι εθνικές αρχές παραμένουν καταρχήν ελεύθερες στην εφαρμογή των κατοχυρωμένων στα Συντάγματά τους θεμελιωδών δικαιωμάτων. Δεν ισχύει όμως, εν προκειμένω η εφαρμογή συνταγματικών προβλέψεων που παρέχουν ευρύτερη προστασία, καθώς η παροχή στο κράτος-μέλος της δυνατότητας να αντιτάξει τις συνταγματικές του ρυθμίσεις προς την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης θα προσέβαλε ευθέως την αρχή της υπεροχής, ενότητας και αποτελεσματικότητας του ενωσιακού δικαίου συμπεριλαμβανομένου

⁶¹ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Melloni*, C-399/11, της 26^{ης}-2-2013, σκ. 49.

⁶² Βλ. *Βούλγαρης Δ.*, ο.π., σελ. 46, πλ. 28.

του ΧΘΔΕΕ⁶³. Εξάλλου, πιθανή πρόβλεψη περί προστασίας περισσότερων των κατοχυρωμένων σε ευρωπαϊκό επίπεδο εθνικών θεμελιωδών δικαιωμάτων θα αντέκειτο στην πρόβλεψη του άρθρου 4^α παρ. 1 της απόφασης-πλαίσιο, η οποία δεν παρέχει στα κράτη-μέλη την ευχέρεια να αρνούνται την εκτέλεση του ΕΕΣ, οσάκις ο εκζητούμενος εμπίπτει σε μία εκ των αναφερόμενων εξαιρέσεων στοιχ. α' - δ'.

4. Ειδικότερα: οι δεσμεύσεις των κρατών μελών επί του λόγου άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ

4.1. Η φύση του λόγου ως δυνητικού.

Κατά τη μεταφορά της πρόβλεψης του άρθρου 4^α της απόφασης-πλαίσιο στην εκάστοτε εσωτερική έννομη τάξη, ανακύπτει προβληματισμός σχετικά με το, εάν μπορούν τα κράτη-μέλη να αξιώσουν από την δικαστική αρχή εκτέλεσης την άρνηση εκτέλεσης του ΕΕΣ στις περιπτώσεις εκείνες, όπου καμία από τις τέσσερις εξαιρέσεις δεν εφαρμόζεται. Με διαφορετική διατύπωση, τίθεται το ερώτημα του εάν και κατά πόσον είναι δυνατή η παρέκκλιση από την προαιρετική φύση του λόγου εκτέλεσης και η ενσωμάτωση του άρθρου 4^α της απόφασης-πλαίσιο στις εθνικές νομοθεσίες ως υποχρεωτικού λόγου άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ.

Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 15 του προοιμίου της απόφασης-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ, ο λόγος άρνησης εκτέλεσης του άρθρου 4^α είναι προαιρετικός. Εντούτοις, ορίζεται ότι η διακριτική ευχέρεια των κρατών-μελών κατά τη μεταφορά αυτού του λόγου άρνησης διέπεται ιδίως από το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, ενώ λαμβάνεται υπόψη ο γενικός στόχος της απόφασης-πλαίσιο περί της ενίσχυσης των δικονομικών δικαιωμάτων των προσώπων και της διευκόλυνσης της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις. Με αναφορά σε έτερο προαιρετικό λόγο άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ προβλεπόμενο στο άρθρο 4 παρ.6 της απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ επιβάλλεται το πρώτον η επισήμανση ότι το επίθετο «προαιρετική» αφορά την «μη εκτέλεση» και όχι τους «λόγους», από το οποίο συνάγεται ότι προαιρετική είναι, όντως, η άρνηση εκτέλεσης του εντάλματος, σε αντιδιαστολή προς τις περιπτώσεις υποχρεωτικής άρνησης που προβλέπονται στο άρθρο 3. Περαιτέρω, και ιδίως εκ της γραμματικής πρόβλεψης στο πρώτο εδάφιο του εν λόγω άρθρου βάσει της οποίας «η δικαστική αρχή εκτέλεσης μπορεί να αρνηθεί την εκτέλεση του

⁶³Βλ. απόφαση *Melloni*, C-399/11, της 26^{ης}-2-2013, σκ. 60-63.

ΕΕΣ», το ΔΕΕ έκρινε ότι, όταν ένα κράτος-μέλος έχει επιλέξει να μεταφέρει τη διάταξη αυτή στο εσωτερικό του δίκαιο, η δικαστική αρχή εκτέλεσης πρέπει να διαθέτει τουλάχιστον ένα περιθώριο εκτίμησης όσον αφορά το κατά πόσον πρέπει να αρνηθεί την εκτέλεση του ΕΕΣ ή μη⁶⁴. Συναφώς, η εν λόγω αρχή πρέπει να μπορεί να λάβει υπόψη τον σκοπό που επιδιώκεται με το λόγο προαιρετικής μη εκτέλεσης, ο οποίος, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου⁶⁵, συνίσταται στην παροχή στη δικαστική αρχή εκτέλεσης της δυνατότητας να μεριμνήσει ιδιαίτερα ώστε να αυξηθούν οι πιθανότητες κοινωνικής επανένταξης του καταδικασθέντος εκζητουμένου μετά την έκτιση της ποινής⁶⁶. Τα ίδια επιχειρήματα αρμόζουν και στο πλαίσιο της ερμηνείας της διάταξης του άρθρου 4^α, το οποίο συνιστά εξαίρεση στον κανόνα εκτέλεσης και ως εκ τούτου πρέπει να ερμηνεύεται στενά⁶⁷.

Άλλωστε, το Δικαστήριο στις υποθέσεις *Tupikas*⁶⁸ και *Zdziaszek*⁶⁹, επαναδιατυπώνοντας την θέση που είχε υιοθετήσει στο πλαίσιο της απόφασης *Dworzecki*⁷⁰ σχετικά με την προαιρετική φύση του άρθρου 4^α έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι η απόφαση-πλαίσιο δεν εμποδίζει τη δικαστική αρχή εκτέλεσης από τη διασφάλιση του πραγματικού σεβασμού των δικαιωμάτων του ενδιαφερόμενου προσώπου. Αυτό μπορεί να λάβει χώρα διά της αξιολόγησης όλων των συνθηκών, οι οποίες χαρακτηρίζουν τη συγκεκριμένη υπόθεση. Ως και ανωτέρω ελέγχθη, οι τέσσερις εξαιρέσεις αντικατοπτρίζουν τον επιθυμητό βαθμό συναίνεσης μεταξύ των κρατών-μελών προς το σκοπό επίτευξης υψηλού επιπέδου προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ενδιαφερόμενων προσώπων στο πλαίσιο της εκτέλεσης του ΕΕΣ. Η απαίτηση όμως από τα κράτη-μέλη να αφήσουν ένα περιθώριο διακριτικής ευχέρειας προς τις δικαστικές αρχές εκτέλεσης, παρέχοντάς τους κατ' αυτόν τον τρόπο τη δυνατότητα εκτέλεσης του ΕΕΣ θα είχε ως αποτέλεσμα την ανατροπή αυτού του «συμβιβασμού». Ορθότερο, επομένως, σύμφωνα με τη συμπερασματική θέση του ΔΕΕ στις ανωτέρω υποθέσεις, είναι να καταλείπεται σε

⁶⁴ Βλ. τις προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Υ. Bot στο πλαίσιο της υπόθεσης του ΔΕΕ, *Daniel Poplawski*, C-579/15, της 29^{ης}-6-2017, σκ. 30.

⁶⁵ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Lopes Da Silva Jorge*, C-42/11, της 5^{ης}-9-2012, σκ. 32.

⁶⁶ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Marin-Simion Sut*, C-514/17, της 13^{ης}-12-2018, σκ. 33.

⁶⁷ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Daniel Poplawski*, C-579/15, της 29^{ης}-6-2017, σκ. 19.

⁶⁸ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Tupikas*, C-270/17 της 10^{ης}-8-2017.

⁶⁹ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Zdziaszek* C-271/17, της 10^{ης}-8-2017.

⁷⁰ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Dworzecki*, C-108/16, της 26^{ης}-5-2016.

μεταγενέστερο στάδιο στη δικαστική αρχή εκτέλεσης η διακριτική ευχέρεια να λάβει υπόψη της «άλλες περιστάσεις», οι οποίες διασφαλίζουν ότι η παράδοση του ενδιαφερόμενου προσώπου δεν συνεπάγεται παραβίαση των δικαιωμάτων υπεράσπισής του⁷¹.

Εκ των ανωτέρω συνάγεται ευχερώς ότι ο έλληνας δικαστής, ως δικαστική αρχή εκτέλεσης του ΕΕΣ, αφού αρχικά ελέγξει τη νομιμότητα του εντάλματος, δηλαδή την εξωτερικά νομότυπη έκδοσή του από δικαστική αρχή αλλά και την εσωτερική νομιμότητα αυτού, ήτοι την έκδοσή του για αξιόποινες πράξεις και ποινές επιτρέπουσες την παράδοση του εκζητουμένου, οφείλει, στη συνέχεια, να ερευνήσει, εάν συντρέχει κάποιος από τους προβλεπόμενους στο άρθρο 11 του Ν. 3251/2004 λόγους υποχρεωτικής άρνησης εκτέλεσης του εντάλματος. Σε καταφατική περίπτωση, ή, εάν συντρέχει κάποιος από τους λόγους δυνητικής άρνησης εκτέλεσης του άρθρου 12 του ίδιου νόμου, η συνδρομή του οποίου παρέχει στο δικαστή τη διακριτική εξουσία, ασκούμενη σύμφωνα με τις ισχύουσες στο ελληνικό ποινικό σύστημα αρχές, οφείλει να εκδώσει απορριπτική απόφαση και να αρνηθεί την παράδοση του εκζητουμένου και κατ' επέκταση την εκτέλεση του εντάλματος.

4.2. Αυτεπάγγελτη ή μη εφαρμογή του λόγου άρνησης;

Ένα έτερο ζήτημα, το οποίο ανακύπτει στο πλαίσιο της μεταφοράς του λόγου άρνησης εκτέλεσης του άρθρου 4^α ΕΕΣ στις εθνικές νομοθεσίες αφορά το κατά πόσον οι δικαστικές αρχές εκτέλεσης είναι υποχρεωμένες να εξετάζουν αυτεπαγγέλτως τη συνδρομή ή μη των όρων του. Σε καταφατική περίπτωση, θα πρέπει να ερευνάται, εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 4^α, ανεξαρτήτως του εάν το εκζητούμενο πρόσωπο επικαλέστηκε τον λόγο της άρνησης ή μη. Στην αντίστροφη περίπτωση, οι δικαστικές αρχές εκτέλεσης δεσμεύονται να ενεργήσουν τον σχετικό έλεγχο μόνο στην περίπτωση που ο εκζητούμενος αντιτίθεται στην εκτέλεση του ΕΕΣ επί τη βάση του άρθρου 4^α της απόφασης-πλαίσιο. Σύμφωνα με μία πρώτη ερμηνευτική προσέγγιση, καθώς η δικαστική αρχή εκτέλεσης δεν υποχρεούται να αρνηθεί την εκτέλεση του ΕΕΣ, ομοίως δεν υποχρεούται να εξετάσει αυτεπαγγέλτως, εάν εφαρμόζεται ο λόγος άρνησης εκτέλεσης. Στο πλαίσιο αυτό και στην περίπτωση που ο εκζητούμενος ή νομικός του παραστάτης δεν επικαλούνται τον προαιρετικό

⁷¹Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Tadas Tupikas*, C-270/17, της 10^{ης}-8- 2017, σκ.96.

λόγο άρνησης εκτέλεσης, η δικαστική αρχή εκτέλεσης μπορεί ευχερώς να συνάγει ότι δεν αντιτίθενται στην εκτέλεση του ΕΕΣ υπό το πρίσμα της παραβίασης των δικαιωμάτων άμυνας του προσώπου. Σύμφωνα με μία δεύτερη ερμηνεία και ενόψει της απουσίας ευρωπαϊκής νομοθεσίας ρυθμίζουσας το συγκεκριμένο ζήτημα, εναπόκειται σε κάθε κράτος-μέλος η πρωτοβουλία της θέσης σε ισχύ στην εσωτερική αυτού έννομη τάξη λεπτομερών δικονομικών κανόνων επί τη βάση της αρχής της διαδικαστικής αυτονομίας των κρατών-μελών κατά την εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου. Εντούτοις, η διαδικαστική αυτονομία δεν είναι απεριόριστη, αλλά υπόκειται σε περιορισμούς από τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας⁷². Έτσι, σύμφωνα με την πρώτη αρχή οι κανόνες αυτοί, οι οποίοι αποσκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων των υποκειμένων δικαίου δε θα πρέπει να είναι λιγότερο ευμενείς από τους διέποντες παρόμοιες καταστάσεις υποκείμενες στο εσωτερικό δίκαιο. Έτσι, εάν η εθνική νομοθεσία παρέχει σε ένα δικαστήριο την διακριτική ευχέρεια να εφαρμόζει αυτεπαγγέλτως τον εθνικό νόμο, τότε το ίδιο δικαστήριο υποχρεούται να εφαρμόζει αυτεπαγγέλτως και το ενωσιακό δίκαιο. Παράλληλα, η αρχή της αποτελεσματικότητας του ενωσιακού δικαίου επιτάσσει να μην καθίσταται πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερής η άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει στα υποκείμενά του το δίκαιο της Ένωσης⁷³.

Τέλος, σύμφωνα με μία τρίτη συνεπέστερη, κατά την κρίση της γράφουσας, με το σκοπό της απόφασης-πλαίσιο⁷⁴ ερμηνεία και παρά την απουσία ρύθμισης καλύπτουσας το εν λόγω ζήτημα, υπάρχουν δικονομικοί κανόνες συμφυείς με την απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ. Οι κανόνες, όμως αυτοί - αντίθετα προς την ανωτέρω πρώτη ερμηνευτική οδό - υποχρεώνουν τη δικαστική αρχή εκτέλεσης να εξετάσει αυτεπαγγέλτως, εάν πρόκειται να εφαρμόσει έναν προαιρετικό λόγο άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ ή μη. Εξάλλου, το γεγονός ότι ο συγκεκριμένος λόγος άρνησης εκτέλεσης είναι προαιρετικός και ως εκ τούτου η δικαστική αρχή εκτέλεσης έχει ένα συγκεκριμένο περιθώριο ευχέρειας σχετικά με την άρνηση ή μη εκτέλεσης του ΕΕΣ δεν είναι το αποφασιστικής σημασίας κριτήριο. Αντιθέτως, το κρίσιμο σημείο

⁷² Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Lucio Cesare Aquino v. Belgische Staat*, C-3/16, της 15^{ης}-3-2017, σκ. 48.

⁷³ Βλ. την απόφαση του ΔΕΕ, *Bensada Benallal*, C-161/15, της 17^{ης}-3- 2016 , σκ. 24.

⁷⁴ Βλ. την αιτιολογική σκέψη 8 του προοιμίου της απόφασης πλαίσιο 2002/584, σύμφωνα με την οποία «Οι αποφάσεις για την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης πρέπει να υπόκεινται σε επαρκή έλεγχο».

της διάκρισης έγκειται ακριβώς στην εξέταση της άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ επί τη βάση του λόγου αυτού. Συνεπώς, η ύπαρξη διακριτικής ευχέρειας σχετικά με τη λήψη της απόφασης εκτέλεσης δε συνεπάγεται την απουσία καθήκοντος αυτεπάγγελτης εξέτασης της εφαρμογής του λόγου άρνησης εκτέλεσης⁷⁵.

4.3. Ελάχιστη ή πλήρης εναρμόνιση;

Ένα επόμενο ερώτημα, το οποίο ανακύπτει αφορά το ζήτημα του κατά πόσον η απόφαση-πλαίσιο αξιώνει την πλήρη εναρμόνιση των λόγων άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ μεταξύ των κρατών-μελών ή εάν αντιθέτως θέτει τα ελάχιστα απαιτούμενα εναρμόνισής τους. Στην περίπτωση της ελάχιστης εναρμόνισης τα κράτη-μέλη μπορούν να προβλέπουν στις επιμέρους εθνικές τους νομοθεσίες κανόνες, οι οποίοι διασφαλίζουν την τήρηση των δικονομικών δικαιωμάτων των κατηγορουμένων και τη δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις σε ένα επίπεδο υψηλότερο της απόφασης-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ. Εντούτοις, απαγορεύεται να υιοθετούν κανόνες, οι οποίοι παρέχουν χαμηλότερο επίπεδο προστασίας απ' αυτό που η τελευταία κατοχυρώνει.

Στο πλαίσιο της προδικαστικής παραπομπής δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, το Ισπανικό Συνταγματικό Δικαστήριο έθεσε για πρώτη φορά ερωτήματα σχετιζόμενα με τη συνύπαρξη των ενωσιακών θεμελιωδών δικαιωμάτων με τα εθνικά συνταγματικά δικαιώματα. Με την απόφασή του στην υπόθεση Melloni⁷⁶ το Δικαστήριο φαίνεται να υιοθετεί τη θέση ότι οι προβλεπόμενοι στην απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ λόγοι άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ επιδιώκουν την πλήρη εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών και την εξασφάλιση ενός ενιαίου και υψηλού επιπέδου προστασίας των εκζητούμενου, ώστε να μην διακυβεύεται η αποτελεσματικότητα του μηχανισμού του ΕΕΣ. Ειδικότερα, στο πλαίσιο της ανωτέρω υπόθεσης έκρινε ότι η Ισπανία δεν επιτρεπόταν να παρέχει προστασία μεγαλύτερη από την προβλεπόμενη στο άρθρο 4^α παρ. 1 α'- δ', απαιτώντας τον πρόσθετο όρο ότι η ερήμην καταδικαστική απόφαση μπορεί να αναθεωρηθεί εντός του κράτους-μέλους έκδοσης. Έτσι, το άρθρο 53 ΧΘΔΕΕ δεν είναι δυνατόν να ερμηνευθεί ως ρήτρα του ευνοϊκότερου καθεστώτος, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να συναχθεί μία

⁷⁵ Βλ. "The European Arrest Warrant and In Absentia Judgments", ο.π., p. 52-53.

⁷⁶ Βλ. την απόφαση του ΔΕΕ, *Melloni*, C-399/11, της 26^{ης}-2- 2013.

αυτόματη προσαρμογή των δικαιωμάτων του Χάρτη στο εκάστοτε υψηλότερο επίπεδο προστασίας⁷⁷. Συνεπεία της ανωτέρω θέσης, όταν ενωσιακή πράξη υπαγορεύει την εφαρμογή μέτρων εθνικής νομοθεσίας, οι αρχές των κρατών-μελών μπορούν να εφαρμόζουν τα συνταγματικώς κατοχυρωμένα θεμελιώδη δικαιώματά τους, υπό τον όρο να μην τίθεται υπό αμφισβήτηση η υπεροχή, ενότητα και αποτελεσματικότητα του ενωσιακού δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των ρυθμίσεων του ΧΘΔΕΕ⁷⁸. Στην περίπτωση αυτή, ο Χάρτης, σε αντίθεση με την ΕΣΔΑ, θέτει το αποκλειστικό ρυθμιστικό πλαίσιο προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων εντός του πεδίου του ενωσιακού δικαίου⁷⁹. Όπως σημειώνει ο Σαφούρης⁸⁰, «ενώ η φράση κλειδί για την κατανόηση της νομολογίας του ΕΔΔΑ είναι το ελάχιστο επίπεδο προστασίας, στη νομολογία του ΔΕΕ τη θέση αυτή καταλαμβάνει η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση». Τη θέση αυτή εδράζει στο διαφορετικό ρόλο που διαδραματίζει για τα δύο ανώτατα δικαστήρια η αρχή της επικουρικότητας. Και συμπληρώνει ότι: «Ενώ στο σύστημα της ΕΣΔΑ χαρακτηρίζει την εξωτερική εποπτική δικαιοδοσία του ΕΔΔΑ και τον τρόπο που το τελευταίο την ασκεί, στο ενωσιακό δίκαιο η ίδια αρχή αναφέρεται περισσότερο στο ζήτημα της αρμοδιότητας, θεωρούμενη ως επί το πλείστον έννοια πολιτικής και νομοθετικής σημασίας».

Προκειμένου να καταλήξει στο ως άνω συμπέρασμα, το ΔΕΕ ανέφερε ότι η ανωτέρω απόφαση-πλαίσιο εναρμονίζει τις προϋποθέσεις εκτέλεσης του ΕΕΣ σε περίπτωση ερήμην καταδίκης, η δε εναρμόνιση αυτή απηχεί τη συναίνεση, η οποία επετεύχθη από τα κράτη-μέλη στο σύνολό τους αναφορικά με την εφαρμοστέα, δυνάμει του δικαίου της Ένωσης, έκταση των δικονομικών δικαιωμάτων, των οποίων απολαύουν οι ερήμην καταδικασθέντες και τους οποίους αφορά το ΕΕΣ. Εντούτοις, η θέση αυτή φαίνεται να έρχεται σε αντίθεση με άλλες αποφάσεις⁸¹ του ΔΕΕ, όπου έχει

⁷⁷ Βλ. *Ηλιοπούλου-Στράγγα Τ.*, 2. Η συνύπαρξη των δικαιωμάτων του Χάρτη με τα εθνικά συνταγματικά δικαιώματα των Κρατών μελών, σε: Γενική θεωρία θεμελιωδών δικαιωμάτων, 2018, Σάκκουλας, σελ. 446.

⁷⁸ Για το ζήτημα της υπεροχής του ενωσιακού δικαίου έναντι του εθνικού συνταγματικού δικαίου του κράτους μέλους, βλ. αποφάσεις του ΔΕΕ, *Internationale Handelsgesellschaft*, C-11/70, , της 17^{ης}-12-1970 σκ.3 και, *Winner Wetten*, C-409/06, της 8^{ης}-9-2010, σκ. 61.

⁷⁹ Βλ. *Τζαννετής Α.*, Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητουμένου στην Ενωσιακή ποινική συνεργασία, 2020, εκδ. Π.Ν. Σάκκουλα, σελ. 110.

⁸⁰ Βλ. *Σαφούρης Γ.*, Η προδικαστική παραπομπή στο ΔΕΕ ως μέσο προστασίας θεμελιωδών δικαιωμάτων, 2021, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 135.

⁸¹ Βλ. τις αποφάσεις του ΔΕΕ, *Dworzecki*, C-108/16, της 26^{ης}-5-2016 σκ.37 και, *Tadas Tupikas*, C-270/17, της 10^{ης}-8-2017, σκ.58.

επανελημμένως τονίζει ότι ο σκοπός του άρθρου 4^α παρ.1 της απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ είναι διττός: Αφενός, η διασφάλιση ενός υψηλού επιπέδου δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις διά της παροχής στην εκτελούσα αρχή της δυνατότητας να προβεί στην παράδοση του ενδιαφερομένου παρά την απουσία από τη δίκη που οδήγησε στην έκδοση καταδικαστικής απόφασης. Αφετέρου, η ενίσχυση της προστασίας των δικονομικών δικαιωμάτων του ενδιαφερόμενου προσώπου. Υπό το πρίσμα αυτό, η παράλληλη εφαρμογή ενωσιακών και εθνικών θεμελιωδών δικαιωμάτων ευρίσκει πεδίο εφαρμογής στις περιπτώσεις εκείνες που το δευτερογενές ενωσιακό δίκαιο αναγνωρίζει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να αυξήσουν την παρεχόμενη προστασία ενός θεμελιώδους δικαιώματος σε εθνικό επίπεδο⁸². Αντιθέτως, το άρθρο 4^α της ΑπΠΛ 2002/584 δεν εμφανίζει προστατευτικό έλλειμμα, ώστε να χρήζει ανάγκης ενίσχυσης της παρεχόμενης προστασίας με προσφυγή στο εκάστοτε εθνικό επίπεδο προστασίας, αλλά περιέχει πλήρως προκαθορισμένες ρυθμίσεις, με αποτέλεσμα το εύρος προστασίας των δικαιωμάτων του εκζητουμένου να καθορίζεται αποκλειστικά από το Χάρτη και όχι από την εθνική συνταγματική ταυτότητα⁸³.

Κεφάλαιο Δεύτερο

Κανονιστικό περιεχόμενο βασικών εννοιών του άρθρου 4^α της ΑπΠΛΕΕΣ

1. Έννοια της «ερήμην δίκης»: Επί της σχέσης μεταξύ του άρθρου 4^α της ΑπΠΛΕΕΣ και της Οδηγίας 2016/343/ΕΕ

Αναφορικά με τον προσδιορισμό του νοηματικού περιεχομένου του όρου της «ερήμην δίκης», απαντούν δύο κείμενα ενωσιακής νομοθεσίας: η απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ και η Οδηγία 2016/343/ΕΕ⁸⁴. Η συνύπαρξη περισσότερων διαφορετικών νομοθετικών ρυθμίσεων σχετικά με το ζήτημα των ερήμην δικών εγείρει προβληματισμό για τη σχέση μεταξύ της απόφασης-πλαίσιο και της Οδηγίας.

Όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 4 και 14 του προοιμίου, καθώς και από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 4^α, η απόφαση-πλαίσιο επιδιώκει την

⁸² Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Fransson*, C-617/10, της 26^{ης}-2-2013.

⁸³ Βλ. σχετικά *Τζαννετής Α.*, Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητουμένου στην Ενωσιακή ποινική συνεργασία, 2020, εκδ. Π.Ν. Σάκκουλα, σελ. 111-112.

⁸⁴ [2016] ΕΕ L.651, (ΦΕΚ 32/Α/26-2-2019).

εναρμόνιση των επιμέρους εθνικών κανόνων ως προς το ζήτημα της αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων στο πλαίσιο διαδικασιών, στις οποίες το ενδιαφερόμενο πρόσωπο δεν εμφανίστηκε αυτοπροσώπως και όχι στην εναρμόνιση των εθνικών κανόνων στο πλαίσιο ποινικών δικών, στις οποίες ομοίως το ενδιαφερόμενο πρόσωπο δεν εμφανίστηκε αυτοπροσώπως⁸⁵. Αντιθέτως, το τελευταίο αυτό ζήτημα αποτελεί ρυθμιστικό αντικείμενο της Οδηγίας 2016/343/ΕΕ⁸⁶. Σύμφωνα με τις αιτιολογικές σκέψεις 9 και 10 του προοιμίου, αντικείμενο της Οδηγίας 2016/343/ΕΕ αποτελεί η θέσπιση κοινών ελάχιστων κανόνων⁸⁷ στον τομέα του ποινικού δικαίου, με στόχο την εμπέδωση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη και την ενίσχυση της δικαστικής συνεργασίας και αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων σε ποινικές υποθέσεις, χωρίς εντούτοις η τελευταία να σχετίζεται άμεσα με την αμοιβαία αναγνώριση αποφάσεων εκδιδόμενων στο πλαίσιο διαδικασιών μη αυτοπρόσωπης εμφάνισης του ενδιαφερόμενου σε αυτές προσώπου⁸⁸.

Παρά το διαφορετικό ειδικότερο ρυθμιστικό τους πεδίο, λεκτέον ότι η μεταφορά της Οδηγίας έχει μία θετική επίδραση στην πρακτική εφαρμογή της απόφασης-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ, καθώς αμφότερα τα νομοθετικά κείμενα έχουν κοινές επιδιώξεις: την κατοχύρωση των δικονομικών δικαιωμάτων των προσώπων υποκείμενων σε ποινικές διαδικασίες, τη διευκόλυνση της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, καθώς και τη βελτίωση της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων⁸⁹. Άλλωστε, η πρόταση της Επιτροπής⁹⁰ αφορούσε τη θέση

⁸⁵ Αυτό υποδηλώνει ότι η απόφαση-πλαίσιο λειτουργεί ως *lex specialis* στο συγκεκριμένο πλαίσιο αναφορικά με την άρνηση ή μη εκτέλεσης του ΕΕΣ επί τη βάση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης, βλ. *Mitsilegas V.*, *The European Union and the Rights of Individuals in Criminal Proceedings*, *The Oxford Handbook of Criminal Process* [edited by Darryl K. Brown, Jenia Iontcheva Turner and Bettina Weisser, Publisher Oxford University Press, 2019,, p.280-282.

⁸⁶ Βλ. την Οδηγία 2016/343/ΕΕ αναφορικά με την ενίσχυση συγκεκριμένων ζητημάτων του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος του ενδιαφερομένου να είναι παρών στη δίκη στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, ΟΙ 2016, L 65, παρ.1.

⁸⁷ Η αρχική πρόταση της Επιτροπής περιελάμβανε λεπτομερείς ρυθμίσεις επί του θέματος, επαναλαμβάνοντας κατ' ουσίαν τις διατάξεις της απόφασης-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ για τις ερήμην δίκες. Ωστόσο, η προσέγγιση αυτή απερρίφθη από το Συμβούλιο, όχι μόνο εξαιτίας των διαφορετικών στόχων των νομοθετικών κειμένων, αλλά και διότι οι λεπτομερείς ρυθμίσεις έβαιναν πέραν του στόχου της θέσπισης ελάχιστων κανόνων εναρμόνισης, σε <https://eucrim.eu/articles/directive-presumption-innocence-and-right-be-present-trial>.

⁸⁸ Βλ. την απόφαση του ΔΕΕ, *Spetsializirana prokuratura*, C-569/20, της 19^{ης}-5-2022, σκ.43.

⁸⁹ Βλ. αιτιολογική σκέψη 15 του προοιμίου, καθώς και άρθρο 1 παρ.1 της απόφασης-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ.

⁹⁰ Βλ. COM (2013) 821 final, Directive of the European Parliament and of the Council on the strengthening of certain aspects of the presumption of innocence and of the right to be present at trial in criminal proceedings.

σε ισχύ μίας Οδηγίας, η οποία σε σύμπνοια με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ θα στόχευε στη θέση σε ισχύ κανόνων πληρέστερης διασφάλισης του τεκμηρίου αθωότητας⁹¹ και του δικαιώματος αυτοπρόσωπης εμφάνισης στη δίκη στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών⁹².

Περαιτέρω, η απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ χρησιμοποιούσε τον όρο «ερήμην δίκη»⁹³, με αναφορά σε στερητική της ελευθερίας ποινή ή ένταλμα κράτησης, στα πλαίσια διαδικασιών, στις οποίες το πρόσωπο δεν εμφανίστηκε αυτοπροσώπως και που οδήγησαν στην έκδοση απόφασης. Με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ ο όρος «ερήμην δίκη»⁹⁴ διεγράφη, καθώς θεωρήθηκε ως τεχνικός, μη επαρκώς προσδιορισμένος και ως έχων διαφορετικό νομικό νόημα μεταξύ των κρατών-μελών, και αντικαταστάθηκε με την φράση «το πρόσωπο δεν εμφανίστηκε αυτοπροσώπως στη δίκη». Η τελευταία αποβάλλει την τεχνική της χροιά και νοείται υπό την πραγματική αυτής σημασία ως αφορούσα το πρόσωπο, το οποίο δεν ήταν φυσικά παρόν στη δίκη. Αντιθέτως, νομικές κατασκευές, όπως επί παραδείγματι το γεγονός ότι ένα πρόσωπο μπορεί πλασματικώς να νοηθεί ως παρόν, όταν εκπροσωπείται από το νομικό του παραστάτη, δεν μπορούν να εξομοιωθούν με τη φυσική παρουσία ενός ατόμου στο πλαίσιο της διεξαγόμενης σε βάρος του επ' ακροατηρίω διαδικασίας. Την αυτοπρόσωπη εμφάνιση του κατηγορουμένου συναρτά το Δικαστήριο με την εκπλήρωση των θεμελιωδών αρχών της ποινικής δίκης, ιδίως με τη δυνατότητά του προσώπου «να ακουστεί», «να παρασταθεί και να αμυνθεί» σύμφωνα με τις απαιτήσεις της δίκαιης δίκης⁹⁵.

Προς την κατεύθυνση αυτή συνηγορεί και το γεγονός ότι η νομική εκπροσώπηση του κατηγορουμένου συγκαταλέγεται στις εξαιρέσεις του κανόνα ότι η δικαστική αρχή εκτέλεσης δύναται να αρνηθεί την εκτέλεση του ΕΕΣ, όταν ο κατηγορούμενος δεν εμφανίζεται αυτοπροσώπως στη δίκη και δη, όπως θα αναλυθεί στη συνέχεια της παρούσης, πρόκειται για την περίπτωση β' του άρθρου 4^α παρ. 1.

⁹¹ Βλ. *Τριανταφύλλου Γ.*, Άρθρο 6 παρ.2-Τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου σε Κοτσαλής Λ., Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου & Ποινικό Δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2014, σελ. 474 επ.

⁹² *Mitsilegas V.*, The European Union and the Rights of Individuals in Criminal Proceedings, ο.π., p. 115-130.

⁹³ Έγγραφο του Συμβουλίου 5213/08 της 14^{ης} Ιανουαρίου 2018.

⁹⁴ Άρθρο 5 παρ. 1 της απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ.

⁹⁵ Βλ. *Τσόλκα Ο.*, ο.π., σελ. 229-230.

Σε σύμπνοια με την ερμηνευτική αυτή προσέγγιση τελεί και η νομολογία του ΕΔΔΑ, καθώς το Δικαστήριο μεριμνά, ώστε το άρθρο 4^α παρ. 1 της απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ και κατ' επέκταση και η απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ να ερμηνεύεται συμφώνως προς τις επιταγές του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ⁹⁶. Σε αυτό συνηγορούν και οι αιτιολογικές σκέψεις 1 και 8 του προοιμίου της απόφασης-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ, σύμφωνα με τις οποίες «το δικαίωμα του κατηγορουμένου να εμφανίζεται αυτοπροσώπως στη δίκη» συμπεριλαμβάνεται στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, όπως αυτό ερμηνεύεται από το ΕΔΔΑ. Άλλωστε, το ΕΔΔΑ με τον όρο «παρουσία» εννοεί τη φυσική παρουσία και αντίστοιχα με τον όρο «απουσία» τη φυσική απουσία ενός προσώπου από τα διαδικαστικά στάδια που έπονται της παραπομπής του μέχρι και την έκδοση τελεσίδικης δικαστικής απόφασης. Το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι «η υποχρέωση εγγύησης του δικαιώματος του κατηγορουμένου να είναι παρών στην αίθουσα του ακροατηρίου αποτελεί ένα από τα βασικά στοιχεία του ανωτέρω άρθρου 6»⁹⁷. Συνεπώς, στην περίπτωση κατά την οποία ο κατηγορούμενος εκπροσωπείται από το νομικό του παραστάτη, η διαδικασία υπό το πρίσμα 6 της ΕΣΔΑ θεωρείται ότι διεξάγεται ερήμην του⁹⁸. Αναφορικά με την Οδηγία 2016/343/ΕΕ, στην παράγραφο 1 του άρθρου 8 κατοχυρώνεται το δικαίωμα αυτοπρόσωπης εμφάνισης των υπόπτων και κατηγορουμένων στη δίκη, ενώ στην παράγραφο 2 τίθενται οι όροι υπό τους οποίους μία δίκη μπορεί να οδηγήσει σε απόφαση για την ενοχή ή αθωότητα του υπόπτου ή του κατηγορουμένου και να διεξαχθεί εν τη απουσία του⁹⁹.

Ο ενωσιακός νομοθέτης σεβόμενος τη διαφορετικότητα των εθνικών ποινικών συστημάτων άφησε το ζήτημα της «δικονομικής παρουσίας» του

⁹⁶ Βλ. την απόφαση του ΔΕΕ, *Ardic*, C-571/17, της 22ας-12- 2017, σκ.74.

⁹⁷ Βλ. την απόφαση του ΕΔΔΑ, *Popovitsi κατά Ελλάδας*, της 14^{ης} .1. 2010, σκ. 19.

⁹⁸ Βλ. την απόφαση του ΕΔΔΑ, *Sejdovic v. Italy*, της 1^{ης} .3.2006, σκ. 14 σε συνδυασμό με 105.

⁹⁹ Αναφορικά με το άρθρο 8 παράγραφος 2 α) στην αιτιολογική σκέψη 36 της Οδηγίας διευκρινίζεται ότι η ενημέρωση του υπόπτου ή του κατηγορουμένου σχετικά με τη δίκη θα πρέπει να σημαίνει ότι το εν λόγω πρόσωπο κλητεύθηκε αυτοπροσώπως ή ότι με άλλα μέσα του παρασχέθηκαν επισήμως πληροφορίες για την προγραμματισμένη ημερομηνία και τον τόπο διεξαγωγής της δίκης κατά τρόπο, ώστε να είναι σε θέση να γνωρίζει τη δίκη. Η πληροφόρηση σχετικά με τις συνέπειες της μη παράστασης θα πρέπει ιδίως να σημαίνει πως ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος έχει ενημερωθεί ότι η απόφαση μπορεί να εκδοθεί ακόμη και εάν δεν εμφανιστεί στη δίκη. Στο άρθρο 8 παράγραφος β) προβλέπεται η απαίτηση της αιτιολογικής σκέψης 37 της Οδηγίας, η οποία συνίσταται στην ενημέρωση του προσώπου για τη δίκη και την παροχή εντολής σε δικηγόρο, ο οποίος διορίστηκε είτε από το εν λόγω πρόσωπο είτε από το κράτος.

εκζητούμενου στη διακριτική ευχέρεια των κρατών-μελών. Ενόψει της ρύθμισης του άρθρου 52 παρ. 3 ΧΘΔΕΕ και της επιταγής της ομοιογένειας που αυτό κατοχυρώνει παρέχεται στον κατηγορούμενο το δικαίωμά σε νέα δίκη, ενώ αντιστρόφως συνάγεται η παροχή της δυνατότητας διεξαγωγής της δίκης ερήμην του, τηρουμένων των όρων των άρθρων 8 παρ.2, 4 και 9 της ανωτέρω Οδηγίας¹⁰⁰. Άλλωστε, το άρθρο 13 της Οδηγίας 2016/343/ΕΕ ορίζει σαφώς ότι «καμία διάταξή της δεν επιτρέπεται να εκληφθεί υπό την έννοια ότι περιορίζει ή αποκλίνει από τα δικαιώματα και τις οικονομικές εγγυήσεις που κατοχυρώνονται από τον Χάρτη»¹⁰¹.

2. Έννοια της «δίκης που οδήγησε στην έκδοση απόφασης»: Γενικές παρατηρήσεις

Περαιτέρω, η έννοια της «δίκης που οδήγησε στην έκδοση απόφασης» είναι αποφασιστικής σημασίας για το ρυθμιστικό περιεχόμενο του άρθρου 4^α, διότι καθορίζει ποιες διαδικασίες και αποφάσεις εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του λόγου της άρνησης. Άλλωστε, μόνο όταν το ενδιαφερόμενο πρόσωπο δεν εμφανίστηκε αυτοπροσώπως στη δίκη που οδήγησε στην έκδοση απόφασης μπορεί η δικαστική αρχή εκτέλεσης να αρνηθεί την εκτέλεση του ΕΕΣ, εκτός εάν συντρέχει κάποια από τις προβλεπόμενες στο νόμο εξαιρέσεις. Κατ' αντιστοιχία προς το πρώτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 4^α της απόφασης-πλαίσιο, στην παρ. 1 στοιχ. στ' του άρθρου 12 Ν. 3251/2004 ο εθνικός νόμος ενσωμάτωσης προβλέπει ως δυνητικό λόγο άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ την περίπτωση κατά την οποία ο εκζητούμενος προς το σκοπό εκτέλεσης ποινής δεν εμφανίστηκε αυτοπροσώπως στη δίκη που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης. Σύμφωνα με το ΔΕΕ, η ανωτέρω έννοια συνιστά αυτόνομη έννοια του δικαίου της Ένωσης, η οποία πρέπει να ερμηνεύεται ομοιόμορφα και αφορά αποφάσεις εκτελούμενες με ΕΕΣ, οι οποίες εκδόθηκαν χωρίς αυτοπρόσωπη εμφάνιση του ενδιαφερομένου. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο με μία ενότητα σημαντικών αποφάσεων έχει ερμηνεύσει την έννοια της «δίκης που οδήγησε στην έκδοση απόφασης», όπως εκτίθεται αμέσως κατωτέρω.

¹⁰⁰ Βλ. Τσόλκα Ο., ο.π., σελ. 233-234.

¹⁰¹ Βλ. και την αιτιολογική έκθεση 1 του προοιμίου.

3. Ο κανόνας της δυνατότητας μη εκτέλεσης του ΕΕΣ υπό το πρίσμα της νομολογίας του ΔΕΕ

3.1. Η Κατ' έφεση δίκη.

Μία ενδιαφέρουσα πτυχή του νοηματικού περιεχομένου της διάταξης του άρθρου 4^α της απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ αντιμετώπισε το ΔΕΕ στην υπόθεση *Turikas*¹⁰² στο πλαίσιο προδικαστικής παραπομπής, δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ. Το προδικαστικό ερώτημα υπέβαλε ενώπιόν του το πλημμελειοδικείο του Άμστερνταμ και αφορούσε την έκδοση ΕΕΣ σε βάρος του Λιθουανού υπηκόου *Tadas Turikas* προς το σκοπό έκτισης στερητικής της ελευθερίας ποινής. Το αιτούν δικαστήριο ζήτησε να διευκρινιστεί, εάν ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας του εκζητουμένου πρέπει να αξιολογείται λαμβανομένων υπόψη αμφότερων των βαθμών δικαιοδοσίας της ποινικής διαδικασίας ή εάν αρκεί να έχουν γίνει σεβαστά τα εν λόγω δικαιώματα μόνο στο πλαίσιο της πρωτοβάθμιας δίκης.

Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο επιχείρησε να προσδιορίσει το περιεχόμενο της έννοιας της «δίκης που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης», στην περίπτωση κατά την οποία έχουν εκδοθεί πλείονες δικαστικές αποφάσεις εντός του κράτους-μέλους έκδοσης του ΕΕΣ, μία τουλάχιστον εκ των οποίων εκδόθηκε χωρίς ο ενδιαφερόμενος να έχει παραστεί αυτοπροσώπως στη δίκη. Εκκινώντας από την παραδοχή ότι η απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ, ιδίως το άρθρο 4^α, παράγραφος 1 δεν περιλαμβάνει ρητές παραπομπές στο δίκαιο των κρατών-μελών αναφορικά με την έννοια της «δίκης που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης», το Δικαστήριο άγεται στο συμπέρασμα ότι η εν λόγω πρόβλεψη θα πρέπει να λογίζεται ως αυτοτελής έννοια του δικαίου της Ένωσης¹⁰³. Η προσέγγιση αυτή απορρέει από την αρχή της ισότητας και την ανάγκη ομοιόμορφης εφαρμογής του ενωσιακού δικαίου, βάσει της οποίας για τον προσδιορισμό της έννοιας και του περιεχομένου της μία διάταξη θα πρέπει να ερμηνεύεται κατά τρόπο αυτοτελή και ομοιόμορφο, λαμβανομένου υπόψη του πλαισίου, στο οποίο εντάσσεται η διάταξη και του σκοπού

¹⁰² Βλ απόφαση του ΔΕΕ, *Turikas*, C-270/17 της 10^{ης}-8-2017, σκ. 58.

¹⁰³ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Dworzecki*, C-108/16 της 24^{ης}-5-2016, σκ. 28.

που επιδιώκει η επίμαχη κανονιστική ρύθμιση¹⁰⁴. Έτσι, οι περιπτώσεις αυτοτελούς ερμηνείας όρων της απόφασης-πλαίσιο καταδεικνύουν ότι το ΔΕΕ επιτελεί μια εναρμονιστική λειτουργία αναφορικά με την εφαρμογή του ΕΕΣ, χωρίς να καταλείπεται η διακριτική ευχέρεια στον εθνικό νομοθέτη ή τον εφαρμοστή του δικαίου να αποκλίνουν κατά τρόπο που θα ανέτρεπε τους σκοπούς του ενωσιακού δικαίου¹⁰⁵. Η αυτοτελής ερμηνεία του Δικαστηρίου χαρακτηρίζεται από μία προσπάθεια συγκερασμού της μέγιστης δυνατής αποτελεσματικότητας της δικαστικής συνεργασίας μέσω του ΕΕΣ με τον επιβεβλημένο σεβασμό στα δικαιώματα των προσώπων¹⁰⁶. Εν προκειμένω, σε αυτό συνηγορεί ο ίδιος ο σκοπός της απόφασης-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ, ο οποίος βάσει του άρθρου 1 παρ.1 συνίσταται «στην κατοχύρωση των δικονομικών δικαιωμάτων των προσώπων, τα οποία υπόκεινται σε ποινικές διαδικασίες, και, ιδίως, στη βελτίωση της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων μεταξύ κρατών-μελών», η δε παρ.2 αναφέρεται ρητώς στην ανάγκη διασφάλισης του δικαιώματος άμυνας των ατόμων, σε βάρος των οποίων κινείται η ποινική διαδικασία, υπογραμμίζοντας την υποχρέωση των εθνικών δικαστικών αρχών να σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα.

Κατά την κρίση της γράφουσας, καθοριστική για τον προσδιορισμό της έννοιας της «δίκης που οδήγησε σε έκδοση απόφασης» είναι η διάκριση που επιχείρησε το Δικαστήριο μεταξύ εκτελεστής και τελεσίδικης απόφασης. Έτσι, η εκτελεστότητα μίας απόφασης είναι αποφασιστικής σημασίας, καθώς χωρίς αυτήν δεν μπορεί να εκδοθεί ΕΕΣ. Άλλωστε, η εκτέλεση της στερητικής της ελευθερίας ποινής στηρίζεται στην εκτελεστή απόφαση που εκδόθηκε στο κράτος-μέλος έκδοσης του εντάλματος, μνεία της οποίας πρέπει να γίνεται δυνάμει του άρθρου 8, παρ.1, στοιχείο γ' της εν λόγω απόφασης-πλαίσιο και όχι στο ίδιο το ΕΕΣ¹⁰⁷.

Από την άλλη πλευρά, η φράση «έχουν καταδικαστεί τελεσίδικα» περιλαμβάνεται στην αιτιολογική σκέψη 1 της απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ,

¹⁰⁴ Βλ. αποφάσεις του ΔΕΕ, *UD*, C-393/18, της 17^{ης}-10-2018, σκ. 46, *Axa Belgium*, C-494/14, της 15^{ης}-10-2015, σκ. 21, *Mercredi*, C-497/10 της 22ας-12-2010, σκ. 45, καθώς και *Kozłowski*, C-66/08, της 17ης-7-2008, σκ. 42.

¹⁰⁵ Βλ. απόφαση, *Tadas Tupikas*, C-270/17 της 10^{ης}-8-2017, σκ.67.

¹⁰⁶ *Καϊάφα-Γκμπάντι Μ.*, Νομολογία του ΔΕΕ και Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης: Αξιολόγηση των βασικών κατευθύνσεων και σύγχρονων τάσεων αυτής, σε: Κέντρο Διεθνούς και Οικονομικού Δικαίου, Δικαστική συνεργασία σε διασυνοριακές υποθέσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 2019, σελ. 67.

¹⁰⁷ Βλ. απόφαση *IK*, C-551/18 της 6^{ης}-12-2018, σκ.56.

ενώ στις αντίστοιχες 2 και 5 της απόφασης-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ απαντάται η πρόβλεψη «τελεσίδικες δικαστικές αποφάσεις». Επιπλέον, το άρθρο 3, σημείο 2, και το άρθρο 8 παρ.1 στοιχ. στ', της απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ αναφέρονται στην «τελεσίδικη απόφαση» με την οποία επιβλήθηκε ποινή. Στο άρθρο 2 παρ. 1 γίνεται αναφορά στις «απαγγελθείσες καταδίκες», στο άρθρο 4 σημείο 3 «έχει δικασθεί τελεσιδικώς» και, στο σημείο 5 «ο καταζητούμενος έχει δικασθεί τελεσιδικώς».

Συναφώς, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι σε ορισμένες περιπτώσεις η εκτελεστή και η τελεσίδικη δικαστική απόφαση μπορεί να συμπίπτουν, όμως επαφίεται στις επιμέρους εθνικές νομοθεσίες να προβλέψουν, εάν η τελεσίδικη μπορεί να είναι εν ταυτώ και εκτελεστή απόφαση. Άλλωστε, η άνευ ετέρου τινός τυχόν παραδοχή εξομοίωσης της τελεσίδικης με την αναπτύσσουσα εκτελεστότητα δικαστική απόφαση θα είχε ως αποτέλεσμα να εξαρτάται το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4^α παρ.1 από τις ιδιαιτερότητες της νομοθεσίας των κρατών-μελών αναφορικά με ζητήματα εκτελεστότητας των αποφάσεων, ενώ επίσης θα ετίθετο υπό αμφισβήτηση η βασική επιδίωξη της απόφασης-πλαίσιο, ήτοι η κατοχύρωση των δικονομικών δικαιωμάτων των κατηγορουμένων και η ενίσχυση της δικαστικής συνεργασίας. Αντιστρόφως, μία τελεσίδικη καταδικαστική απόφαση μπορεί να μην είναι ακόμη εκτελεστή, γεγονός που μπορεί να οφείλεται επί παραδείγματι είτε στην πάροδο της χρονικής περιόδου, εντός της οποίας μία απόφαση αναπτύσσει εκτελεστότητα είτε στην αναστολή της στερητικής της ελευθερίας ποινής ή του εντάλματος κράτησης, περίπτωση κατά την οποία η ποινή δεν αναπτύσσει εκτελεστότητα καθ' όλο το χρονικό διάστημα εντός του οποίου δεν έχει ανακληθεί η αναστολή εκτέλεσής της. Σύμφωνα με την προσέγγιση του Δικαστηρίου, στην έννοια «της δίκης που οδήγησε στην έκδοση απόφασης» περιλαμβάνεται το σύνολο των σταδίων της ποινικής διαδικασίας, στο πλαίσιο της οποίας ο δικαστής εξέτασε την υπόθεση επί της ουσίας, εκφέροντας κρίση επί της ενοχής του προσώπου και της επιβολής ποινής, ως λογικό επακόλουθο της αξιολόγησης του εισφερόμενου ενώπιόν του αποδεικτικού υλικού, συμπεριλαμβανομένων των ιδιαίτερων συνθηκών της εκάστοτε περίπτωσης.

Η θέση αυτή τελεί σε σύμπτωση με τη νομολογία του ΕΔΔΑ, καθώς ο όρος «καταδικαστική απόφαση» κατά την έννοια της ΕΣΔΑ¹⁰⁸ καλύπτει τόσο τη διαπίστωση της ενοχής όσο και την επιβολή ποινής ή άλλου στερητικού της ελευθερίας μέτρου¹⁰⁹. Παρά το γεγονός ότι το ΕΔΔΑ δεν απαιτεί την ύπαρξη δεύτερου βαθμού δικαιοδοσίας σε ποινικές υποθέσεις¹¹⁰, εντούτοις το τελευταίο έχει κρίνει ότι σε όσες περιπτώσεις αυτός προβλέπεται, η δίκη πρέπει να διεξάγεται σύμφωνα με τις εγγυήσεις της δίκαιης δίκης βάσει των επιταγών του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ¹¹¹. Άλλωστε, ο δεύτερος βαθμός δικαιοδοσίας συνιστά κατ' ουσίαν προέκταση της εκδίκασης της υπόθεσης σε πρώτο βαθμό¹¹². Η πρόβλεψη αυτή καθίσταται επιτακτική στις περιπτώσεις εκείνες, όπου το προβλεπόμενο κατά της πρωτόδικης απόφασης ένδικο μέσο είναι πλήρους δικαιοδοσίας, οπότε το δευτεροβάθμιο δικαστήριο έχει την εξουσία να προβεί σε νέα εξέταση της υπόθεσης, εκτιμώντας το βάσιμο των κατηγοριών, κατά τη νομική και ουσιαστική αυτών πτυχή, αποφαινόμενο κατ' επέκταση επί της ενοχής ή της αθωότητας του ενδιαφερομένου με βάση τα προσκομιζόμενα αποδεικτικά στοιχεία¹¹³. Έτσι, ακόμα και αν γίνει δεκτό ότι τα δικαιώματα άμυνας του εκζητουμένου δεν έγιναν πλήρως σεβαστά ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, η πλημμέλεια αυτή δύναται να θεραπευθεί στο τελευταίο στάδιο που προηγείται της χρονικής στιγμής κατά την οποία η στερητική της ελευθερίας ποινή μπορεί να εκτελεστεί, υπό την προϋπόθεση ότι αυτή πληροί τις εγγυήσεις μιας δίκαιης δίκης¹¹⁴. Τα δε δικονομικά ελαττώματα προγενέστερων

¹⁰⁸Βλ. άρθρο 5 παρ.1 α' της ΕΣΔΑ.

¹⁰⁹Βλ. τις αποφάσεις του ΕΔΔΑ *Del Rio Prada κατά Ισπανίας*, της 21^{ης}.10.2013, παρ. 123 και, *Dementyev v. Russia*, της 28^{ης}.11.2013, σκ. 23.

¹¹⁰Βλ. την απόφαση του ΕΔΔΑ, *Andrejewa κατά Λετονίας*, της 18^{ης}.2.2009, σκ. 97. Η απαίτηση διπλού βαθμού δικαιοδοσίας σε θέματα ποινικού δικαίου κατοχυρώνεται στο άρθρο 2 του πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 7 της ΕΣΔΑ, το οποίο υπογράφηκε στο Στρασβούργο στις 22 Νοεμβρίου 1984. Εντούτοις, έως σήμερα, το συγκεκριμένο πρωτόκολλο δεν έχει κυρωθεί από το σύνολο των κρατών μελών. Βλ., επίσης, συναφώς, Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Cruz Villalón στην υπόθεση *Åkerberg Fransson* C-617/10, σκ.71 έως 74.

¹¹¹Βλ. αποφάσεις του ΕΔΔΑ *Zahirovic v. Croatia*, της 25^{ης}.4.2013, σκ. 56, καθώς και, *Hokkeling v. Netherlands*, της 14^{ης}.2.2017, σκ. 56 και 58.

¹¹²Βλ. απόφαση του ΕΔΔΑ, *Melvüt Kaya v. Turkey*, της 12^{ης}.4.2007, σκ. 19.

¹¹³Βλ. τις αποφάσεις του ΕΔΔΑ, *Zahirovic κατά Κροατίας*, της 25^{ης}.4.2013 σκ. 56, *Hokkeling κατά Κάτω Χωρών*, της 14^{ης}.2.2017, σκ. 56 και 58 και, *Hermi κατά Ιταλίας* της 18^{ης}.10.2006.

¹¹⁴ Αντίθετα, το γεγονός ότι ο ενδιαφερόμενος ήταν σε θέση να ασκήσει τα δικαιώματά του σε πρώτο βαθμό δεν οδηγεί αυτομάτως στο συμπέρασμα ότι απήλαυσε απαραίτητως τις εγγυήσεις, όπως αυτές προβλέπονται στο πλαίσιο της διάταξης του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ, στην περίπτωση κατά την οποία η δευτεροβάθμια δίκη διεξήχθη εν τη απουσία του, βλ. την απόφαση του ΕΔΔΑ, *Hokkeling κατά Κάτω Χωρών*, της 14^{ης}.2.2017, σκ. 57, 58 και 61.

σταδίων δεν αποτελούν αντικείμενο του δικαστικού ελέγχου, καθότι με βάση την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, η δικαστική αρχή εκτέλεσης πρέπει να έχει εμπιστοσύνη στην ικανότητα του δικαστικού συστήματος του κράτους-μέλους έκδοσης να ελέγξει, εάν έγιναν σεβαστά τα δικονομικά δικαιώματα του ενδιαφερομένου και σε αποφαιτική περίπτωση να τα θεραπεύσει. Τούτο, όμως δεν ισχύει στην περίπτωση, κατά την οποία το συγκεκριμένο δικονομικό σύστημα δεν παρέχει δυνατότητα άσκησης έφεσης ή εάν, καίτοι υφίσταται τέτοια δυνατότητα, δεν ασκήθηκε έφεση, με αποτέλεσμα τότε να καθίσταται αντικείμενο ελέγχου η πρωτοβάθμια δίκη. Ομοίως, και στην περίπτωση κατά την οποία το δευτεροβάθμιο δικαστήριο έχει αποφανθεί μόνον επί νομικών ζητημάτων, όπως στην περίπτωση αίτησης αναίρεσης. Άλλωστε, κατά το ΕΔΔΑ, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ο ρόλος του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, ιδίως αναφορικά με τα ζητήματα επί των οποίων κλήθηκε να αποφανθεί ο εκκαλών αλλά και του τρόπου προστασίας των δικαιωμάτων άμυνάς του¹¹⁵. Επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με τις Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Bobek, καθοριστικά στοιχεία για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων του ενδιαφερομένου είναι αφενός η γνώση της ύπαρξης της δίκης και αφετέρου η δυνατότητα του τελευταίου να υπερασπισθεί τον εαυτό του αποτελεσματικά με την προβολή από μέρους του όλων των επιχειρημάτων που άπτονται της ουσίας της υπόθεσης. Καθώς η διάταξη του άρθρου 4^α παρ.1 εφαρμόζεται μόνο υπό τον όρο ότι ο εκζητούμενος δεν εμφανίστηκε αυτοπροσώπως στη δίκη που οδήγησε στην καταδίκη του, συνάγεται ευχερώς το τεκμήριο ότι τα δικαιώματά του έγιναν πλήρως σεβαστά, εάν αυτός ήταν παρών κατά τη διάρκεια της δίκης, η οποία οδήγησε στην καταδίκη του.

Στον αντίποδα και προκειμένου να αποκλειστεί η εφαρμογή του άρθρου 4^α παρ. 1 έχουν προταθεί τρεις διαζευκτικές μεταξύ τους ερμηνευτικές εκδοχές¹¹⁶: α) η περίπτωση κατά την οποία ο κατηγορούμενος ήταν παρών σε κάθε στάδιο της διαδικασίας, β) η περίπτωση κατά την οποία ήταν παρών σε κάποιο στάδιο,

¹¹⁵ Βλ. αποφάσεις του ΕΔΔΑ, *Zahirović κατά Κροατίας*, της 25^{ης}.4.2013, παρ. 54 έως 57, *Hermi κατά Ιταλίας*, της 18^{ης}.10.2006, σκ. 62, *Seliwiak κατά Πολωνίας*, της 21^{ης}.7.2009, σκ. 54 έως 64, *Sobolewski κατά Πολωνίας*, της 9^{ης}.6.2009, σκ. 33 έως 44, *Strzalkowski κατά Πολωνίας*, της 9^{ης}.6.2009, σκ. 39 έως 55.

¹¹⁶ Βλ. *Kei Hannah Brodersen, Vincent Glerum and André Klip*, *The European Arrest Warrant and In Absentia Judgments* ο.π. p. 96-97.

ανεξαρτήτως του εάν ήταν παρών κατά την κυρίως ακροαματική διαδικασία, γ) η περίπτωση κατά την οποία ήταν παρών στα στάδια, τα οποία τελούσαν σε συνάρτηση με την εξέταση των επί της ουσίας θεμάτων της υπόθεσης. Η πρώτη εκδοχή εμφανίζει πλεονέκτημα από πρακτικής άποψης, καθώς καθιστά ευχερέστερη την κρίση των δικαστικών αρχών αναφορικά με την εφαρμογή ή μη του άρθρου 4^α παρ.1. Εντούτοις, η ερμηνεία αυτή παραγνωρίζει μία βασική επιδίωξη του άρθρου 4^α παρ.1, η οποία συνίσταται στην ενίσχυση της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις¹¹⁷. Η δεύτερη εκδοχή θα οδηγούσε σε σημαντική απόκλιση από το επίπεδο προστασίας, που επιχειρεί να κατοχυρώσει η απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ στο επίπεδο της προστασίας των δικονομικών δικαιωμάτων των υποκείμενων σε ποινικές διαδικασίες προσώπων, καθώς θα ήταν ανεπιεικής η αναβολή επί παραδείγματι της εκδίκασης μίας υπόθεσης λόγω της απουσίας ενός μάρτυρα από τη δίκη. Η τρίτη ερμηνευτική εκδοχή συνίσταται στη μη εφαρμογή του άρθρου 4^α παρ.1, στην περίπτωση κατά την οποία ο κατηγορούμενος ήταν παρών κατά την εκδίκαση των επί της ουσίας ζητημάτων της υπόθεσης. Η ερμηνεία αυτή τελεί σε σύμπτωση με το ανωτέρω τεκμήριο, καθώς στην περίπτωση κατά την οποία ο κατηγορούμενος ήταν παρών στην ακροαματική διαδικασία, στο πλαίσιο της οποίας το δικαστήριο ασχολήθηκε με την ουσία της υπόθεσης, μπορεί ευχερώς να συναχθεί το συμπέρασμα ότι είχε το δικαίωμα να υπερασπιστεί τον εαυτό του και ότι τα δικαιώματα της άμυνας του έγιναν πλήρως σεβαστά. Εν συγκρίσει προς τις δύο προηγούμενες, η τρίτη ερμηνεία συντελεί, κατά την κρίση της γράφουσας, στην κατοχύρωση ενός υψηλού επιπέδου προστασίας των δικαιωμάτων του εκζητουμένου, ενώ παράλληλα προωθείται η δικαστική συνεργασία σε ζητήματα ποινικού ενδιαφέροντος.

Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, το Δικαστήριο στην υπόθεση *Tupikas*¹¹⁸ απεφάνθη ότι στην περίπτωση εκδίκασης μίας υπόθεσης ενώπιον δικαστηρίων διάφορων βαθμών δικαιοδοσίας, με συνέπεια την έκδοση διαδοχικών αποφάσεων, μία τουλάχιστον εκ των οποίων εκδόθηκε ερήμην, πρέπει να νοείται ως «δίκη που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης», κατά την έννοια του άρθρου 4^α παρ.1, της απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ, η δίκη κατόπιν της οποίας εκδόθηκε η τελευταία

¹¹⁷ Βλ. άρθρο 1 παρ. 1 της απόφασης- πλάσιο 2009/299/ΔΕΥ.

¹¹⁸ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Tadas Tupikas*, C-270/17, της 10^{ης}-8- 2017.

από αυτές. Τούτο, υπό την προϋπόθεση ότι το δικαστήριο απεφάνθη τελεσιδίκως επί της ενοχής του ενδιαφερομένου και του επέβαλε ποινή, κατόπιν εξέτασης των πραγματικών και των νομικών στοιχείων της υπόθεσης και περιλαμβάνουσας τη συνεκτίμηση της ατομικής κατάστασης του ως άνω ενδιαφερομένου. Εάν, αντιθέτως ο εκζητούμενος δικάσθηκε ερήμην σε πρώτο βαθμό, κατόπιν δε άσκησε έφεση και παρεστάθη στον δεύτερο βαθμό, όπου και καταδικάσθηκε, η διάταξη δεν είναι εφαρμοστέα. Περαιτέρω, η τελεσιδίκη απόφαση είναι καθοριστικής σημασίας, διότι ως μη δυνάμενη να προσβληθεί με ένδικο μέσο επηρεάζει άμεσα την προσωπική κατάσταση του εκζητουμένου όσον αφορά τη διαπίστωση της ενοχής του συνιστώντας παράλληλα τη νομική βάση για την επιβολή και τον προσδιορισμό της εκτιτέας στερητικής της ελευθερίας ποινής. Επομένως, ο καταδικασθείς θα πρέπει να είναι σε θέση να ασκήσει πραγματικά τα δικαιώματα άμυνάς του, έχοντας ενημερωθεί για την επικείμενη επ' ακροατηρίω διαδικασία και τη δυνατότητα παράστασης σ' αυτή, ώστε να προβάλει αποτελεσματικά την άποψή του και να επηρεάσει με τον τρόπο αυτό την τελική απόφαση, ως ικανή να επιφέρει στέρηση της ατομικής του ελευθερίας¹¹⁹. Εξάλλου, με την προκρινόμενη ορθή κατά την κρίση της γράφουσας ερμηνεία του Δικαστηρίου, εξασφαλίζεται πληρέστερα ο σκοπός της ως άνω απόφασης-πλαίσιο, ο οποίος συνίσταται στη διευκόλυνση και επιτάχυνση συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών επί τη βάσει των αρχών της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και αναγνώρισης.

3.2. Η αφορώσα τον καθορισμό συνολικής ποινής απόφαση.

Σε συνέχεια της ανωτέρω νομολογίας του ΔΕΕ, και ειδικότερα στο πλαίσιο της υπόθεσης *Zdziaszek*¹²⁰, με αντικείμενο την αίτηση προδικαστικής παραπομπής του πλημμελειοδικείου του Άμστερνταμ ενώπιον του ΔΕΕ, ετέθη ένα περαιτέρω ζήτημα, ήτοι κατά πόσον εμπίπτει στο νοηματικό περιεχόμενο του άρθρου 4^α της απόφασης-πλαίσιο η διαδικασία τροποποίησης μιας ή περισσότερων ήδη επιβληθεισών στερητικών της ελευθερίας ποινών, όπως αυτή που κατέληξε στην έκδοση δικαστικής απόφασης, η οποία καθορίζει συνολική ποινή. Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο σημείο της παρούσας, η καταδικαστική απόφαση απαρτίζεται από

¹¹⁹ Βλ. την απόφαση του ΕΔΔΑ, *Kremzov v. Austria*, της 21^{ης}.9.1993, παρ. 67.

¹²⁰ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Zdziaszek*, C-271/17, της 10^{ης}.8.2017.

δύο διακριτά αλλά σχετιζόμενα μεταξύ τους τμήματα, τη διαπίστωση της ενοχής και την επιβολή ποινής. Η διαπίστωση της ενοχής στο πλαίσιο της δευτεροβάθμιας διαδικασίας επηρεάζει άμεσα την προσωπική κατάσταση του ενδιαφερομένου, καθώς αποτελεί τη νομική βάση για την επιβολή της στερητικής της ελευθερίας ποινής. Στο πλαίσιο αυτό, ο τελευταίος θα πρέπει να είναι σε θέση να ασκεί πλήρως τα δικαιώματά άμυνάς του, πριν από τη λήψη της τελεσίδικης απόφασης. Όσον αφορά τον καθορισμό του ύψους της επιβληθείσας ποινής, το Δικαστήριο επεσήμανε ότι, μολονότι μια τέτοια απόφαση εκδίδεται μετά την καταδίκη του ενδιαφερομένου σε μία ή περισσότερες ποινές με μία ή περισσότερες αποφάσεις, ωστόσο δεν επηρεάζεται η διαπίστωση της ενοχής του με τις ως άνω προγενέστερες αποφάσεις, και επομένως διατηρεί τον τελεσίδικο αυτής χαρακτήρα.

Περαιτέρω, διέκρινε μεταξύ της απόφασης που τροποποιεί το ύψος των προηγούμενων επιβληθεισών ποινών και αυτής που σχετίζεται με τις μεθόδους εκτέλεσης της ποινής. Η θέση αυτή τελεί σε αρμονικό διάλογο με τη νομολογία του ΕΔΔΑ¹²¹, διότι μία διαδικασία έκδοσης απόφασης για τη συγχώνευση διακριτών στερητικών της ελευθερίας ποινών καταλείπει περιθώριο εκτίμησης όσον αφορά το ύψος της ποινής, ενώ παράλληλα σε αυτήν εφαρμόζονται οι εγγυήσεις που προβλέπει το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ¹²². Έτσι, οι εγγυήσεις της ΕΣΔΑ εφαρμόζονται στην περίπτωση κατά την οποία μπορούν να ανακύψουν σημαντικές συνέπειες στο πλαίσιο της διαδικασίας καθορισμού συνολικής ποινής, η οποία δε συνίσταται απλώς σε έναν αριθμητικό υπολογισμό, αλλά αντιθέτως παρέχει ένα περιθώριο εκτίμησης στην αρμόδια δικαστική αρχή να καθορίσει το ύψος της ποινής, με τη λήψη υπ' όψιν ιδίως της κατάστασης, της προσωπικότητας του ενδιαφερομένου ή των ελαφρυντικών ή επιβαρυντικών περιστάσεων. Αυτό συμβαίνει, όταν επί παραδείγματι μία ποινή φυλάκισης αντικαθίσταται από μέτρο απέλασης ή όταν αυξάνεται η διάρκεια της προηγούμενης επιβληθείσας κράτησης¹²³. Αντιθέτως, η διάταξη του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ δεν εφαρμόζεται σε διαδικασίες αφορώσες τις λεπτομέρειες εκτέλεσης της ποινής, ιδίως τις σχετιζόμενες με την υφ' όρον απόλυση

¹²¹ Βλ. απόφαση του ΕΔΔΑ, *Boulois v. Luxembourg*, της 3^{ης}.4.2012, σκ. 57.

¹²² Βλ. αποφάσεις του ΕΔΔΑ, *Pacula v. Belgium*, της 2^{ης}.6.2015, σκ. 47 και, *Vasilescu v. Belgium*, της 25^{ης}.11.2014, σκ. 121.

¹²³ Βλ. αποφάσεις του ΕΔΔΑ, *Gurguchiani v. Spain*, της 15^{ης}.12.2009, παρ. 40, 47 και 48 και, *Ezeh and Connors v. United Kingdom*, της 9^{ης}.10.2003

του κατηγορουμένου¹²⁴. Σύμφωνα με τις Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Bobek¹²⁵, η επιβάλλουσα συνολική ποινή απόφαση, στην οποία βασίζεται το ΕΕΣ συνιστά τον μόνο νομικό τίτλο, βάσει του οποίου ένα πρόσωπο μπορεί να στερηθεί την ελευθερία του για ορισμένο χρονικό διάστημα, ενώ έχει διττό χαρακτήρα. Αφενός εξαιτίας της σώρευσης των προηγούμενων και διακριτά επιβληθεισών ποινών αφετέρου δε λόγω της μείωσης της διάρκειας της προηγούμενης και σωρευτικώς επιβληθείσας ποινής. Εντούτοις, δεν είναι κρίσιμο το γεγονός ότι το ύψος της συνολικής ποινής είναι εξ ορισμού χαμηλότερο από το άθροισμα των διαφόρων ποινών που είχαν επιβληθεί με τις χωριστές προγενέστερες αποφάσεις. Και τούτο διότι το ύψος της ποινής δεν καθορίζεται εκ των προτέρων, αλλά εξαρτάται από την εκτίμηση των περιστάσεων της οικείας υπόθεσης από την αρμόδια αρχή. Αντιθέτως, το τελικώς προσδιοριζόμενο ύψος της ποινής είναι αποφασιστικής σημασίας για τον ενδιαφερόμενο, αφού η επιβάλλουσα συνολική ποινή απόφαση καθίσταται η μόνη εκτελεστή, στην οποία μπορεί να θεμελιωθεί ΕΕΣ¹²⁶ και στην οποία ο καταδικασθείς θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να ασκήσει πραγματικά τα δικαιώματά άμυνάς του.

Επομένως, το ΔΕΕ έκρινε ότι, ως «δίκη που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης» δύναται να θεωρηθεί, όχι μόνον η δίκη, η οποία οδήγησε στην καταδικαστική απόφαση καθεαυτήν αλλά και η τυχόν μεταγενέστερη διαδικασία, όπως είναι αυτή με την οποία επιβάλλεται συνολική ποινή, υπό την προϋπόθεση ότι το δικαστήριο που εξέδωσε την τελευταία αυτή επί της συνολικής ποινής απόφαση διέθετε κάποια εξουσία εκτίμησης. Επίσης, στο πλαίσιο της ίδιας υπόθεσης κρίθηκε ότι τυχόν αμφιβολία ως προς την συνδρομή των προϋποθέσεων του άρθρου 4^α παρ. 1 στοιχ. α' έως δ' της απόφασης-πλαίσιο δύναται να οδηγήσει σε άρνηση εκτέλεσης του ΕΕΣ. Συγκεκριμένα, σε περίπτωση που ούτε οι αρχικές και περιεχόμενες στο έντυπο του ΕΕΣ ούτε οι συμπληρωματικά παρεχόμενες μέσω του άρθρου 15 παρ. 2 της απόφασης-πλαίσιο πληροφορίες περιέχουν επαρκή στοιχεία, προκειμένου να διαπιστωθεί η τυχόν συνδρομή κάποιας εκ των απαριθμώμενων στο άρθρο 4^α παρ.1

¹²⁴ Βλ. αποφάσεις του ΕΔΔΑ, *Ciołk v. Poland*, της 23^{ης}-10-2012, παρ.38 και *Enea v. Italy*, της 17^{ης}.9.2009 σκ.97.

¹²⁵ Βλ. τις προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Michal Bobek της 26^{ης}-7-2017 στην υπόθεση *Tadas Turikas*, C-270/17.

¹²⁶ Βλ. απόφαση του ΕΔΔΑ, *Aleksandr Dementyev κατά Ρωσίας*, της 28^{ης}.11.2013, σκ. 23, 25 και 26.

στοιχ. α΄ έως δ΄ της απόφασης-πλαίσιο προϋποθέσεων, η αρχή εκτέλεσης του ΕΕΣ μπορεί να αρνηθεί την εκτέλεσή του¹²⁷.

3.3. Η περί ανάκλησης της χορηγηθείσας αναστολής απόφαση.

Αντιθέτως, το ΔΕΕ έκρινε ότι η απόφαση περί αναστολής εκτέλεσης της ποινής συνιστά διαδικασία αφορώσα τις λεπτομέρειες εκτέλεσης των ποινών, με αποτέλεσμα να μην εμπίπτει στο ρυθμιστικό περιεχόμενο του άρθρου 4^α του ΕΕΣ, του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ και των αντίστοιχων διατάξεων του Χάρτη. Ειδικότερα, στην υπόθεση *Ardic*¹²⁸, το Δικαστήριο προσδιόρισε έτι περαιτέρω το νοηματικό περιεχόμενο της έννοιας «δίκη που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης» κατά τους όρους του άρθρου 4^α, επιχειρώντας μία εκ νέου διάκριση ανάμεσα στις αποφάσεις που τροποποιούν το μέγεθος της ποινής και σε αυτές που σχετίζονται με τις μεθόδους εκτέλεσης της ποινής. Στην υπό κρίση υπόθεση, ο εκζητούμενος είχε παραστεί σε αμφότερες τις τελεσίδικες καταδικαστικές αποφάσεις, με τις οποίες του επεβλήθη ποινή με αναστέλλουσα ισχύ. Δεν παρέστη όμως στις διαδικασίες, οι οποίες οδήγησαν σε ανάκληση της απόφασης περί αναστολής λόγω της παραβίασης από μέρους του των επιβληθέντων σε αυτόν όρων. Το Δικαστήριο έκρινε ότι στο ρυθμιστικό πεδίο του άρθρου 4^α δεν περιλαμβάνεται απόφαση σχετική με την εκτέλεση ή την εφαρμογή προηγουμένως επιβληθείσας στερητικής της ελευθερίας ποινής, εκτός εάν η απόφαση αυτή έχει ως αντικείμενο ή ως συνέπεια τη μεταβολή της φύσης ή του ύψους της εν λόγω ποινής και η αρχή που την εξέδωσε είχε, συναφώς, περιθώριο εκτίμησης¹²⁹. Έτσι, οι διαδικασίες οι αφορώσες την ανάκληση της αναστολής δεν έχουν ως αντικείμενο την επανεξέταση των υποθέσεων επί της ουσίας, αλλά επιδρούν μόνον στις συνέπειες της εκτέλεσης των ποινών, ένεκα του γεγονότος ότι ο καταδικασθείς δε συμμορφώθηκε με τους επιβληθέντες σ' αυτόν όρους κατά την προβλεπόμενη δοκιμαστική περίοδο. Άλλωστε, ο προσδιορισμός του ύψους της λοιπής προς έκτιση ποινής προκύπτει με απλή αριθμητική πράξη, καθώς αφαιρείται από τη συνολική και επιβληθείσα με την τελεσίδικη καταδικαστική απόφαση ποινή ο αριθμός των ημερών που αντιστοιχούν

¹²⁷ Βλ. *Βούλγαρη Δ.*, ο.π., σελ. 48, πλ. 30.

¹²⁸ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Ardic*, C-571/17, της 22^{ης}-12-2017.

¹²⁹ Βλ. αποφάσεις του ΔΕΕ, *Tupikas*, C-270/17, της 10^{ης}-8-2017 σκ. 78 έως 80 και *Zdziaszek*, C-271/17, της 10^{ης}-8-2017, σκ. 85, 90 και 96.

στο τμήμα της ποινής φυλάκισης που έχει ήδη εκτιθεί. Ως εκ τούτου, μία απόφαση, η οποία αφορά μόνον την εκτέλεση ή την εφαρμογή στερητικής της ελευθερίας ποινής επιβληθείσας τελεσιδίκως μετά από ποινική δίκη δε θίγει ούτε την κρίση επί της ενοχής ούτε τη φύση ή το ύψος της ποινής αυτής, με αποτέλεσμα να κείται εκτός του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 4^α παρ.1 της απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ. Συνακόλουθα, η απουσία του ενδιαφερομένου κατά τη διαδικασία που οδήγησε στην απόφαση αυτή δεν μπορεί να αποτελέσει έγκυρο λόγο για την άρνηση εκτέλεσης του ΕΕΣ. Συνεπεία των ανωτέρω, το Δικαστήριο έκρινε ότι ο όρος «δίκη που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης» πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν καλύπτει διαδικασίες που αφορούν την ανάκληση απόφασης, με την οποία διατάσσεται η πρόωρη υφ' όρον αποφυλάκιση του κατηγορουμένου, υπό την προϋπόθεση ότι η απόφαση περί ανάκλησης που εκδόθηκε στο πέρας της διαδικασίας αυτής δεν μεταβάλλει ούτε τη φύση ούτε το ύψος της αρχικώς επιβληθείσας ποινής.

Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω και υπό το πρίσμα μιας συνολικής θεώρησης των αποφάσεων Turikas, Zdziaszek και Ardic, καθίσταται σαφές ότι το ΔΕΕ εκκινώντας από τον εξασφαλιστικό σκοπό της διάταξης του άρθρου 4^α της απόφασης-πλαίσιο για το ΕΕΣ ερμηνεύει τον όρο «της δίκης που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης», ώστε να εμπίπτει στην ρυθμιστική αυτού εμβέλεια κάθε απόφαση, η οποία προσδιορίζει τη φύση και το ύψος της επιβληθείσας ποινής, εξαιρώντας μόνον εκείνες που χωρίς να μπορούν να το επηρεάσουν αναφέρονται σε ζητήματα εκτέλεσης και εφαρμογής αυτής.

Προς την ίδια κατεύθυνση κινείται και η νομολογία του ΕΔΔΑ¹³⁰, σύμφωνα με την οποία και παρά το γεγονός ότι η τελεσίδικη δικαστική απόφαση που καταδικάζει τον κατηγορούμενο, συμπεριλαμβανομένης εκείνης που προσδιορίζει την επιβαλλόμενη στερητική της ελευθερίας ποινή, εμπίπτει πλήρως στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, εντούτοις η διάταξη αυτή δεν εφαρμόζεται σε ζητήματα αφορώντα τις λεπτομέρειες εκτέλεσης ή εφαρμογής μιας τέτοιας στερητικής της ελευθερίας

¹³⁰Βλ. αποφάσεις του ΕΔΔΑ, *Enea κατά Ιταλίας*, της 17^{ης}.9.2009, σκ. 97, *Szabó κατά Σουηδίας*, της 6^{ης}.6-2006, *Montcornet de Caumont κατά Γαλλίας*, της 13^{ης}.5.2003.

ποινής¹³¹. Αντιθέτως, εμπίπτει στο ρυθμιστικό πλαίσιο της έννοιας του άρθρου 4^α της απόφασης-πλαίσιο νέα δικαστική απόφαση, η οποία μετά από την απόφαση επί της ενοχής του κατηγορουμένου και της καταδίκης του σε στερητική της ελευθερίας ποινή έρχεται να μεταβάλει είτε τη φύση είτε το ύψος της προηγουμένως επιβληθείσας ποινής¹³².

3.4. Η νέα καταδικαστική και συνακολούθως αφορώσα την έκτιση στερητικής της ελευθερίας ποινής απόφαση.

Την ανωτέρω ερμηνεία ακολούθησε το ΔΕΕ και στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις LU και RH¹³³. Σύμφωνα με τα πραγματικά περιστατικά των υποθέσεων, επρόκειτο σε αμφότερες για πρόσωπο, το οποίο τέλεσε ποινικό αδίκημα και κρίθηκε ένοχο στο πλαίσιο διαδικασίας διεξαχθείσας υπό τις εγγυήσεις της δίκαιης δίκης. Η εκεί κατάγνωση της ενοχής είχε ως αποτέλεσμα την επιβολή στερητικής της ελευθερίας ποινής με αναστολή. Εν συνεχεία, το ίδιο πρόσωπο κατηγορήθηκε για δεύτερο ποινικό αδίκημα, το οποίο τέλεσε κατά τη διάρκεια της περιόδου αναστολής, η οποία του είχε χορηγηθεί για το πρώτο. Η δεύτερη δίκη πραγματοποιήθηκε ερήμην του κατηγορουμένου και κατέληξε στη διαπίστωση της ενοχής και την επιβολή ποινής στερητικής της ελευθερίας. Συνεπεία της δεύτερης καταδίκης, διετάχθη η άρση της αναστολής της στερητικής της ελευθερίας ποινής που είχε επιβληθεί στο πρόσωπο για το πρώτο αδίκημα. Δεδομένου ότι ο ενδιαφερόμενος βρισκόταν στην αλλοδαπή, εκδόθηκε ΕΕΣ για την εκτέλεση της ποινής φυλάκισης, η οποία του είχε επιβληθεί για το πρώτο αδίκημα. Κατά συνέπεια, η τελεσίδικη απόφαση επί της ποινής αποτελούσε το αποτέλεσμα πολλαπλών διαδικασιών. Το ΔΕΕ, επαναδιατύπωσε τη θέση ότι η εκτέλεση του ΕΕΣ αποτελεί τον κανόνα προς το σκοπό επιτάχυνσης της δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών, ενώ η άρνηση εκτέλεσης συνιστά την εξαίρεση, η οποία θα πρέπει να ερμηνεύεται στενά¹³⁴ και προέβη σε εκ νέου διάκριση μεταξύ της τελεσίδικης καταδικαστικής απόφασης σε βάρος εκζητουμένου στο

¹³¹ Βλ. αποφάσεις του ΕΔΔΑ, *Pacula κατά Βελγίου* της 2^{ας}.6.2015 και *Boulois κατά Λουξεμβούργου*, της 3^{ης}.4.2012.

¹³² Βλ. αποφάσεις του ΕΔΔΑ, *Gurguchiani κατά Ισπανίας*, της 15^{ης}.12.2009, σκ. 40,47 και 48 και *Ezeh και Connors κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, της 9^{ης}.10.2003.

¹³³ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-514/21 (LU) και C-515/2021 (RH), της 23^{ης}.3.2023.

¹³⁴ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Puig Gordi*, C-158/21, της 31^{ης}.7.2023, σκ. 68.

πλαίσιο της εκτέλεσης ΕΕΣ, η οποία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4^α και της απόφασης της σχετικής με την εκτέλεση ή την εφαρμογή προηγούμενως επιβληθείσας στερητικής της ελευθερίας ποινής, η οποία κείται εκτός του ρυθμιστικού αυτού πλαισίου. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ακόμη και στην περίπτωση που η αρμόδια επί της ανάκλησης αρχή διαθέτει διακριτική ευχέρεια να αποφανθεί σχετικά, εντούτοις η τελευταία δεν άγεται μέχρι του σημείου της δυνατότητας μεταβολής της φύσης ή του ύψους της στερητικής της ελευθερίας ποινής, κατά τον καθορισμό τους με την τελεσίδικη καταδικαστική απόφαση σε βάρος του εκζητουμένου. Επομένως, και στην υπό κρίση υπόθεση το Δικαστήριο κατέληξε σε όμοιο με την προηγούμενή του θέση συμπέρασμα, ήτοι ότι η απόφαση περί ανάκλησης της αναστολής εκτέλεσης της αρχικώς επιβληθείσας ποινής δε συνιστά «απόφαση» κατά την έννοια της διάταξης του άρθρου 4^α παρ.1.

Επιχειρώντας κανείς μία σκιαγράφηση της συνολικής θέσης του ΔΕΕ άγεται ευχερώς στο συμπέρασμα ότι ο όρος της «δίκης που οδήγησε στην έκδοση απόφασης» ερμηνεύεται με τρόπο που να περιλαμβάνει κάθε απόφαση, η οποία προσδιορίζει τη φύση και το ύψος της επιβληθείσας ποινής, εξαιρώντας μόνο εκείνες που χωρίς να μπορούν να το επηρεάσουν αναφέρονται σε ζητήματα εκτέλεσης και εφαρμογής της. Η θέση αυτή του Δικαστηρίου παρ'όλα αυτά την κρίση της γράφουσας τη ρηξικέλευθη προσέγγιση της Γενικής Εισαγγελέως Tamara Čapeta¹³⁵ αναφορικά με τον αυτοτελή χαρακτήρα της έννοιας «δίκη που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης» και την εύστοχη διάκριση που επιχείρησε μεταξύ των αποφάσεων των σχετικών με την εκτέλεση των ποινών, οι οποίες έχουν είτε ως σκοπό είτε ως συνέπεια την τροποποίηση της προγενεστέρως επιβληθείσας ποινής και αυτών που είναι αναγνωριστικού απλώς χαρακτήρα. Ειδικότερα, η Γενική Εισαγγελέας εκκινώντας από την παραδοχή ότι η στερητική της ελευθερίας ποινή έχει βαρύνουσα σημασία για την προσωπική κατάσταση του κατηγορουμένου, επισημαίνει ότι ο τελευταίος θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει το περιεχόμενο της απόφασης που την επιβάλλει. Αυτή ακριβώς η δυνατότητα αποτελεί τον πυρήνα του δικαιώματος υπεράσπισης στη δίκη, καθώς διά της αυτοπρόσωπης παρουσίας του

¹³⁵ Βλ. τις Προτάσεις της 27^{ης}-10-2022 στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-514/21 (LU) και C-515/21 (PH), σκ. 43, 60-62.

σε αυτήν, ο κατηγορούμενος έχει τη δυνατότητα να επιδράσει άμεσα στην κρίση του δικαστή, ο οποίος με τη σειρά του μπορεί ευχερέστερα και με μεγαλύτερα εχέγγυα ορθοκρισίας να αποφανθεί επί της ενοχής και κατ' επέκταση επί της επιβολής ποινής, συνακόλουθα δε και επί της τροποποίησης των ήδη επιβληθεισών για τα αρχικά αδικήματα ποινών. Η ίδια δυνατότητα θα πρέπει να παρέχεται στον εκζητούμενο και στις περιπτώσεις εκείνες, στις οποίες η τελική απόφαση είναι αποτέλεσμα πολλαπλών διαδικασιών, μεταξύ των οποίων και η απόφαση με την οποία διατάσσεται η άρση της αναστολής μιας αρχικώς ανασταλείσας ποινής. Τούτο, διότι και η τελευταία απόφαση επιδρά αποφασιστικά στη στέρηση της ελευθερίας του προσώπου, με τη δικαστική αρχή ως έχουσα τη διακριτική ευχέρεια να μην άρει ή να άρει μερικώς μόνο την αναστολή της στερητικής της ελευθερίας ποινής μετά τη διαπίστωση ενοχής για το κρίσιμο αδίκημα. Συνεπεία των ανωτέρω διαπιστώσεων, η Γενική Εισαγγελέας προκρίνει την ευρεία ερμηνεία της διάταξης του άρθρου 4^α της απόφασης-πλαίσιο, το οποίο, κατά τη θέση της, πρέπει να ερμηνευθεί ως περιλαμβάνον κάθε στάδιο της διαδικασίας που επηρεάζει καθοριστικά την τελική απόφαση σχετικά με τη στερητική της ελευθερίας ποινή.

Περαιτέρω, ως μείζονος σημασίας θεωρείται, κατά την κρίση της γράφουσας η επιχειρούμενη στις Προτάσεις της Γενικής Εισαγγελέως T.Ćarpetα διάκριση μεταξύ της προγενέστερης νομολογίας του Δικαστηρίου και των υπό κρίση υποθέσεων. Στην υπόθεση *Ardic*¹³⁶, ο εκζητούμενος δε συμμορφώθηκε προς τους όρους υπό τους οποίους τελούσε η προσωρινή αποφυλάκιση, με αποτέλεσμα να αρθεί η αρχικώς χορηγηθείσα προς το πρόσωπό του αναστολή. Συνάγεται δε ευχερώς ότι στην άρση οδήγησε η ίδια η παραβίαση των όρων και όχι η δικαστική απόφαση, η οποία λειτούργησε απλώς διαπιστωτικά της συνδρομής των όρων άρσης της αναστολής. Συνεπώς, η αποφασίζουσα δικαστική αρχή δεν είχε τη διακριτική ευχέρεια να αποφανθεί άλλως πλην της άρσης της αναστολής, η δε απόφαση ως εκ της φύσης της δεν είχε ως αποτέλεσμα τη μεταβολή της φύσης ή του ύψους της επιβληθείσας ποινής. Στο σημείο αυτό ακριβώς εντοπίζει η Γενική Εισαγγελέας το κριτήριο της διάκρισης. Αντίθετα προς την προσέγγιση του Δικαστηρίου, το οποίο διακρίνει

¹³⁶ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Ardic*, C-571/17, της 22^{ας} -12-2017, σκ. 50.

μεταξύ των αποφάσεων αφενός των σχετικών με τη φύση και το ύψος των ποινών αφετέρου δε των σχετικών με την εκτέλεση των ποινών, καθοριστικής σημασίας στοιχείο είναι το κατά πόσον μία απόφαση έχει είτε ως σκοπό είτε ως συνέπεια την τροποποίηση της προγενεστερώς επιβληθείσας ποινής. Έτσι, στην περίπτωση κατά την οποία η απόφαση που διέταξε την άρση της αναστολής της στερητικής της ελευθερίας ποινής ελήφθη από το ίδιο δικαστήριο στο πλαίσιο της δίκης που οδήγησε στη διαπίστωση της ενοχής και τον καθορισμό ποινής για το υπό κρίση αδίκημα, όπως εν προκειμένω στην υπόθεση C-514/21, η διαδικασία αυτή συνιστά «δίκη που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης», μαζί με τις δίκες για τα κρίσιμα αδικήματα και εμπίπτει στο ρυθμιστικό πεδίο της διάταξης του άρθρου 4^α. Άμεση απόρροια αυτού είναι η παροχή στον ενδιαφερόμενο της δυνατότητας να εμφανιστεί αυτοπροσώπως στη δίκη και να αντιλέξει στην επιρριπτόμενη σε αυτόν παραβίαση των όρων. Η τελευταία είναι ιδιαιτέρως σημαντική, καθώς εφόσον καταφθαί η παραβίαση θα οδηγήσει σε ανάκληση της αναστολής εκτέλεσης της ποινής, με συνέπεια τη στέρηση της ελευθερίας του εκζητουμένου. Αντιθέτως, στην περίπτωση διαδικασιών που αφορούν την άρση της αναστολής και είναι διακριτές από τα κρίσιμα αδικήματα, όπως στην υπόθεση C-515/21, θα πρέπει να επιχειρηθεί διάκριση ανάλογα με τη φύση της απόφασης άρσης της αναστολής της στερητικής της ελευθερίας ποινής. Έτσι, εάν στην απόφαση άρσης της αναστολής εκτέλεσης της στερητικής της ελευθερίας ποινής ενυπάρχει για τη δικαστική αρχή το περιθώριο στάθμισης των ιδιαίτερων συνθηκών της εκάστοτε υπόθεσης, τότε εκτός της καταδικαστικής και η σχετική με την άρση της αναστολής απόφαση εμπίπτει στην έννοια του άρθρου 4^α παρ.1 της απόφασης-πλαίσιο. Αντιθέτως, εάν η απόφαση άρσης της αναστολής εκτέλεσης της στερητικής της ελευθερίας ποινής ακολουθεί κατά τρόπο αυτόματο την κατάγνωση της ενοχής και συνεπώς είναι αναγνωριστικού χαρακτήρα, όπως εν προκειμένω στην υπόθεση C-514/21, μόνο η διαδικασία κατάγνωσης της ενοχής και καθορισμού ποινής αλλά και η συνακόλουθη αυτής καταδικαστική απόφαση εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της «δίκης που οδήγησε στην έκδοση απόφασης».

Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω εκτεθέντων, το παραπάνω ερμηνευτικό περίγραμμα της συνολικής θέσης του ΔΕΕ, όπως αυτή προκύπτει εκ της νομολογίας του αν και εν πρώτοις ανταποκρίνεται καταρχήν στον προστατευτικό σκοπό της

διάταξης του άρθρου 4^α, εντούτοις χρήζει ακόμη περιθωρίου βελτίωσης. Καθίσταται δε σαφές ότι ιδίως σε συστήματα εννόμων τάξεων, όπως η ελληνική, τα οποία πέρα από την ανάκληση γνωρίζουν και την άρση της αναστολής, με δυσμενείς συνέπειες για τον καταδικασθέντα, όπως επί παραδείγματι την αθροιστική έκτιση ποινών, η ανωτέρω θέση του ΔΕΕ δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής¹³⁷.

4. Εξαιρέσεις στην άρνηση εκτέλεσης του ΕΕΣ

4.1. Προκαταρκτικές επισημάνσεις.

Στο πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ επί τη βάση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης, η άρνηση συνιστά την εξαίρεση στον κανόνα της παράδοσης του εκζητουμένου. Αυτό σημαίνει ότι η απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ επιβεβαιώνει τον κανόνα της απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ, ότι κατ' αρχάς το κράτος-μέλος εκτέλεσης θα πρέπει να συμμορφώνεται με το ΕΕΣ, το οποίο εκδόθηκε από το κράτος-μέλος έκδοσης του εντάλματος. Σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 2 της *«τα κράτη-μέλη εκτελούν κάθε ΕΕΣ βάσει της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης και σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας απόφασης-πλαίσιο»*. Όπως έχει επισημάνει το ΔΕΕ σε πολλές υποθέσεις, οι λόγοι άρνησης εκτέλεσης θα πρέπει να ερμηνεύονται στενά¹³⁸. Έτσι, η διάταξη του άρθρου 4^α περιορίζει τη δυνατότητα άρνησης εκτέλεσης του εντάλματος θέτοντας, όπως διευκρινίζεται στην αιτιολογική σκέψη 6 της απόφασης-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ, προϋποθέσεις υπό τις οποίες δεν χωρεί άρνηση της αναγνώρισης και εκτέλεσης απόφασης που εκδόθηκε σε δίκη, στην οποία το ενδιαφερόμενο πρόσωπο δεν εμφανίστηκε αυτοπροσώπως¹³⁹. Έτσι, η ευχέρεια εκτέλεσης του ΕΕΣ συνδυάζεται με τέσσερις εξαιρέσεις που στερούν στη δικαστική αρχή εκτέλεσης τη δυνατότητα άρνησης εκτέλεσης του επίδικου ΕΕΣ. Επισημαίνεται

¹³⁷ Βλ. Καϊάφα-Γκμπάντι Μ., «Νομολογία του ΔΕΕ και ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης: βασικές κατευθύνσεις και σύγχρονες τάσεις (Μέρος Α')», Ποινική Δικαιοσύνη 1/2019, σελ.9.

¹³⁸ Σύμφωνα με τις Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Bobek στο πλαίσιο της υπόθεσης Turikas, C-270/17, «το άρθρο 4α εισήγαγε την δυνατότητα άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ στις περιπτώσεις στις οποίες το ενδιαφερόμενο πρόσωπο δεν εμφανίστηκε αυτοπροσώπως στη δίκη που οδήγησε στην έκδοση απόφασης. Η δυνατότητα αυτή της μη εκτέλεσης του ΕΕΣ πρέπει να βασίζεται στην εξέταση από την δικαστική αρχή εκτέλεσης των περιστάσεων κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης και παύει να συντρέχει στην περίπτωση κατά την οποία μία συγκεκριμένη υπόθεση εμπίπτει στις περιπτώσεις 4α παρ. 1 α)-δ) της απόφασης- πλαισίου. Σε μία τέτοια περίπτωση, η άρνηση εκτέλεσης του ΕΕΣ αποκλείεται και η αξίωση παράδοσης του ενδιαφερόμενου προσώπου γίνεται ξανά ο κανόνας».

¹³⁹ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, Melloni, C-399/11, της 26^{ης}-2-2013, σκ. 41.

ότι οι προβλεπόμενες στην απόφαση-πλαίσιο και αντιστοίχως στο άρθρο 12 παρ. 2 περ. α'-δ' Ν.3251/2004¹⁴⁰ εξαιρέσεις βασίζονται στη νομολογία του ΕΔΔΑ αναφορικά με το άρθρο 6 παρ.1 και 3 της ΕΣΔΑ¹⁴¹, καθώς και στο δικαίωμα ακρόασης του κατηγορουμένου¹⁴². Στην ανάλυση που ακολουθεί προβλέπονται οι περιπτώσεις, στις οποίες, παρά το γεγονός ότι ο εκζητούμενος δεν εμφανίσθηκε αυτοπροσώπως στη δίκη που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης, εντούτοις παρέχονται επαρκή κατά το νόμο εχέγγυα για την εκτέλεση του ΕΕΣ. Συνεπώς, επί συνδρομής μίας από τις α'-δ' περιπτώσεις που ορίζονται στην ανωτέρω διάταξη, κρίνεται ότι δε συντρέχει προσβολή του δικαιώματος αυτοπρόσωπης εμφάνισης¹⁴³.

4.2. Ο εκζητούμενος «είχε κλητευθεί εμπρόθεσμα και νομότυπα, είτε αυτοπροσώπως είτε είχε ενημερωθεί εμπρόθεσμα με άλλα μέσα, ώστε να αποδεικνύεται σαφώς ότι τελούσε εν γνώσει της ημερομηνίας και του τόπου διεξαγωγής της δίκης», και επιπλέον «γνώριζε ότι ήταν δυνατόν να εκδοθεί απόφαση ερήμην του».

Η πρώτη και δη προβλεπόμενη στην παράγραφο 1 του άρθρου 4^α της απόφασης-πλαίσιο εξαίρεση, όπως αυτή ενσωματώθηκε στο στοιχείο α' της παρ. 2 του άρθρου 12 Ν. 3251/2004 (όπως ισχύει σήμερα), δέον να ερμηνευθεί ως κατ' ουσίαν περίπτωση οικειοθελούς σιωπηρής παραίτησης του κατηγορουμένου από το δικαίωμά του για αυτοπρόσωπη παράσταση στην δίκη, καθώς ο τελευταίος τελεί σε γνώση αφενός της προγραμματισμένης διεξαγωγής της όσο και των συνεπειών της απουσίας του απ' αυτήν¹⁴⁴. Η παροχή της δυνατότητας στον κατηγορούμενο να υπερασπίζεται τον εαυτό του με όλα τα απαραίτητα μέσα διασφαλίζεται έτι περαιτέρω με την εισαγωγή στο γράμμα του νόμου του χρονικού στοιχείου «εν

¹⁴⁰ Όπως η παρ. 2 προστέθηκε με το άρθρο 12 παρ. 3 του Ν.4596/2019, ΦΕΚ Α32/26.2.2019.

¹⁴¹ Σύμφωνα με τα στοιχεία γ', δ' και ε' της εν λόγω παραγράφου αναγνωρίζονται στον κατηγορούμενο επιμέρους δικαιώματα αυτοπρόσωπης υπεράσπισης (εξέταση μαρτύρων, δωρεάν παράσταση διερμηνέως), τα οποία προϋποθέτουν κατά λογική αναγκαιότητα την παρουσία του [βλ. ΕΔΔΑ, απόφ. *Sotogyl* της 18^{ης}.5.2004, Κονταξή, ΚΠΔ, τομ. Β, σελ. 2173].

¹⁴² Βλ. τις αιτιολογικές σκέψεις 1 και 8 του προοιμίου της απόφασης-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ.

¹⁴³ Βλ. ΑΠ 491/2020, σε Τ.Ν.Π. ΝΟΜΟΣ.

¹⁴⁴ Σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ.3 της ΕΣΔΑ, κάθε πρόσωπο που κατηγορείται για τη διάπραξη ποινικού αδικήματος έχει το δικαίωμα «να ενημερωθεί καταλλήλως σε γλώσσα, την οποία κατανοεί με λεπτομέρεια αναφορικά με τη φύση και αιτία των αποδιδόμενων σε βάρος του κατηγοριών». Στο πλαίσιο αυτό καθοριστικής σημασίας είναι η παροχή πλήρους και αποτελεσματικής πληροφόρησης για τις αποδιδόμενες σε βάρος του κατηγορουμένου κατηγορίες και συνεπώς αναφορικά με το νομικό χαρακτηρισμό, τον οποίο μπορεί να υιοθετήσει το δικαστήριο στο πλαίσιο του ζητήματος, ως απαραίτητο προαπαιτούμενο για τον χαρακτηρισμό της διαδικασίας ως δίκαιης, βλ. την απόφαση του ΕΔΔΑ, *Haralampiev v. Bulgaria*, της 24^{ης}.4.2012, σκ. 33-34.

ευθέτω χρόνω», όσον αφορά την παροχή των σχετικών πληροφοριών. Ο εννοιολογικός προσδιορισμός του όρου αυτού ανευρίσκεται στην αιτιολογική σκέψη 7 του προοιμίου, κατά την οποία ο κατηγορούμενος πρέπει να πληροφορείται εγκαίρως τη διεξαγωγή της, υπό την έννοια ότι ο διαδραμών μεταξύ της κλήτευσης και της ημέρας της δικασίμου χρόνος πρέπει να είναι επαρκής, ώστε ο τελευταίος να μπορεί να συμμετάσχει ουσιαστικά στη δίκη¹⁴⁵.

Άλλωστε, η σημασία της παροχής των ανωτέρω πληροφοριών στον κατηγορούμενο αναφορικά με την επερχόμενη δίκη είναι διττή. Η πρώτη αναφέρεται στο δικαίωμά του να έχει επαρκή χρόνο προετοιμασίας της υπεράσπισής του, στοιχείο που πληροί τους όρους της δίκαιης δίκης. Η δεύτερη σχετίζεται με το δικαίωμα του κατηγορουμένου να είναι παρών, καθώς έχοντας πληροφορηθεί τη διεξαγωγή της δίκης σε επαρκή προ της δικασίμου χρόνο μπορεί να αποφασίσει, εάν θέλει να παραστεί αυτοπροσώπως σε αυτήν ή να εκπροσωπηθεί από νομικό αυτού παραστάτη. Εξάλλου, κατά τη ρητή διατύπωση της περίπτωσης α' του άρθρου 12 παρ. 2 του Ν.3251/2004 (όπως ισχύει σήμερα), κρίσιμη είναι η ουσιαστική ικανοποίηση του δικαιώματος της πραγματικής και επίσημης ενημέρωσής του για την σε βάρος του αποδιδόμενη κατηγορία, την προγραμματισμένη ημερομηνία και τον τόπο διεξαγωγής της δίκης. Αναφορικά με το περιεχόμενο της κλήτευσης, εκτός από το στοιχείο του χρόνου απαιτείται να αναγράφεται σε αυτήν και ο τόπος διεξαγωγής της δίκης με συνακόλουθη μνεία ότι ενδέχεται να εκδοθεί απόφαση ερήμην του κατηγορουμένου, προκειμένου ο τελευταίος να τελεί σε γνώση των συνεπειών της μη παράστασής του σ' αυτήν. Αντιθέτως, αόριστη και άτυπη γνώση του δεν αρκεί¹⁴⁶. Επομένως, στην περίπτωση κατά την οποία είχε πραγματοποιηθεί η κλήτευση και ενημέρωση του εκζητουμένου για τον χρόνο και τόπο των ως άνω δικών και ήταν γνωστό σ' αυτόν ότι ήταν δυνατόν να εκδοθεί απόφαση ερήμην του, δε συντρέχει προσβολή του ως άνω δικαιώματος αυτοπρόσωπης εμφάνισής του και, συνακόλουθα, δε συντρέχει ο δυνητικός λόγος άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ κατ' άρθρο 12 παρ. 1 περ. στ' 1 του Ν. 3251/2004¹⁴⁷. Αντιθέτως, η απουσία οποιουδήποτε

¹⁴⁵ Βλ. την αιτιολογική σκέψη 36 της Οδηγίας 2016/343/ΕΕ.

¹⁴⁶ Βλ. την απόφαση του ΕΔΔΑ, *Sedjovic v. Italy*, της 1^{ης}.3.2006, σκ.101.

¹⁴⁷ Προς την ίδια κατεύθυνση το Ανώτατο Ακυρωτικό έκρινε ότι ο εκζητούμενος ενημερώθηκε και κλητεύθηκε για τη δικάσιμο, αλλά απολογήθηκε και ζήτησε να πραγματοποιηθεί η δικάσιμος εν τη

εκ των ανωτέρω στοιχείων από το περιεχόμενο της κλήτευσης καθιστά την τελευταία ελαττωματική, παρέχοντας κατ' επέκταση τη δυνατότητα στην αρχή της εκτέλεσης να μην εκτελέσει το ΕΕΣ.

Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, ως προϋπόθεση για το έγκυρο της «παραίτησης» τίθεται η πραγματική ενημέρωση, υπό την έννοια ότι ο κατηγορούμενος έλαβε πληροφορίες, δυνάμενες να του εξασφαλίσουν τη γνώση διεξαγωγής της δίκης, ειδάλλως δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι παραιτήθηκε του δικαιώματός του για αυτοπρόσωπη παράσταση. Ομοίως, αν και δεν προκύπτει ευθέως από τη διάταξη, εντούτοις συνάγεται ερμηνευτικά ότι η δικαστική αρχή εκτέλεσης έχει τη δυνατότητα να αρνηθεί να εκτελέσει το ένταλμα σύλληψης στις οποίες, παρά το γεγονός ότι ο κατηγορούμενος έλαβε πραγματική γνώση αναφορικά με τη διεξαγωγή της δίκης δεν μπόρεσε ένεκα της συνδρομής λόγων ανωτέρας βίας να παραστεί σε αυτήν¹⁴⁸. Επομένως, και αυτές οι περιπτώσεις κείνται εκτός του πεδίου εφαρμογής της εξαίρεσης του άρθρου 12 παρ. 2 στοιχ. α' του Ν.3251/2004¹⁴⁹.

Περαιτέρω, ως ιδιαίτερης σημασίας εμφανίζεται η ερμηνεία του ΔΕΕ αναφορικά με τους όρους «είχε κλητευθεί αυτοπροσώπως» και «είχε δι' άλλων μέσων ενημερωθεί πραγματικά και επισήμως για την προγραμματισμένη ημερομηνία και τον τόπο διεξαγωγής της δίκης, κατά τρόπον ώστε να αποδεικνύεται σαφώς ότι τελούσε εν γνώσει της προγραμματισμένης δίκης». Οι φράσεις αυτές, σύμφωνα με το ΔΕΕ στην απόφαση Pawel Dworzecki¹⁵⁰, συνιστούν αυτόνομες έννοιες του δικαίου της Ένωσης, οι οποίες πρέπει να ερμηνεύονται ομοιόμορφα στο πλαίσιο της ΕΕ, ενώ ο προσδιορισμός του νοήματός τους δεν μπορεί να καταλείπεται στην διακριτική ευχέρεια των κρατών-μελών¹⁵¹. Όσον αφορά τους τρόπους κλήτευσης καθίσταται σαφές ότι ο ενωσιακός νομοθέτης προκρίνει την αυτοπρόσωπη ως την πλέον επιθυμητή μέθοδο, χωρίς ωστόσο να διευκρινίζει το νοηματικό αυτής περιεχόμενο. Σε κάθε περίπτωση πάντως, δέον να θεωρηθεί ότι ενόψει των κατωτέρω αναφερόμενων εναλλακτικών τρόπων κλήτευσης, η αυτοπρόσωπη εξ

απουσία του, με συνέπεια να έχει εκουσίως παραιτηθεί από το δικαίωμά του να συμμετέχει αυτοπροσώπως στη δίκη, ΑΠ 491/2020, σε Τ.Ν.Π. ΝΟΜΟΣ.

¹⁴⁸ Βλ. Βούλγαρης Δ., ο.π., σελ.48, πλ.αγ. 31.

¹⁴⁹ Βλ. Kei Hannah Brodersen, *Vincent Glerum and André Klip*, *The European Arrest Warrant and In Absentia Judgments* ο.π, p. 125-143.

¹⁵⁰ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, Dworzecki, C-108/16, της 24ης-5-2016, σκ. 32.

¹⁵¹ Βλ. *Mitsilegas V.*, ο.π. σελ.292-294.

ορισμού ανταποκρίνεται στο ποιοτικό κριτήριο της βεβαιότητας ότι ο κατηγορούμενος τελούσε σε γνώση της προγραμματισμένης δίκης. Η δεύτερη εναλλακτική στο πλαίσιο της κλήτευσης του κατηγορουμένου, κατά το άρθρο 4^α παρ.1 i) και την αιτιολογική έκθεση 7 του προοιμίου αφορά στην «κλήτευση του κατηγορουμένου με άλλα μέσα». Υπό το πρίσμα αυτό, καθίσταται σαφές ότι η ανωτέρω διάταξη δεν περιλαμβάνει περιοριστική απαρίθμηση των μέσων διά των οποίων ικανοποιείται το περιεχόμενο της πρόβλεψης. Άλλωστε, οι μέθοδοι, συμπεριλαμβανομένων των δικονομικών, που χρησιμοποιούνται για την επίτευξη των αποτελεσμάτων της απόφασης-πλαίσιου εμπίπτουν στη δικαιοδοσία των εθνικών δικαίων¹⁵². Θα πρέπει, όμως να διασφαλίζουν ότι ο κατηγορούμενος έλαβε επίσημη ενημέρωση της ημέρας και του τόπου της δίκης, ώστε να μπορεί να συναχθεί ανενδοίαστα ότι ήταν ενήμερος για την προγραμματισμένη διεξαγωγή της διαδικασίας¹⁵³. Αντιθέτως, δεν ικανοποιεί τις απαιτήσεις του νόμου το τυπικά νόμιμο της κλήτευσης διά της απλής δυνατότητας του κατηγορουμένου να λάβει γνώση ή διά των πλασματικών τρόπων επίδοσης, όπως επί παραδείγματι διά θυροκόλλησης ή επίδοσης σε τρίτο, πλην του κατηγορουμένου πρόσωπο¹⁵⁴.

Στο πλαίσιο αυτό, κλήτευση, η οποία δεν έλαβε χώρα απευθείας προς τον κατηγορούμενο, αλλά πραγματοποιήθηκε με παράδοση στη διεύθυνσή του, σε ενήλικο μέλος του νοικοκυριού του, το οποίο ανέλαβε να παραδώσει το έγγραφο κλήτευσης στον ενδιαφερόμενο δεν μπορεί αυτή καθ' εαυτή να πληροί τις προϋποθέσεις που τέθηκαν από τη διάταξη του άρθρου 4^α παρ. 1 στοιχ. α' περ. i). Και τούτο διότι στην περίπτωση αυτή δεν προκύπτει με βεβαιότητα από το ΕΕΣ, εάν και πότε το συγκεκριμένο ενήλικο μέλος του νοικοκυριού πράγματι παρέδωσε το έγγραφο κλήτευσης στον ενδιαφερόμενο και κατ' επέκταση, εάν ο ενδιαφερόμενος «πράγματι» έλαβε τις πληροφορίες αναφορικά με την ημερομηνία και τον τόπο διεξαγωγής της δίκης του¹⁵⁵. Έτσι, κατά την ανωτέρω διαπίστωση, η διάταξη του

¹⁵²Βλ. αιτιολογική σκέψη 4 του προοιμίου της απόφασης-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ.

¹⁵³Βλ. τις Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Bobek της 11^{ης}-5-2016 στο πλαίσιο της υπόθεσης *Dworzecki*, C-108/16, σκ.61.

¹⁵⁴Βλ. απόφαση του ΕΔΔΑ, *Dridi v. Germany*, της 26^{ης}.7.2018, παρ. 31-33, στην οποία κρίθηκε ότι η δημόσια κοινοποίηση του κλητηρίου θεσπίσματος στον πίνακα ανακοινώσεων του δικαστηρίου δεν συνιστούσε επαρκή τρόπο ενημέρωσης του κατηγορουμένου αναφορικά με το δικαίωμά του να εμφανιστεί ενώπιον του δικαστηρίου.

¹⁵⁵«Βεβαίως, δεν μπορεί, κατ' αρχήν, να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο η παράδοση ενός εγγράφου κλητεύσεως σε τρίτο πρόσωπο να πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 4α, παράγραφος 1, στοιχείο α',

άρθρου 4^α παρ.1 εμφανίζεται να θέτει αυστηρότερες προϋποθέσεις εν συγκρίσει προς το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ. Τούτο, διότι σύμφωνα με τη νομολογία του ΕΔΔΑ, στην περίπτωση που η κλήτευση έγινε στη δηλωθείσα από τον κατηγορούμενο διεύθυνση και επιδόθηκε σε συγγενικό του πρόσωπο τεκμαίρεται ότι ο κατηγορούμενος τελούσε σε γνώση των σε βάρος του διαδικασιών, ακόμη και στην υποθετική περίπτωση που δεν είχε επικοινωνία με το ως άνω πρόσωπο της οικογένειάς του¹⁵⁶.

Όπως εύστοχα σημειώνει η Καϊάφα-Γκμπάντι¹⁵⁷, «το Δικαστήριο επιμένοντας σε όρους πραγματικής γνωστοποίησης και λήψης γνώσης του ενδιαφερόμενου για την κλήτευσή του σε δίκη, και μάλιστα με όρους βεβαιότητας που να προκύπτουν από το ίδιο το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, έχει στηρίξει δυναμικά τη διασφάλιση του θεμελιώδους δικαιώματος σε δίκαιη δίκη στην οποία απέβλεπε η προσθήκη της διάταξης του άρθρου 4^α». Άλλωστε, και η «κλήτευση του κατηγορουμένου με άλλα μέσα» σχετίζεται με το αποτέλεσμα, το οποίο σκοπεί να επιτύχει. Όπως και η αυτοπρόσωπη, έτσι και η κλήτευση με άλλα μέσα θα πρέπει να διασφαλίζει την ενημέρωση του κατηγορουμένου αφενός για την προγραμματισμένη ημερομηνία και τόπο διεξαγωγής της δίκης, αφετέρου για το γεγονός ότι επίκειται η έκδοση απόφασης, εάν το πρόσωπο αυτό δεν εμφανιστεί. Αναφορικά με τον τρόπο, βάσει του οποίου «η κλήτευση με άλλα μέσα» λαμβάνει χώρα, καθίσταται σαφές ότι η απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ «δεν έχει εκπονηθεί για να ρυθμίζει τις μορφές και μεθόδους, περιλαμβανομένων και των δικονομικών απαιτήσεων, που χρησιμοποιούνται για την επίτευξη των αποτελεσμάτων που προσδιορίζονται στην παρούσα απόφαση-πλαίσιο και που εμπίπτουν στη δικαιοδοσία των εθνικών δικαίων των κρατών μελών»¹⁵⁸. Έτσι, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες δεν καθίσταται εφικτή η αυτοπρόσωπη κλήτευση του κατηγορουμένου, επαφίεται στα εθνικά δικαστήρια η υποχρέωση να επιδείξουν αυξημένη επιμέλεια και να προβλέψουν εναλλακτικούς της αυτοπρόσωπης κλήτευσης τρόπους, στο πλαίσιο των οποίων έτερα του

σημείο ι), της απόφασης-πλαισίου 2002/584. Ωστόσο, προκειμένου να επιτευχθεί ο σκοπός τον οποίο επιδιώκει η εν λόγω διάταξη, πρέπει να αποδεικνύεται σαφώς ότι αυτό το τρίτο πρόσωπο πράγματι παρέδωσε το έγγραφο κλητεύσεως στον ενδιαφερόμενο», βλ. απόφαση *Dworzecki*, C-108/16, σκ. 48

¹⁵⁶ Βλ. την απόφαση του ΕΔΔΑ, *Pora v. Romania*, της 6^{ης}.3.2018, σκ.73, καθώς και την απόφαση του ΕΔΔΑ, *Ait Abbou v. France*, της 2^{ας}.2.2017, σκ.63-65.

¹⁵⁷ Βλ. Ποινή Δικαιοσύνη 1/2019, σελ. 10.

¹⁵⁸ Βλ. την αιτιολογική σκέψη 4 της απόφασης-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ.

κατηγορουμένου πρόσωπα παραλαμβάνουν την κλήτευση για λογαριασμό του, όπως επί παραδείγματι: σύνοικοι του κατηγορουμένου, θυροκόλληση στη δηλωθείσα από τον κατηγορούμενο διεύθυνση κατοικίας ή στον τόπο της εργασίας του, επίδοση στο αστυνομικό τμήμα ή άλλη κρατική αρχή¹⁵⁹. Όπως, όμως, θα αναπτυχθεί περαιτέρω στη συνέχεια, η προθεσμία για άσκηση τυχόν ενδίκων μέσων αρχίζει από το χρόνο που εν τοις πράγμασι ενημερώθηκε ο κατηγορούμενος λ.χ. από την επίδοση της κλήτευσης τον σύνοικο ή τον εργοδότη. Τέλος, η απόφαση-πλαίσιο δε διακρίνει αναφορικά με τον τόπο κατοικίας του κατηγορουμένου κατά τη χρονική στιγμή της κλήτευσής του προς εμφάνιση στην επ' ακροατηρίω διαδικασία. Συνεπεία της έλλειψης ειδικότερης πρόβλεψης στις ρυθμίσεις της απόφασης-πλαίσιο τυγχάνουν και εν προκειμένω εφαρμογής οι νομοθεσίες των επιμέρους κρατών-μελών.

4.3. Τελούσε «εν γνώσει» της δίκης, «είχε δώσει δε εντολή σε δικηγόρο, τον οποίο διόρισε ο ίδιος ή σε δικηγόρο ο οποίος είχε διορισθεί αυτεπαγγέλτως, να τον εκπροσωπήσει στη δίκη και όντως εκπροσωπήθηκε από τον ανωτέρω δικηγόρο» στη δίκη.

Περαιτέρω, η απόφαση-πλαίσιο προβλέπει ως προϋπόθεση για την αναγνώριση και εκτέλεση του ΕΕΣ που βασίζεται σε ερήμην καταδικαστική απόφαση την παροχή της δυνατότητας στον κατηγορούμενο, ο οποίος δεν ήταν παρών στη δίκη να αντιπροσωπευθεί σ' αυτήν από εξουσιοδοτημένο νομικό παραστάτη. Το άρθρο 4^α παρ.1 β' της απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ αναφέρεται σε περιπτώσεις κατά τις οποίες ο κατηγορούμενος έχοντας πληροφορηθεί την προγραμματισμένη δίκη, επέλεξε να εκπροσωπηθεί από δικηγόρο, αντί να παραστεί ο ίδιος αυτοπροσώπως¹⁶⁰. Έτσι, η εκπροσώπηση του κατηγορουμένου στη δίκη από νομικό παραστάτη δε θα πρέπει να οδηγεί σε άρνηση εκτέλεσης του ΕΕΣ, εφόσον συντρέχει το καθοριστικής σημασίας στοιχείο αναφορικά με το δικαίωμα εκπροσώπησης του κατηγορουμένου, ήτοι το γεγονός ότι ο διορισθείς είτε από τον ίδιο τον ενδιαφερόμενο είτε από το κράτος δικηγόρος είναι εντολοδόχος του κατηγορουμένου. Άλλωστε, ο συνήγορος υπεράσπισης μπορεί να έχει διορισθεί αυτεπαγγέλτως ή όχι, σε κάθε όμως περίπτωση ο κατηγορούμενος θα πρέπει να έχει ενημερωθεί και να συγκατατίθεται

¹⁵⁹ Βλ. τις Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Bobek της 11^{ης} Μαΐου 2016 στο πλαίσιο της υπόθεσης *Dworzecki*, C-108/16, σκ.70.

¹⁶⁰ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Melloni*, C-399/11, της 26^{ης}-2-2013, σκ. 52.

στην εκπροσώπησή του στη δίκη από το συγκεκριμένο πρόσωπο¹⁶¹. Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 10 του προοιμίου της απόφασης-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ, ο ενδιαφερόμενος θα πρέπει συνειδητά να έχει επιλέξει την εκπροσώπησή του στη δίκη από το συνήγορό του, κάνοντας χρήση των υπερασπιστικών του δικαιωμάτων αντί της αυτοπρόσωπης εμφάνισής του στη δίκη, εξασφαλίζοντας ότι η νομική του συνδρομή είναι πραγματική και ουσιαστική. Σε αντίθετη περίπτωση, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ο κατηγορούμενος παραιτήθηκε οικειοθελώς του δικαιώματός του για αυτοπρόσωπη εμφάνιση. Έτσι, πέραν του γνωστικού στοιχείου, κατά την πρόβλεψη του νόμου, «τελούσε σε γνώση της προγραμματισμένης δίκης», το άρθρο 4^α παρ. 1 στοιχ. β' αξιώνει την παράλληλη συνδρομή και του βουλευτικού, το οποίο συνίσταται στην θέληση του κατηγορουμένου να εκπροσωπείται εν τη απουσία του.

Περαιτέρω, η διάταξη του άρθρου 4^α παρ.1 στοιχ. β' αξιώνει την παροχή εντολής από το ενδιαφερόμενο πρόσωπο προς το νομικό αυτού παραστάτη, χωρίς όμως να προσδιορίζεται ειδικότερα το περιεχόμενό της. Σε αυτό συνηγορεί και η ανωτέρω αιτιολογική σκέψη 10 του προοιμίου, σύμφωνα με την οποία «ο διορισμός του δικηγόρου και τα συναφή με αυτόν ζητήματα αποτελούν θέμα εθνικού δικαίου» και επομένως ρυθμιζόμενα από τις εκάστοτε εθνικές νομοθεσίες. Σε κάθε πάντως περίπτωση, η εντολή εκπροσώπησης προς το δικηγόρο θα πρέπει να εξασφαλίζει ότι η νομική συνδρομή του κατηγορουμένου είναι ουσιαστική, καθώς το δικαίωμα της υπεράσπισης από συνήγορο να αποτελεί ένα από τα θεμελιώδη στοιχεία της δίκαιης δίκης, και μάλιστα τόσο στον πρώτο όσο και στο δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας¹⁶². Σε αυτή την κατεύθυνση ως καθοριστικής σημασίας αναδεικνύεται η επικοινωνία του εκζητουμένου με τον συνήγορό του, καθώς ο τελευταίος πρέπει να έχει στη διάθεσή του όλες τις απαραίτητες πληροφορίες προς το σκοπό διασφάλισης ότι η νομική αυτού συνδρομή καθίσταται πρακτική και αποτελεσματική¹⁶³. Περαιτέρω, σύμφωνα με την αρχή της διαδικαστικής αυτονομίας, ο ειδικότερος καθορισμός του περιεχομένου της «εντολής» καταλείπεται προς προσδιορισμό στις νομοθεσίες των

¹⁶¹ Βλ. Μουζάκης Δ., ο.π., σελ. 80 επ., Κυριτσάκη Ι., Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και η αρχή του διττού αξιοποίνου, εκδόσεις Σάκκουλας, 2009, σελ. 40 επ., καθώς και Βούλγαρης Δ., ο.π., σελ.49 , πλαγ. 32.

¹⁶² Βλ. Kei Hannah Brodersen, Vincent Glerum and André Klip, The European Arrest Warrant and In Absentia Judgments ο.π, p. 144-150.

¹⁶³ Βλ. Ανδρουλάκης Ν., ο.π., σελ. 82.

κρατών-μελών. Έτσι, από τη μία πλευρά υπάρχουν κράτη-μέλη, τα οποία στη νομοθεσία τους αναγνωρίζουν τη δυνατότητα γενικής εκπροσώπησης του κατηγορουμένου, ενώ από την άλλη υπάρχουν και εκείνα, τα οποία αξιώνουν την χορήγηση ειδικής εντολής για κάθε διακριτό διαδικαστικό στάδιο.

Προς την ίδια κατεύθυνση κινείται και η νομολογία του ΕΔΔΑ, βάσει της οποίας έχει κριθεί ότι σε περιπτώσεις, κατά τις οποίες ο κατηγορούμενος δεν είχε λάβει γνώση των σε βάρος του αποδιδόμενων κατηγοριών και η υπεράσπισή του γινόταν από νομικό παραστάτη που δεν ήταν της επιλογής του, δεν μπορεί να γίνει λόγος για εκούσια παραίτηση από το δικαίωμα αυτοπρόσωπης εμφάνισής του στη δίκη¹⁶⁴. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 6 παρ. 3 εδ. γ' της ΕΣΔΑ «ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να υπερασπισθεί ο ίδιος τον εαυτό του ή να αναθέσει την υπεράσπισή του σε συνήγορο της εκλογής του....», χωρίς να συγκεκριμενοποιείται ο τρόπος άσκησης του δικαιώματος. Αντιθέτως, καταλείπεται στα συμβαλλόμενα μέρη η επιλογή των μέσων διασφάλισης της πραγματικής και αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος, με το ΕΔΔΑ να αναλαμβάνει ρόλο θεματοφύλακα αναφορικά με τον έλεγχο της συμβατότητας ή μη των εθνικών ρυθμίσεων με τους όρους της δίκαιης δίκης¹⁶⁵.

4.4. «Μετά την επίδοση της καταδικαστικής απόφασης και μετά την ενημέρωσή του για το δικαίωμά του να δικαστεί εκ νέου ή να ασκήσει ένδικο μέσο, κατά την εκδίκαση των οποίων δικαιούται να παρίσταται και όπου θα επανεξεταστεί η ουσία της υπόθεσης με νέα τυχόν αποδεικτικά στοιχεία και με ενδεχόμενο την εξαφάνιση της αρχικής απόφασης, είτε δήλωσε ρητά ότι δεν αμφισβητεί την απόφαση είτε δεν ζήτησε να δικαστεί εκ νέου ή δεν άσκησε ένδικο μέσο εντός της νόμιμης προθεσμίας».

Το άρθρο 4^α παρ.1 στοιχ. γ' της απόφασης-πλαίσιο δεν κάνει ξεκάθαρη μνεία των περιπτώσεων στις οποίες εφαρμόζεται. Εντούτοις, από το γράμμα της διάταξης μπορεί ευχερώς να συναχθεί το συμπέρασμα ότι τυγχάνει εφαρμογής στις περιπτώσεις μη συνδρομής των προϋποθέσεων των περιπτώσεων α' και β'. Η απόφαση-πλαίσιο αξιώνει την επίδοση της απόφασης στον καταδικασθέντα. Παρά το γεγονός ότι δεν αναφέρονται οι διατυπώσεις της επίδοσης, η οποία ενόψει της αρχής της διαδικαστικής αυτονομίας καταλείπεται προς ρύθμιση από τον εκάστοτε

¹⁶⁴ Βλ. την απόφαση του ΕΔΔΑ, *Seliwiak v. Poland*, της 21^{ης}.7.2009, σκ.63.

¹⁶⁵ Βλ. την απόφαση του ΕΔΔΑ, *Quaranta v. Switzerland*, της 24^{ης}.5.1991, σκ. 30.

εθνικό νόμο, ωστόσο κοινή συνισταμένη αποτελεί η «πραγματική» υπό την ανωτέρω έννοια λήψη γνώσης της ερήμην εκδοθείσας απόφασης, καθώς και της δυνατότητας άσκησης ενδίκου μέσου. Αναφορικά με τη σημασία της διατύπωσης του όρου, στην περίπτωση α' χρησιμοποιείται ο όρος «κλητεύθηκε αυτοπροσώπως», ενώ στην περίπτωση γ' γίνεται επιλογή του όρου «επιδόθηκε με την απόφαση». Ο τελευταίος εμφανίζεται σαφώς με μεγαλύτερη νοηματική ευρύτητα έναντι εκείνου της αυτοπρόσωπης κλήτευσης, παρέχει δε τη δυνατότητα στα κράτη-μέλη να προβλέπουν διαφορετικούς μεταξύ τους τρόπους επίδοσης της απόφασης στον κατηγορούμενο, οι οποίοι όμως κατ' αποτέλεσμα τελούν σε συμμόρφωση με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του περιεχομένου της κλήτευσης. Έτσι, η επίδοση της απόφασης επιτελεί μία ενημερωτική λειτουργία, καθώς επιτρέπει στον κατηγορούμενο να πληροφορηθεί το δικαίωμά του σε επανεκδίκαση της υπόθεσής του ή της άσκησης ενδίκου μέσου.

Αν και η απόφαση-πλαίσιο δεν περιέχει ορισμό της έννοιας της επανεκδίκασης της υπόθεσης ή της άσκησης ενδίκου μέσου, εντούτοις ορίζει τι θα πρέπει να περιλαμβάνει αυτή κατ' ελάχιστον: το δικαίωμα του κατηγορουμένου να συμμετέχει στη δίκη κατά τη νέα συζήτηση της υπόθεσης, την παροχή της δυνατότητας αξιολόγησης των πραγματικών περιστατικών, την προσκομιδή στο πλαίσιο εκδίκασης της υπόθεσης νέου αποδεικτικού υλικού προς εξέταση και τέλος την επανεκδίκαση της υπόθεσης, η οποία μπορεί με τη σειρά της να οδηγήσει σε ανατροπή της αρχικής απόφασης¹⁶⁶. Στο πλαίσιο της διαδικαστικής αυτονομίας τους, η οποία τυγχάνει εφαρμογής και εν προκειμένω, τα κράτη-μέλη καλούνται να ρυθμίσουν ειδικότερα τους όρους διεξαγωγής αυτής της διαδικασίας με την εισαγωγή δικονομικών ρυθμίσεων στα ποινικά αυτών συστήματα, σε κάθε όμως περίπτωση θα πρέπει να παρέχεται στον εκζητούμενο η δυνατότητα ανατροπής της καταδικαστικής απόφασης, η οποία αποτέλεσε το αντικείμενο του ΕΕΣ. Η επίδοση, όμως της απόφασης και η παροχή της δυνατότητας εκ νέου εκδίκασης ή άσκησης ενδίκου μέσου κατά αυτής δε συνιστούν εκ μόνου του λόγου τούτου επαρκείς όρους για την κατάφαση της εξαίρεσης του άρθρου 4^α παρ.1 περ. γ'. Αντιθέτως, πρέπει να συντρέχουν δύο επιπρόσθετοι όροι τελούντες μεταξύ τους σε διάζευξη, ήτοι είτε ο

¹⁶⁶ Βλ. Βούλγαρης Δ., ο.π., σελ.48, πλ.αγ. 33.

κατηγορούμενος να δήλωσε ρητά τη μη αμφισβήτηση του περιεχομένου της απόφασης είτε να μην ζήτησε την εκ νέου εκδίκαση της υπόθεσής του ή την άσκηση ενδίκου μέσου κατ' αυτής εντός της νόμιμης προθεσμίας. Εφόσον συντρέχουν οι ανωτέρω προϋποθέσεις, το ΕΕΣ εκτελείται υποχρεωτικώς.

Περαιτέρω, μολονότι η απόφαση-πλαίσιο δεν προβλέπει ειδικότερα τον τρόπο, εντούτοις η μη αμφισβήτηση του περιεχομένου της απόφασης θα πρέπει να είναι ρητή, ήτοι ο κατηγορούμενος θα πρέπει να ενημερώθηκε σχετικώς και να παραιτήθηκε από τη δυνατότητα επανεκδίκασης της υπόθεσής του, δηλώνοντας ότι συμφωνεί με το περιεχόμενο της απόφασης και ότι αποδέχεται την καταδίκη του. Ελλείψει ειδικότερης πρόβλεψης στο νόμο, η παραίτηση μπορεί να είναι είτε προφορική είτε γραπτή, αρκεί να συνάγεται σαφώς ότι ο κατηγορούμενος δεν αντιτάσσεται στο περιεχόμενό της. Αναφορικά με τη δεύτερη περίπτωση, η διαφορά της οποίας έγκειται στο γεγονός ότι σε αντίθεση με την πρώτη, στην οποία ο νόμος αξιώνει ο καταδικασθείς να ενεργήσει σχετικά εκφράζοντας έμπρακτα τη βούλησή του, εν προκειμένω δεν απαιτείται να πράξει κάτι. Συνεπώς, ακόμη και στην περίπτωση που ο κατηγορούμενος δεν προέβη σε ρητή δήλωση μη αμφισβήτησης του περιεχομένου της απόφασης, το ΕΕΣ εκτελείται και πάλι υποχρεωτικώς, στην περίπτωση συνδρομής του δεύτερου όρου «της σιωπηρής παραίτησης» του κατηγορουμένου, ήτοι εφόσον ο τελευταίος δεν έχει ζητήσει να δικαστεί εκ νέου ή δεν άσκησε ένδικο μέσο εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας, με αποτέλεσμα αυτή να παρέλθει άπρακτη¹⁶⁷.

¹⁶⁷ Βλ. Kei Hannah Brodersen, *Vincent Glerum and André Klip*, *The European Arrest Warrant and In Absentia Judgments* ο.π. p. 150-152.

4.5. «Δεν παρέλαβε αυτοπροσώπως με επίδοση την απόφαση, αλλά αυτή θα του επιδοθεί αυτοπροσώπως και χωρίς υπαίτια καθυστέρηση μετά την παράδοσή του, θα ενημερωθεί ρητά για το δικαίωμά του να δικαστεί εκ νέου ή να ασκήσει ένδικο μέσο, κατά την εκδίκαση των οποίων δικαιούται να παρίσταται και όπου θα επανεξεταστεί η ουσία της υπόθεσης με νέα τυχόν αποδεικτικά στοιχεία και με ενδεχόμενο την εξαφάνιση της αρχικής απόφασης και θα ενημερωθεί σχετικά με την προθεσμία μέσα στην οποία οφείλει να ζητήσει να δικαστεί εκ νέου ή να ασκήσει ένδικο μέσο», όπως προβλέπεται στο σχετικό ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης.

Η περίπτωση δ' του άρθρου 4^α παρ.1 της απόφασης-πλαίσιο αφορά περιπτώσεις, στις οποίες οι δικαστικές αρχές εκτέλεσης «δεν κατόρθωσαν να έλθουν σε επαφή με το ενδιαφερόμενο πρόσωπο, ιδίως επειδή αυτό επεδίωξε να αποφύγει τη δικαιοσύνη»¹⁶⁸. Εντούτοις, το δικαίωμα της αυτοπρόσωπης εμφάνισης του ατόμου στη δίκη είναι ύψιστης σημασίας για τον ενωσιακό νομοθέτη, με αποτέλεσμα να παρέχεται στον εκζητούμενο μία δεύτερη δυνατότητα να είναι παρών στην αφορώσα αυτόν ποινική διαδικασία. Πιο συγκεκριμένα, από την αρχή της αντιδικίας και της εκατέρωθεν ακρόασης και ειδικότερα από το άρθρο 6 παρ. 3 εδ. γ', δ', ε' της ΕΣΔΑ, το ΕΔΔΑ συνάγει το δικαίωμα αυτοπρόσωπης παρουσίας του κατηγορουμένου στο ακροατήριο και ενεργούς συμμετοχής του στην δίκη προς άσκηση όλων των υπερασπιστικών του δικαιωμάτων. Έτσι, όταν η εθνική νομοθεσία επιτρέπει την εξέλιξη της δίκης ερήμην του κατηγορουμένου, αυτός θα πρέπει μόλις πληροφορηθεί την δίωξη, να μπορεί να επιτύχει την εκ νέου εξέταση της ουσίας της υπόθεσης με την παρουσία του και τη δυνατότητα προβολής νέων αποδεικτικών στοιχείων, προκειμένου να θεραπευθεί το ελάττωμα της αρχικής ερήμην δίκης. Το δε ένταλμα εκτελείται, εφόσον σ' αυτό περιλαμβάνεται σχετική δέσμευση ότι ο εκζητούμενος έχει εξασφαλισμένο δικαίωμα άσκησης ενδίκων μέσων, τα οποία οδηγούν σε επανεξέταση της υπόθεσής του¹⁶⁹.

Ειδικότερα, υπό το πρίσμα της περίπτωσης δ' εξασφαλίζεται η δυνατότητα του κατηγορουμένου, εφόσον δε συντρέχει κάποια από τις προαναφερόμενες περιπτώσεις, να ζητήσει να επανεξετασθεί η υπόθεσή του. Στο πλαίσιο αυτό, η διάταξη αξιώνει για την εφαρμογή της ένα πλήθος διασφαλίσεων από πλευράς της

¹⁶⁸ Βλ. αιτιολογική σκέψη 12 του προοιμίου της απόφασης-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ.

¹⁶⁹ Βλ. την ΑΠ 800/2022 (σε ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ), με την οποία απερρίφθη έφεση κατά της υπ' αριθ.44/2022 απόφασης του Εφετείου Αθηνών (ομοίως σε Συμβούλιο), Τ.Ν.Π. ΝΟΜΟΣ.

δικαστικής αρχής έκδοσης: 1) ότι στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο θα επιδοθεί η απόφαση χωρίς καθυστέρηση μετά την παράδοσή του, 2) ότι θα ενημερωθεί αμελλητί για το δικαίωμά του σε εκ νέου εκδίκαση της υπόθεσης ή σε άσκηση ενδίκου μέσου και 3) ότι θα ενημερωθεί για το χρονικό πλαίσιο εντός του οποίου πρέπει να ζητήσει την επανεκδίκαση της υπόθεσής του ή να επιδιώξει την άσκηση ενδίκου μέσου¹⁷⁰. Η εξαίρεση αυτή διαφέρει από την αντίστοιχη του άρθρου 4^α παρ.1 περίπτωση γ', τόσο αναφορικά με τη χρονική στιγμή επίδοσης της απόφασης όσο και με τον τύπο της τελευταίας. Έτσι, για την εφαρμογή της δε θα πρέπει να έχει ήδη επιδοθεί η απόφαση στον εκζητούμενο, αλλά αντιθέτως αυτή θα του επιδοθεί αυτοπροσώπως και αμελλητί μετά την παράδοσή του στο έδαφος του κράτους-μέλους έκδοσης και ο τελευταίος θα ενημερωθεί ρητά τόσο για το δικαίωμά του να δικασθεί εκ νέου ή να ασκήσει ένδικο μέσο όσο και για την προθεσμία εντός της οποίας του παρέχεται βάσει νόμου η δυνατότητα να ασκήσει το σχετικό του δικαίωμα. Λαμβανομένου δε υπόψη ότι το πρόσωπο που παραδόθηκε θα τελεί υπό την «επιτήρηση» του κράτους-μέλους έκδοσης επί τη βάσει είτε ενός εθνικού εντάλματος σύλληψης είτε μίας εκτελεστής απόφασης, η επίδοση της τελευταίας θα λάβει χώρα σύμφωνα με τους προβλεπόμενους στη νομοθεσία του κράτους-μέλους τρόπους και σε συνάρτηση με την αρχή της διαδικαστικής αυτονομίας.

Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι με το στοιχ. δ' ο αρχικώς προβλεπόμενος στο άρθρο 5 παρ.1 της απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ και στο αντίστοιχο άρθρο 13 παρ. 1 του Ν. 3251/2004 όρος περί παροχής εγγύησης του κράτους έκδοσης του εντάλματος σχετικά με την επανεξέταση της υπόθεσης μετεβλήθη σε περίπτωση κατ' εξαίρεσιν υποχρεωτικής εκτέλεσης του εντάλματος. Ουσιαστικά, ο εν λόγω όρος, αναφέρεται σε μελλοντική ενέργεια, και συνεπώς πρόκειται και πάλι για παροχή εγγύησης εκ μέρους των αρχών του κράτους έκδοσης του εντάλματος προς τις αρχές του κράτους εκτέλεσης, η οποία παρέχεται πλέον απλώς με την επιλογή του αντίστοιχου πεδίου υπό το σημείο δ' του ειδικού εντύπου για το ΕΕΣ¹⁷¹. Όπως και ανωτέρω ελέχθη, με την εν λόγω διάταξη εγκαθιδρύεται ευθεία υποχρέωση των κρατών-μελών ως προς την ακολουθητέα μετά την παράδοση του εκζητουμένου

¹⁷⁰ Βλ. Kei Hannah Brodersen, *Vincent Glerum and André Klip*, *The European Arrest Warrant and In Absentia Judgments* ο.π, p. 157-161.

¹⁷¹ Βλ. *Βούλγαρης Δ.* ο.π., σελ. 49, πλαγ. 31.

προσώπου διαδικασία, η οποία απαρτίζεται από τα στάδια της αυτοπρόσωπης επίδοσης της απόφασης, της ενημέρωσης του εκζητουμένου για το δικαίωμα επανεκδίκασης της υπόθεσής του και της επανεξέτασης της υπόθεσης στην ουσία της. Όσον αφορά την τελευταία, αυτή μπορεί να συνίσταται στην άσκηση από τον εκζητούμενο ενδίκου μέσου, κατόπιν του οποίου η υπόθεση θα εκδικασθεί από δευτεροβάθμιο δικαστήριο¹⁷². Αυτό δε ευχερώς συνάγεται, καθώς σε αντίθεση προς το προϊσχύσαν νομοθετικό καθεστώς, το νέο άρθρο 4^α δεν καθιερώνει απλώς μια συγκεκριμένη υποχρέωση ως προς το κράτος εκτέλεσης του εντάλματος, αλλά επιβάλλει στο κράτος έκδοσης του εντάλματος κανόνες, οι οποίοι αφορούν στην ουσιαστική αντιμετώπιση των ερήμην καταδικασθέντων.

Σε αντίθεση προς το προϊσχύσαν νομοθετικό καθεστώς, το νέο άρθρο 4^α δεν καθιερώνει απλώς μια συγκεκριμένη υποχρέωση ως προς το κράτος εκτέλεσης του εντάλματος, αλλά επιβάλλει στο κράτος έκδοσης του εντάλματος κανόνες, οι οποίοι αφορούν στην ουσιαστική αντιμετώπιση των ερήμην καταδικασθέντων. Έτσι, το άρθρο 4^α παρ.1 στοιχ. δ' αναφέρεται στο δικαίωμα εκ νέου εξέτασης της υπόθεσης ή άσκησης ενδίκου μέσου σε αντίθεση προς το άρθρο 5 παρ.1 της απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ, το οποίο έκανε λόγο αποκλειστικώς και μόνο για την πρόβλεψη δυνατότητας να αιτηθεί ο ενδιαφερόμενος την επανεκδίκαση της υπόθεσής του¹⁷³.

Παράλληλα, με τη νέα διάταξη περιγράφονται τα βασικά χαρακτηριστικά και προβλέπονται οι ειδικές συνθήκες κάτω από τις οποίες δύναται να ασκηθεί το δικαίωμα εκ νέου εκδίκασης της υπόθεσης ή άσκησης του συναφούς ενδίκου μέσου¹⁷⁴. Υπό την ισχύουσα ρύθμιση, το κράτος-μέλος έκδοσης του εντάλματος υποχρεώνεται πλέον να επανεξετάσει την υπόθεση στην ουσία της, παρουσία του κατηγορουμένου, και μάλιστα σύμφωνα με το άρθρο 4^α παρ. 3 της απόφασης-πλαίσιο η επανεκδίκαση της υπόθεσης ή η άσκηση ενδίκου μέσου αρχίζει εν ευθέτω χρόνω μετά την παράδοσή του, ενώ η σχετική δίκη θα πρέπει να μπορεί να οδηγήσει

¹⁷² Αποτέλεσμα, όμως αυτού είναι να στερείται ο απών καταδικασθείς ενός βαθμού δικαιοδοσίας, βλ. Μουζάκης Δ., ο.π., σελ. 558.

¹⁷³ Βλ. Βούλγαρης Δ., ο.π., σελ. 49, πλαγ. 34.

¹⁷⁴ Οι διαφοροποιήσεις μπορούν να δικαιολογηθούν το μεν λόγω της επιθυμίας των κρατών-μελών να προβλέψουν υπό το νέο νομοθετικό καθεστώς έναν σαφή λόγο άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ το δε λόγω της ανάγκης διασφάλισης ενός υψηλού επιπέδου προστασίας των δικαιωμάτων του εκζητουμένου διά της παροχής στη δικαστική αρχή εκτέλεσης της δυνατότητας παράδοσής του παρά την απουσία του από τη δίκη που οδήγησε στην καταδίκη του, τηρουμένων συγχρόνως πλήρως των δικαιωμάτων άμυνάς του, βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Tadas Tupikas*, C-270/17, της 10^{ης}-8-2017, σκ.58.

στην ανατροπή της αρχικής απόφασης. Η ερμηνεία αυτή προκύπτει τόσο από το γράμμα της διάταξης, αφού η διάκριση μεταξύ εκ νέου εκδίκασης και άσκησης ενδίκου μέσου υποδεικνύει ακριβώς αυτό, όσο και από τη νομολογία του ΕΔΔΑ, κατά την οποία, όπως επισημάνθηκε και σε προγενέστερο σημείο της παρούσας, το άρθρο 6 ΕΣΔΑ δεν διασφαλίζει στον κατηγορούμενο απαραίτητα και δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας¹⁷⁵.

Ως και ανωτέρω ελέχθη, το άρθρο 4^α εναρμονίζει τους λόγους άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ, όχι όμως και τις επιμέρους εθνικές ρυθμίσεις αναφορικά με τις ερήμην διαδικασίες¹⁷⁶. Απ' τη διαπίστωση αυτή συνάγεται ότι, η διάταξη του άρθρου 4^α παρ.1 δεν υποχρεώνει τα κράτη-μέλη να προβλέπουν στις εθνικές τους νομοθεσίες το δικαίωμα εκ νέου εκδίκασης της υπόθεσης ή άσκησης ενδίκου μέσου με τα απαριθμώμενα στο άρθρο 4^α παρ.1 στοιχ. δ' i) χαρακτηριστικά. Εάν, παρόλ' αυτά, ο νόμος του κράτους-μέλους έκδοσης προβλέπει με κάποιον τρόπο την εκ νέου συζήτηση της υπόθεσης ή την άσκηση ενδίκου μέσου, η άσκηση του δικαιώματος του εκζητουμένου θα πρέπει να παρουσιάζει κατ' ελάχιστον αυτά τα χαρακτηριστικά, προκειμένου να τύχει εφαρμογής το άρθρο 4^α παρ.1 στοιχ. δ'¹⁷⁷. Εκ της γραμματικής διατύπωσης του τελευταίου καθίσταται σαφές ότι η επανεκδίκαση της υπόθεσης ή η άσκηση του ενδίκου μέσου δεν αναφέρονται στις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες εξετάζονται μόνο νομικά ζητήματα. Αντιθέτως, η επανεξέταση της υπόθεσης περιλαμβάνει την εξέταση της ουσίας αυτής διά της προσκομιδής νέου αποδεικτικού υλικού. Σ' αυτό συνηγορεί και η διατύπωση της αιτιολογικής σκέψης 11 του προοιμίου, σύμφωνα με την οποία «*Η νέα δίκη ή το ένδικο μέσο αποσκοπεί στην*

¹⁷⁵ Βλ. απόφαση του ΕΔΔΑ *Tolstoy Miloslavsky εναντίον Ην. Βασιλείου*, της 13^{ης}.7.1995, σκ. 59. Σχετικά με την μη κατοχύρωση από το άρθρο 20 παρ. 1 Συντ, το άρθρο 6 παρ. 1 και 2 ΕΣΔΑ, καθώς και το ΔΣΑΠΔ δικαιώματος άσκησης ενδίκων μέσων, βλ. ΣυμβΑΠ 908/2011 ΠοινΧρ 2011, 135.

¹⁷⁶ Βλ. την αιτιολογική σκέψη 11 του προοιμίου της απόφασης-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ, σύμφωνα με την οποία, μεταξύ άλλων προβλέπεται ότι «*στις κοινές λύσεις όσον αφορά τους λόγους μη αναγνώρισης για τις αποφάσεις-πλαίσια, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ποικιλομορφία των καταστάσεων όσον αφορά το δικαίωμα του ενδιαφερόμενου προσώπου να δικαστεί εκ νέου ή να ασκήσει ένδικο μέσο*».

¹⁷⁷ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Melloni*, C-399/11, της 26^{ης}.2-2013, σκ. 52. Άλλωστε, εάν οι έννοιες «του επιδόθηκε με την απόφαση» και «το δικαίωμα σε επανεκδίκαση ή σε άσκηση ενδίκου μέσου» ήταν αυτόνομες έννοιες του δικαίου της Ένωσης, τα κράτη-μέλη δε θα υποχρεώνονταν σε ρύθμιση της επίδοσης της απόφασης κατά τρόπο σύμφωνο προς την πρόβλεψη ή στην παροχή δικαιώματος επανεκδίκασης της υπόθεσης ή άσκησης ενδίκου μέσου βάσει των όρων της πρόβλεψης, βλ. Kei Hannah Brodersen, *Vincent Glerum and André Klip*, *The European Arrest Warrant and In Absentia Judgments* ο.π. p. 57-59.

κατοχύρωση των δικαιωμάτων της υπεράσπισης και χαρακτηρίζεται από τα ακόλουθα στοιχεία: το ενδιαφερόμενο πρόσωπο δικαιούται να παρίσταται, η ουσία της υπόθεσης, περιλαμβανομένων και νέων αποδεικτικών στοιχείων, θα επανεξεταστεί, και η διαδικασία μπορεί να οδηγήσει σε ανατροπή της αρχικής απόφασης».

Επιπλέον, λεκτέον ότι για την εφαρμογή του άρθρου 4^α παρ. 1 περ. δ' ii) θα πρέπει να συντρέχει ως επιπρόσθετος όρος «το χρονικό πλαίσιο» εντός του οποίου το ενδιαφερόμενο πρόσωπο πρέπει να αξιώσει την εκ νέου συζήτηση της υπόθεσης ή την άσκηση ενδίκου μέσου, το οποίο άλλωστε πρέπει σύμφωνα με την πρόβλεψη του νόμου να αναφέρεται στη διάταξη. Έτσι, η επανεκδίκαση της υπόθεσης ή η άσκηση του ενδίκου μέσου δε λαμβάνουν χώρα αυτομάτως αλλά σε εύλογο χρόνο μετά την παράδοση του προσώπου, διότι μέριμνα του ενωσιακού νομοθέτη ήταν η διασφάλιση της γνώσης του ενδιαφερομένου περί του χρονικού πλαισίου εντός του οποίου δύναται να ζητήσει την εκ νέου συζήτηση της υπόθεσής του ή την άσκηση ενδίκου μέσου, προκειμένου να ασκήσει αποτελεσματικά τα παρεχόμενα εκ του νόμου δικαιώματά του¹⁷⁸. Σύμφωνα με νομολογία του Δικαστηρίου¹⁷⁹, ως ελάχιστο χρονικό πλαίσιο τίθεται η πρόβλεψη ότι ο κατηγορούμενος θα έχει πράγματι στη διάθεσή του ολόκληρη την ταχθείσα προθεσμία για την προβολή αντιρρήσεων κατά της ανωτέρω εκδοθείσας απόφασης. Η παραδοχή αυτή επιρρωνύεται από την πρόβλεψη του άρθρου 4 παρ.3 της απόφασης-πλαίσιο, σύμφωνα με την οποία «το μέτρο στέρησης της ελευθερίας του προσώπου που αναμένει την επανεκδίκαση της υπόθεσης ή το ένδικο μέσο επανεξετάζεται, έως ότου ολοκληρωθεί η εν λόγω δικαστική διαδικασία, βάσει του δικαίου του κράτους μέλους έκδοσης, είτε ανά τακτικά διαστήματα είτε κατόπιν αίτησης του ενδιαφερομένου». Τέλος, και σε σχέση με τη νομολογία του ΕΔΔΑ διευκρινίζεται ότι ο όρος αυτός του παραδεκτού δεν συνιστά παραβίαση του άρθρου 6 του ΧΘΔΕΕ, καθώς ως και ανωτέρω ελέχθη το Δικαστήριο του Στρασβούργου έχει επανειλημμένως τονίσει ότι το δικαίωμα

¹⁷⁸ Βλ. το άρθρο 10 της Οδηγίας 2013/48/ΕΕ «σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας και διαδικασίας εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, καθώς και σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης τρίτου προσώπου σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας του και με το δικαίωμα επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα και με προξενικές αρχές κατά τη διάρκεια στέρησης της ελευθερίας».

¹⁷⁹ Βλ. την απόφαση του ΔΕΕ, *Criminal proceedings against Covaci*, C-216/14, της 15^{ης}-10-2015, σκ.68.

πρόσβασης σε δικαστήριο δεν είναι απόλυτο, αλλά μπορεί να υπόκειται σε περιορισμούς. Οι τελευταίοι, αφενός δεν θα πρέπει να παραβιάζουν τα δικαιώματα των προσώπων αφετέρου θα πρέπει να επιδιώκουν την εξυπηρέτηση ενός νόμιμου σκοπού όντας παράλληλα επαρκώς αναλογικοί προς την επίτευξή του¹⁸⁰.

4.6. Η σχέση ανάμεσα στις τέσσερις εξαιρέσεις: Μια συμπερασματική αποτίμηση.

Λαμβανομένων υπόψη των όσων εκτέθηκαν προηγουμένως και του γεγονότος ότι όλες οι ανωτέρω περιπτώσεις συνιστούν εξαιρέσεις στον κανόνα ότι η δικαστική αρχή εκτέλεσης μπορεί να αρνηθεί την εκτέλεση του ΕΕΣ, κρίνεται σκόπιμη η συνολική αποτίμηση της μεταξύ τους σχέσης.

Το άρθρο 4^α παρ.1 περ. α' και β' της απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ απαριθμεί τις περιπτώσεις εκείνες, στις οποίες ο ενδιαφερόμενος έχει παραιτηθεί εκουσίως και άνευ αιρέσεων του δικαιώματός του να είναι παρών στην δίκη¹⁸¹. Αυτό ισχύει είτε στην περίπτωση α' κατά την οποία ο κατηγορούμενος δεν εμφανίστηκε αυτοπροσώπως στη δίκη παρά την αυτοπρόσωπη κλήτευσή του ή την επίσημη ενημέρωσή του για την ημέρα και ώρα διεξαγωγής της δίκης είτε, κατά την περ. β' του ίδιου άρθρου στην περίπτωση, κατά την οποία ο κατηγορούμενος, αν και γνώριζε τις σε βάρος του αποδιδόμενες κατηγορίες, εντούτοις επέλεξε να εκπροσωπηθεί από νομικό παραστάτη αντί της αυτοπρόσωπης εμφάνισής του στη δίκη. Έτσι, προηγείται η εφαρμογή της περίπτωσης α', ενώ εάν δεν έλαβε χώρα τέτοιου είδους κλήτευση, ο εκζητούμενος μπορεί να αντιπροσωπευθεί στη δίκη από το νομικό αυτού παραστάτη και επομένως εφαρμογής τυγχάνει η περίπτωση β'. Επισημαίνεται δε ότι στις περιπτώσεις αυτές δεν συντρέχει λόγος άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ, καθώς αμφότερες σέβονται το αποτέλεσμα της ερήμην δίκης χωρίς να οδηγούν στη διεξαγωγή νέας ποινικής διαδικασίας¹⁸².

¹⁸⁰ Βλ. την απόφαση του ΕΔΔΑ, *Paron v. France*, της 25^{ης}.7.2002, σκ.90.

¹⁸¹ Ομοίως, η Οδηγία 2016/343/ΕΕ επιτρέπει εθνική ρύθμιση στο πλαίσιο της οποίας το δικαίωμα του κατηγορουμένου να παρίσταται στη δίκη δεν προσβάλλεται, όταν ο τελευταίος έχει αποφασίσει με τρόπο μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση να μην παραστεί σε μία εκ των συνεδριάσεων στο πλαίσιο της δίκης του, βλ. απόφαση του ΔΕΕ, C-688/18, *Spetsializirana Procuratura*, της 13^{ης}-2-2020.

¹⁸² Συναφώς, το άρθρο 8, παράγραφοι 2 και 3 της Οδηγίας 2016/343/ΕΕ παρέχει στα κράτη-μέλη τη δυνατότητα διεξαγωγής ερήμην δίκης και εκτέλεσης της συναφούς απόφασης, χωρίς να προβλέπεται δικαίωμα σε δίκαιη δίκη επί τη βάση της παραδοχής ότι, ο ενδιαφερόμενος, καίτοι ενημερώθηκε προσηκόντως, παραιτήθηκε οικειοθελώς και κατά τρόπο μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση από την άσκηση του δικαιώματος παράστασης στη δίκη του.

Η ανωτέρω συνθήκη διαφέρει ελαφρώς από τις έτερες δύο περιπτώσεις. Τούτο, διότι τόσο η γ' (:επίδοση της απόφασης μετά την ολοκλήρωση της δίκης), όσο και η δ' περίπτωση (:επίδοση της απόφασης αφότου το ΕΕΣ έχει οδηγήσει στην παράδοση του προσώπου), μπορούν να οδηγήσουν σε επανεκδίκαση της υπόθεσης ή σε άσκηση ενδίκου μέσου. Παρόλ' αυτά, η επανεκδίκαση της υπόθεσης δεν είναι βέβαιο ότι θα επακολουθήσει σε κάθε περίπτωση, καθώς ο καταδικασθείς μπορεί να αποφασίσει να μην ασκήσει τα δικαιώματά του. Έτσι, στις δύο τελευταίες κατά σειρά περιπτώσεις αξιώνεται από την αρμόδια δικαστική αρχή η εκτέλεση του ΕΕΣ, εφόσον στο σχετικό έντυπο δηλώνεται ότι ο ενδιαφερόμενος είτε δε ζήτησε την επανεκδίκαση της υπόθεσής του είτε θα ενημερωθεί ρητώς για το σχετικό δικαίωμά του. Συνεπώς, κατά το χρονικό διάστημα που το κράτος-μέλος έκδοσης εγγυάται την επανεκδίκαση της υπόθεσης, κατόπιν αιτήματος του ενδιαφερόμενου προσώπου, οι διαδικασίες του ΕΕΣ δεν μπορούν να οδηγήσουν σε άρνηση εκτέλεσης του εντάλματος. Αντιθέτως, η άρνηση εκτέλεσης είναι πιθανή στις περιπτώσεις εκείνες, στις οποίες το κράτος-μέλος έκδοσης δεν παρέχει επαρκείς εγγυήσεις για την εκτέλεση του εντάλματος¹⁸³.

5. Το παραδεκτό της παράδοσης του εκζητουμένου παρά τη μη πλήρωση των όρων του άρθρου 4^α παρ. 1 της απόφασης πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ

5.1. Διακριτική ευχέρεια και συναφείς περιορισμοί.

Σύμφωνα με το ΔΕΕ, ακόμη και στην περίπτωση, κατά την οποία η δικαστική αρχή εκτέλεσης έχει διαπιστώσει ότι η συγκεκριμένη περίπτωση του εκζητουμένου δεν εμπίπτει στις προβλεπόμενες στο άρθρο 4^α παρ.1 α'-δ' εξαιρέσεις της απόφασης-πλαίσιο, μπορεί να λάβει υπόψη της και άλλα στοιχεία, τα οποία της επιτρέπουν να διασφαλίζει ότι η παράδοση του εκζητουμένου δε συνιστά παραβίαση των δικαιωμάτων υπεράσπισής του¹⁸⁴. Σε αυτό συνηγορεί τόσο η φύση της διάταξης του άρθρου 4^α παρ.1 της απόφασης-πλαίσιο ως προαιρετικού λόγου άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ όσο και η γραμματική της διατύπωση. Βάσει αυτής, η εκτελούσα δικαστική αρχή έχει την ευχέρεια να λάβει υπόψη της και «άλλες περιστάσεις», προκειμένου να επιτρέψει την παράδοση του εκζητουμένου, όπως τη συμπεριφορά, την οποία

¹⁸³ Βλ. Kei Hannah Brodersen, *Vincent Glerum and André Klip*, *The European Arrest Warrant and In Absentia Judgments* ο.π. p. 174-176.

¹⁸⁴ Βλ. την απόφαση, *Dworzecki*, C-108/16, της 24^{ης}-5-2016, σκ. 50.

επέδειξε ο ενδιαφερόμενος. Έτσι, τα κράτη-μέλη δεν απαλλάσσονται από την υποχρέωσή σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων και νομικών αρχών από τις αρμόδιες δικαστικές αρχές, όπως αυτά κατοχυρώνονται στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος υπεράσπισης των υποκείμενων σε τέτοιες διαδικασίες προσώπων. Η υποχρέωση αυτή διασφαλίζει το υψηλό επίπεδο προστασίας, το οποίο πρέπει να υπάρχει μεταξύ των κρατών-μελών κατά την εφαρμογή της αμοιβαίας αναγνώρισης, η οποία με τη σειρά της βασίζεται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών-μελών, ότι δηλαδή τα εθνικά νομικά τους συστήματα είναι ικανά να παρέχουν προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων αντιστοίχως αποτελεσματική με την παρεχόμενη από την ΕΕ.

Περαιτέρω, και υπό την αντίστροφη εκδοχή, ενώ καταρχήν η δικαστική αρχή εκτέλεσης του ΕΕΣ δύναται να αρνηθεί την εκτέλεσή του μόνο στις εξαντλητικώς απαριθμούμενες περιπτώσεις υποχρεωτικής ή προαιρετικής μη εκτέλεσης, εντούτοις με τις συνεκδικαζόμενες από το ΔΕΕ υποθέσεις *P. Aranyosi & R. Căldăraru*¹⁸⁵ έγινε δεκτό ότι, εφόσον υπάρχουν αντικειμενικά, αξιόπιστα, συγκεκριμένα και δεόντως ενημερωμένα στοιχεία, τα οποία μαρτυρούν την ύπαρξη είτε συστημικών ή γενικευμένων πλημμελειών είτε πλημμελειών που επηρεάζουν ορισμένες ομάδες προσώπων ή ακόμη ορισμένα κέντρα κράτησης όσον αφορά τις συνθήκες κράτησης στο κράτος-μέλος έκδοσης¹⁸⁶, η εκτελούσα δικαστική αρχή πρέπει να προβεί σε έναν *ad hoc* διττό έλεγχο της υπόθεσης¹⁸⁷. Σε ένα πρώτο επίπεδο το κράτος-μέλος εκτέλεσης υποχρεούται να εκτιμήσει συγκεκριμένα και με ακρίβεια, εάν συντρέχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι να θεωρηθεί ότι πρόσωπο σε βάρος του οποίου έχει εκδοθεί ΕΕΣ με σκοπό την άσκηση ποινικών διώξεων ή την εκτέλεση στερητικής της ελευθερίας ποινής θα διατρέξει, λόγω των συνθηκών κράτησής του, πραγματικό κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης σε περίπτωση παράδοσής του

¹⁸⁵ Βλ. την απόφαση του ΔΕΕ στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις, *P. Aranyosi και R. Căldăraru*, C-404/15 και C-659/15, της 5^{ης}-4-2016.

¹⁸⁶ Βλ. αποφάσεις του ΔΕΕ, *Openbaar Ministerie*, στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-562/21 PPU και C-563/21, της 22^{ας}-2-2022, σκ. 52, *Minister for Justice and Equality*, C-216/18, της 25^{ης}-7-2018, σκ. 61, 68, 76 και 78, και *LM C- 216/18*, καθώς και της 17^{ης}-12-2020, *Openbaar Ministerie*, C-354/20 και C-412/20 PPU, σκ. 52.

¹⁸⁷ Βλ. *Bovend' Eerdt*, The joined cases Aranyosi and Căldăraru: A new Limit to the mutual trust presumption in the area of freedom, security and justice? *Utrecht Journal of International and European Law* 2016, σελ. 112 επ..

στο εν λόγω κράτος-μέλος της έκδοσης¹⁸⁸. Έτσι, η δικαστική αρχή εκτέλεσης του εντάλματος εκκινεί από την παραδοχή ότι πράγματι υφίσταται ένα ελάχιστο κοινό επίπεδο προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε όλα τα κράτη-μέλη, ωστόσο υπό τη συνδρομή εξαιρετικών περιστάσεων οφείλει να λάβει υπ' όψιν της και να εκτιμήσει κατά πόσον υφίσταται πραγματικός κίνδυνος των δικαιωμάτων στην υπό εξέταση υπόθεση¹⁸⁹. Αναφορικά με την κατανομή του βάρους απόδειξης, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι το κράτος εκτέλεσης του ΕΕΣ βαρύνεται οίκοθεν με τη θετική υποχρέωση να αξιολογήσει κατά πόσον στο κράτος έκδοσης του ΕΕΣ υπάρχουν συστημικές ελλείψεις, λαμβανομένου υπόψη του ότι ο εκζητούμενος δεν έχει εκ των πραγμάτων πρόσβαση στις πληροφορίες αναφορικά με τις συνθήκες κράτησης στο κράτος έκδοσης του ΕΕΣ, με αποτέλεσμα για το παραδεκτό του λόγου να αξιώνεται από αυτόν μόνη η προβολή του σχετικού ισχυρισμού¹⁹⁰. Προς το σκοπό αυτό, προβλέπεται η δυνατότητα προσκόμισης συμπληρωματικών πληροφοριών από τη δικαστική αρχή έκδοσης¹⁹¹, προκειμένου να εκτιμηθεί συγκεκριμένα και με ακρίβεια, αν συντρέχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι να θεωρηθεί ότι ο ενδιαφερόμενος θα διατρέξει κίνδυνο λόγω των προβλεπόμενων συνθηκών κράτησής του στο κράτος-μέλος έκδοσης και να αποφασιστεί ο τερματισμός της διαδικασίας παράδοσης¹⁹². Ακόμη και εάν στο κράτος έκδοσης του εντάλματος προβλέπονται ένδικα βοηθήματα για τον έλεγχο νομιμότητας των συνθηκών κράτησης υπό το πρίσμα των θεμελιωδών δικαιωμάτων, οι αρμόδιες δικαστικές αρχές του κράτους εκτέλεσης δεν απαλλάσσονται της υποχρέωσης να διενεργούν *in concreto* έλεγχο, προκειμένου να βεβαιωθούν ότι δεν υφίσταται κίνδυνος παραβίασης του άρθρου 4 ΧΘΔΕΕ¹⁹³. Όπως έχει κρίνει συναφώς το ΔΕΕ στο πλαίσιο

¹⁸⁸ Βλ. Χατζηθεοδώρου Γ., Ευρωπαϊκό Ένταλμα σύλληψης και βία μεταξύ των κρατουμένων στις ελληνικές φυλακές, ΠοινΔικ. 2017, σελ.397 επ.

¹⁸⁹ Βλ. αποφάσεις του ΔΕΕ, *P. Aranyosi και R. Căldăraru*, C-404/15 και C-659/15, της 5^{ης}-04-2016, σκ.78 και *Ruslanas Kovalkovas*, C-477/16, 10^{ης}-11-2016 σκ.27, καθώς και απόφαση *Halil Ibrahim Ozcelik*, C-453/16, της 10^{ης}-11-2006 σκ.24.

¹⁹⁰ Βλ. σχετικά Τζαννετής Α., Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητούμενου στην Ενωσιακή ποινική συνεργασία, 2020, εκδ. Π.Ν. Σάκουλα, σελ. 227-228.

¹⁹¹ Η δικαστική αρχή εκτέλεσης πρέπει να λάβει την απόφαση για την εκτέλεση του ΕΕΣ εντός των χρονικών πλαισίων του άρθρου 17, ώστε να μην απαιτείται η εκ νέου προσφυγή στη διάταξη του άρθρου 15 παρ. 2 της απόφασης-πλαίσιο 2002/584, βλ. την απόφαση του ΔΕΕ στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις *Aranyosi and Căldăraru*, C-404/15 και C-659/15, της 5^{ης}-4-2016, σκ. 97.

¹⁹² Βλ. Τόγιας Στ., Η επίδραση της πρόσφατης νομολογίας του ΔΕΕ στο δικαίωμα υπερασπίσεως, ΠοινΧρ. 2017,328 επ.

¹⁹³ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *LM*, C-220/18, της 25^{ης}-7-2018.

της υπόθεσης *Dorobantu*¹⁹⁴, ο απόλυτος χαρακτήρας των θεμελιωδών δικαιωμάτων του άρθρου 4 ΧΘΔΕΕ δεν επιτρέπει κάποιον περιορισμό ή στάθμιση με τις αρχές που αφορούν την αποτελεσματικότητα της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις ή με τις αρχές της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και της αναγνώρισης¹⁹⁵. Σύμφωνα με την απόφαση, δεδομένου ότι στο δίκαιο της Ένωσης δεν καθορίζονται κανόνες ως προς το ανωτέρω ζήτημα, το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη του τη νομολογία του ΕΔΔΑ υπό το πρίσμα του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ¹⁹⁶. Βεβαίως, η νοσηματοδότηση του κριτηρίου των συστημικών ελλείψεων διαφέρει μεταξύ των δύο Ανωτάτων Ευρωπαϊκών Δικαστηρίων, λαμβανομένου υπόψη ότι το ΕΔΔΑ αποφαινεται επί συγκεκριμένης προσφυγής ενός προσώπου του οποίου τα θεμελιώδη δικαιώματα έχουν παραβιασθεί, ενώ το ΔΕΕ ενδιαφέρεται πρωτίστως για τη διαφύλαξη της αυτονομίας και υπεροχής του ενωσιακού δικαίου¹⁹⁷. Όπως εύστοχα παρατηρεί η Νέδα Κανελλοπούλου-Μαλούχου, δύναται εξ αντιδιαστολής να συναχθεί πως, εάν λάβει χώρα μελλοντικώς μεγαλύτερη εξειδίκευση στο ενωσιακό δίκαιο, το Δικαστήριο θα αναφέρεται λιγότερο στη νομολογία του ΕΔΔΑ¹⁹⁸. Κρίσιμη, επομένως είναι η αναζήτηση των περιστάσεων εκείνων που θεωρούνται ως επαρκείς, προκειμένου η δικαστική αρχή εκτέλεσης να προβεί στη συναφή κρίση.

Εν προκειμένω, θα πρέπει να γίνει η ακόλουθη διάκριση στο πλαίσιο του ΕΕΣ: Προσβολή του δικαιώματος υπεράσπισης, η οποία μπορεί να θεραπευθεί, δε δικαιολογεί την άρνηση παράδοσης του εκζητουμένου στο κράτος-μέλος που την διέπραξε, καθώς αυτή δεν πρέπει να υπερισχύει του σκοπού της ταχείας και αποτελεσματικής απονομής της δικαιοσύνης, τον οποίο επιδιώκει να προαγάγει η απόφαση-πλαίσιο. Στην πρώτη κατηγορία ανήκει η περίπτωση του εκζητουμένου, ο οποίος προβάλλει ως γενεσιουργό λόγο της παράβασης του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ την παράλειψη επίδοσης του κλητηρίου θεσπίσματος, όπως συνέβη στην υπόθεση *Radu*¹⁹⁹. Στην περίπτωση αυτή το σχετικό ελάττωμα θεραπεύεται και δεν θα έπρεπε

¹⁹⁴ Βλ. την απόφαση του ΔΕΕ, *Dorobantu*, C-128/2018, της 15^{ης}-11-2019.

¹⁹⁵ Βλ. την απόφαση του ΔΕΕ, *Dorobantu*, C-128/2018, της 15^{ης}-11-2019, σκ.82-84.

¹⁹⁶ Βλ. την απόφαση του ΔΕΕ, *Dorobantu*, C-128/2018, της 15^{ης}-11-2019, σκ. 71 και 77.

¹⁹⁷ Βλ. σχετικά *Τζαννετής Α.*, Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητουμένου στην Ενωσιακή ποινική συνεργασία, 2020, εκδ. Π.Ν. Σάκκουλα, σελ. 251-257.

¹⁹⁸ Βλ. *Κανελλοπούλου-Μαλούχου Ν.*, σε Σαχπεκίδου Ε. και Ταγαρά Χ., Κατ' άρθρο ερμηνεία του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, άρθρο 52 ΧΘΔΕΕ, σελ. 641.

¹⁹⁹ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Radu*, C-396/11, της 29^{ης}-1-2013.

να δικαιολογεί την άρνηση εκτέλεσης του οικείου εντάλματος. Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με τη νομολογία του ΕΔΔΑ επί του θεσμού της έκδοσης, έχει προταθεί συναφώς το κριτήριο της «κατάφωρης» (flagrant) προσβολής του δικαιώματος του εκζητουμένου για δίκαιη δίκη στο κράτος που υπέβαλε την αίτηση έκδοσής του, με αποτέλεσμα να προκρίνεται ως πλέον ενδεδειγμένο ένα κριτήριο ερειδόμενο στην διαπίστωση ότι το δικονομικό ελάττωμα είναι τέτοιας σοβαρότητας, ώστε κατ' ουσίαν να καταργεί τον δίκαιο χαρακτήρα της όλης διαδικασίας. Σε αυτή την περίπτωση, θα πρέπει άνευ ετέρου τινός να οδηγεί στην απόρριψη του αιτήματος για παράδοση του εκζητουμένου²⁰⁰.

Περαιτέρω, τυχόν αντίθεση του εθνικού δικαίου του κράτους-μέλους έκδοσης του εντάλματος προς τις διατάξεις οδηγίας δεν μπορεί να συνιστά λόγο δυνάμενο να έχει ως συνέπεια την άρνηση εκτέλεσης ΕΕΣ. Στην υπόθεση TR²⁰¹ το Δικαστήριο απεφάνθη ότι το άρθρο 4^α της απόφασης-πλαίσιο για το ΕΕΣ συνιστά ειδική διάταξη, η οποία αφορά την ερήμην καταδικαστική απόφαση και την εκτέλεσή της. Ειδικότερα, το ΔΕΕ έκρινε ότι σε περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος εμπόδισε την αυτοπρόσωπη κλήτευσή του και δεν παρέστη αυτοπροσώπως στη δίκη λόγω της διαφυγής του στο κράτος-μέλος εκτέλεσης, η δικαστική αρχή εκτέλεσης δεν μπορεί να αρνηθεί την εκτέλεση ΕΕΣ εκδοθέντος προς τον σκοπό της εκτέλεσης ποινής ή μέτρου ασφαλείας στερητικών της ελευθερίας, για τον λόγο και μόνον ότι στο πρόσωπο αυτό δεν παρέχεται η διασφάλιση ότι, σε περίπτωση παράδοσής του στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος, θα γίνει σεβαστό το δικαίωμα σε νέα δίκη, όπως ορίζεται στα άρθρα 8 και 9 της οδηγίας 2016/343/ΕΕ. Επομένως, ως λόγος άρνησης εκτέλεσης του εντάλματος κατισχύει της Οδηγίας 2016/343/ΕΕ, καθώς η τελευταία δεν περιέχει διατάξεις δυνάμενες να τύχουν εφαρμογής στην έκδοση και εκτέλεση των ΕΕΣ, ενώ έτερη παραδοχή θα συνιστούσε καταστρατήγηση των εξαντλητικώς προβλεπόμενων από την απόφαση-πλαίσιο λόγων άρνησης εκτέλεσης του εντάλματος. Η διαπίστωση αυτή, όμως δεν επηρεάζει την απόλυτη υποχρέωση

²⁰⁰ Στην τελευταία αυτή κατηγορία εμπίπτει επί παραδείγματι η περίπτωση κατά την οποία, προτού εκδοθεί το ένταλμα για την προσαγωγή κατηγορουμένου στο πλαίσιο άσκησης ποινικής δίωξης για ανθρωποκτονία με πρόθεση, οι αρχές του εκζητούντος κράτους διέταξαν την καταστροφή δείγματος DNA του θανόντος, το οποίο ο κατηγορούμενος θεωρούσε απολύτως αναγκαίο στοιχείο για την απόδειξη της αθωότητάς του.

²⁰¹ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, TR, C-416/20, της 17^{ης}-12-2020.

του κράτους-μέλους έκδοσης του εντάλματος να τηρεί στο εσωτερικό του δίκαιο το σύνολο των διατάξεων του ενωσιακού δικαίου, συμπεριλαμβανομένης της Οδηγίας 2016/343/ΕΕ.

Ζήτημα επομένως εγείρεται, όταν το κράτος έκδοσης του εντάλματος δεν έχει ή έχει πλημμελώς ενσωματώσει τις διατάξεις της στην εσωτερική του έννομη τάξη. Στις περιπτώσεις αυτές, ο ενδιαφερόμενος σε περίπτωση παράδοσής του στο κράτος-μέλος έκδοσης δύναται να επικαλεστεί τις σχετικές διατάξεις, εφόσον πληρούνται η προϋπόθεση παραγωγής αμέσου αποτελέσματος, ήτοι τα εν λόγω άρθρα κατοχυρώνουν δικαιώματα των προσώπων, είναι δε απαλλαγμένες αιρέσεων και αρκούντως σαφείς²⁰². Επομένως, εξακολουθεί ως υφιστάμενη η απόλυτη υποχρέωση του κράτους-μέλους έκδοσης του εντάλματος να τηρεί στο πλαίσιο της έννομης τάξης του το σύνολο των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνεται το δικαίωμα παράστασης του κατηγορουμένου ως ειδικότερη έκφανση του δικαιώματος της δίκαιης δίκης, όπως αυτό κατοχυρώνεται στα άρθρα 48, 48 ΧΘΔΕΕ και 6 της ΕΣΔΑ. Άλλωστε, η προστιθέμενη αξία των Οδηγιών έγκειται στο ότι, εφόσον η εθνική ποινική υπόθεση συνδέεται με κάποιο τμήμα του δικαίου της Ένωσης, εφαρμόζεται τελικώς ο Χάρτης.

Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, το κράτος εκτέλεσης οφείλει να προβεί σε ένα διττό έλεγχο, ήτοι το πρώτον να διαπιστώσει τη συνδρομή των προϋποθέσεων του άρθρου 4^ο του ΕΕΣ και σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, δύναται να λάβει υπόψη του τις ειδικότερες περιστάσεις, προκειμένου να βεβαιωθεί ότι η παράδοση του ενδιαφερομένου δε συνεπάγεται προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας ως ειδικότερης πτυχής του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη και επί μη συνδρομής αυτών να τον παραδώσει στο κράτος-μέλος έκδοσης του εντάλματος. Επομένως, με την τροπή του τεκμηρίου της αμοιβαίας εμπιστοσύνης από αμάχητο σε μαχητό -υπό εξαιρετικές περιστάσεις- έχουμε έναν αναδιαμοιρασμό της ευθύνης, δηλαδή πλέον αυτή ανήκει και στη δικαστική αρχή που εκτελεί το ένταλμα να ελέγξει, εάν εν τοις πράγμασι τηρούνται τα θεμελιώδη δικαιώματα στο κράτος που εξέδωσε το ένταλμα.

²⁰² Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *TR*, C-416/20 της 17^{ης} -12-2020, σκ. 55.

5.2. Άλλες περιστάσεις που δικαιολογούν την παράδοση.

Παρά την απαρίθμηση στα στοιχεία του άρθρου 4^α παρ.1 α'-δ' των εξαιρέσεων, οι οποίες άγουν στο συμπέρασμα ότι η παράδοση του εκζητουμένου δεν θα συνιστούσε παραβίαση των δικαιωμάτων υπεράσπισής του, καθίσταται σαφές ότι είναι αδύνατη η εξαντλητική πρόβλεψη των υπαγόμενων σ' αυτές περιπτώσεων. Βάσει, πάντως της νομολογίας αμφότερων των ΔΕΕ και ΕΔΔΑ φαίνεται πως εμπίπτουν στο ανωτέρω ρυθμιστικό πλαίσιο της διάταξης οι περιπτώσεις εκείνες, στις οποίες και παρά το γεγονός ότι ο κατηγορούμενος δεν είχε κλητευθεί αυτοπροσώπως ή με άλλον τρόπο λάβει επίσημη ενημέρωση για την ημέρα και ώρα διεξαγωγής της δίκης, εντούτοις είχε επαρκή γνώση των σε βάρος του αποδιδόμενων κατηγοριών και των σχετικών διαδικασιών και είτε α) είχε παραιτηθεί²⁰³ απερίφραστα του δικαιώματός του να συμμετάσχει στη δίκη²⁰⁴ είτε β) επέδειξε έλλειψη επιμέλειας και δεν έλαβε τα κατάλληλα μέτρα, προκειμένου να ενημερωθεί επισήμως για την ημέρα και τον τόπο διεξαγωγής της δίκης²⁰⁵.

Αναφορικά με την επάρκεια ή μη της παρεχόμενης πληροφορίας προς διασφάλιση της γνώσης του ατόμου περί της διεξαγωγής της δίκης, το ίδιο το προοίμιο της απόφασης-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ στην αιτιολογική σκέψη 8 αναφέρει ότι: «Σύμφωνα με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, όταν εξετάζεται κατά πόσον ο τρόπος με τον οποίο παρέχεται η πληροφορία επαρκεί ώστε να εξασφαλίζεται η επίγνωση του προσώπου όσον αφορά τη δίκη, ιδιαίτερη προσοχή μπορεί, κατά περίπτωση, να προσδίδεται και στη δέουσα προσπάθεια που καταβάλλει το ενδιαφερόμενο πρόσωπο προκειμένου να λάβει πληροφορίες που απευθύνονται σε αυτόν». Έτσι, στην περίπτωση που ο κατηγορούμενος γνωρίζει τις σε βάρος του αποδιδόμενες κατηγορίες και τις σχετικές με αυτές διαδικασίες, η μη ενημέρωση των αρχών για την αλλαγή της διεύθυνσής του μπορεί να θεωρηθεί ως έλλειψη επιμέλειας από πλευράς του και μπορεί να οδηγήσει σε άρνηση επανεκδίκασης της υπόθεσης ή ευδοκίμησης του ασκηθέντος

²⁰³ Η παραίτηση μπορεί να είναι είτε ρητή είτε σιωπηρή σύμφωνα με την απόφαση του ΕΔΔΑ, *M.T.B. v. Turkey*, της 12^{ης}.6.2018, σκ. 49-50.

²⁰⁴ Βλ. την απόφαση του ΕΔΔΑ, *Sedjovic v. Italy*, της 1^{ης}.3.2006, σκ. 101.

²⁰⁵ Βλ. Kei Hannah Brodersen, *Vincent Glerum and André Klip*, *The European Arrest Warrant and In Absentia Judgments* ο.π. p. 181-187.

ενδίκου μέσου²⁰⁶. Συγκεκριμένα, η έλλειψη της προσήκουσας επιμέλειας θα πρέπει να είναι πρόδηλη και καταφάσκειται, ιδίως όταν ο ενδιαφερόμενος επιχείρησε να αποφύγει την παραλαβή των σχετικών πληροφοριών ή επεδίωξε να αποφύγει οποιαδήποτε επαφή με τους αυτεπαγγέλτως διορισθέντες από τα δικαστήρια δικηγόρους²⁰⁷. Άλλωστε, μόνο το γεγονός ότι ο κατηγορούμενος ήταν ενήμερος ότι σε περίπτωση άσκησης δίωξης σε βάρος του θα κλητευθεί στη δηλωθείσα από τον ίδιο διεύθυνση και ότι υποχρεούται δυνάμει της εκάστοτε εθνικής νομοθεσίας να ενημερώνει τις αρμόδιες αρχές για κάθε αλλαγή στη διαμονή του, δεν επαρκεί²⁰⁸. Η έλλειψη εν προκειμένω συνίσταται στο γεγονός ότι δε γνώριζε σε ικανοποιητικό βαθμό τις αποδιδόμενες σε βάρος του κατηγορίες²⁰⁹. Εξάλλου, σύμφωνα με τη νομολογία του ΕΔΔΑ²¹⁰, η ύπαρξη εκκρεμούς ποινικής δίωξης συνιστά την κατεξοχήν νομική πράξη στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας, η οποία ως εκ της σπουδαιότητάς της πρέπει να πληροί συγκεκριμένες διαδικαστικές και ουσιαστικές προϋποθέσεις δυνάμενες να εγγυηθούν την άσκηση των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου με αποτελεσματικό τρόπο. Επομένως, συνάγεται ανενδοίαστα ότι απαιτείται επίσημη κρατική ενέργεια για την ενημέρωση του εκζητουμένου, χωρίς να επαρκούν η ιδιωτική γνώση ή η θεωρητική δυνατότητα μιας τέτοιας γνώσης.

Σε περίπτωση που ο κατηγορούμενος γνώριζε τις σε βάρος του κατηγορίες και ήταν απών από τη δίκη, ενώ ο νομικός του παραστάτης ήταν παρών σ' αυτήν, τότε ο ίδιος επωμίζεται το βάρος της ενημέρωσής του για την πορεία της διαδικασίας²¹¹. Ομοίως, η εμφάνιση του κατηγορουμένου στην πρωτοβάθμια δίκη δεν απαλλάσσει τις αρμόδιες αρχές από τη σχετική υποχρέωση κλήτευσής του και ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου²¹². Όπως και ανωτέρω ελέχθη, εάν ο κατηγορούμενος

²⁰⁶ Βλ. την απόφαση του ΕΔΔΑ, *Ioannis Papageorgiou v. Greece*, της 24^{ης}.10.2013, σκ. 42, 44 και 45.

²⁰⁷ Βλ. απόφαση του ΔΕΕ, *Dworzecki*, C-108/16, 24^{ης}.5.2016, σκ. 51.

²⁰⁸ Βλ. ΑΠ 662/2022, σε Τ.Ν.Π. ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με την οποία «όταν οι πολίτες δεν έχουν γνώση των σε βάρος τους κατηγοριών, δεν συντρέχει λόγος να ενημερώνουν από μόνοι τους την εισαγγελία για κάθε αλλαγή της διεύθυνσης κατοικίας τους».

²⁰⁹ Βλ. την απόφαση του ΕΔΔΑ, *Kounov v. Bulgaria*, της 23^{ης}.5.2006.

²¹⁰ Το ΕΔΔΑ έχει αποφανθεί σχετικά με την ενημέρωση του κατηγορουμένου για την άσκηση ποινικής δίωξης σε βάρος του. Λόγω της ιδιαίτερης σημασίας της θα πρέπει να διεξαχθεί βάσει διαδικαστικών και ουσιαστικών απαιτήσεων ικανών να εγγυηθούν την αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου: αντιθέτως, η αόριστη και ανεπίσημη γνώση των κατηγοριών σε βάρος του κατηγορουμένου δεν επαρκεί, βλ. την απόφαση του ΕΔΔΑ, *Coniac v. Romania*, της 6^{ης}.10.2015, σκ. 52.

²¹¹ Βλ. την απόφαση του ΕΔΔΑ, *Tedeschi v. Italy*, της 28^{ης}.9.2010.

²¹² Βλ. την απόφαση του ΕΔΔΑ, *Da Luz Domingues Ferreira v. Belgium*, της 24^{ης}.5.2007, σκ. 50.

που γνώριζε τις αποδιδόμενες σε βάρος του κατηγορίες και συνεπικουρούνταν από νομικό παραστάτη μετέβαλε την διεύθυνση κατοικίας του, χωρίς κατάλληλη ενημέρωση των αρχών για τη νέα του διεύθυνση κατοικίας, τότε μπορεί ευχερώς να συναχθεί το συμπέρασμα ότι ο ίδιος κατέστησε τον εαυτό του μη δυνάμενο να πληροφορηθεί για τη δίκη και να συμμετάσχει σ' αυτήν. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι εν τη απουσία του διεξαχθείσες διαδικασίες δεν συνιστούν παραβίαση του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ²¹³. Επιπλέον, η συμφωνία του εισαγγελέα με τον κατηγορούμενο αναφορικά με το ύψος της ποινής, η οποία πρόκειται να επιβληθεί στον τελευταίο από το δικαστήριο συνηγορεί στο γεγονός ότι κατηγορούμενος τελούσε σε γνώση των σε βάρος του αποδιδόμενων κατηγοριών, δεν συνιστά όμως άνευ ετέρου τινός παραίτηση εκ του δικαιώματός του να είναι παρών στη δίκη²¹⁴. Τέλος, αναφορικά με τους κατηγορούμενους, οι οποίοι τελούν υπό κράτηση, οι αρχές οφείλουν να λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα προς διασφάλιση ότι οι τελευταίοι θα έχουν αποτελεσματική πρόσβαση στις πληροφορίες που τους αφορούν, ενώ μέριμνα θα πρέπει επίσης να λαμβάνεται και για τους διαβιούντες στο εξωτερικό²¹⁵.

Κεφάλαιο Τρίτο

Τα ζητήματα της ελληνικής προσαρμογής

1. Γενικά επί της ενσωμάτωσης του άρθρου 4^α της ΑπΠΛΕΕΣ στην ελληνική έννομη τάξη

Στην ελληνική έννομη τάξη η απόφαση-πλαίσιο 2002/909/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 27^{ης} Νοεμβρίου 2008, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 26^{ης} Φεβρουαρίου 2009 ενσωματώθηκε με το Ν.4307/2014²¹⁶. Επιπλέον, το στοιχείο στ' της παρ. 1 του άρθρου 12 Ν. 3251/2004, καθώς και η παρ. 2 του ίδιου άρθρου προστέθηκαν με το άρθρο 12 παρ.

²¹³ Βλ. την απόφαση του ΕΔΔΑ, *Lena Atanasova v. Bulgaria*, της 26^{ης}.1.2017, σκ. 52.

²¹⁴ Βλ. τις Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Bobek της 11^{ης}-5-2016 στην υπόθεση *Dworzecki*, C-108/16, παρ. 68. Βλ. όμως και αντίθετη θέση στην απόφαση του ΕΔΔΑ, *Natsvlashvili and Togonidze v. Georgia*, της 29^{ης}.4.2014, παρ. 92, σύμφωνα με την οποία αντίστοιχη συμφωνία μεταξύ του εισαγγελέα και του κατηγορουμένου αναφορικά με την επιβληθείσα στον τελευταίο ποινή κρίθηκε ότι συνιστά παραίτηση του τελευταίου από την εξέταση της ουσίας της υπόθεσης.

²¹⁵ Βλ. την απόφαση του ΕΔΔΑ, *Hokkeling v. the Netherlands*, της 14^{ης}.2.2017, σκ. 61.

²¹⁶ ΦΕΚ Α' 246/15.11.2014.

2 και 3 Ν. 4596/2019²¹⁷, με το οποίο εν ταυτώ ενσωματώθηκαν ουσιαστικά οι τροποποιήσεις που επέφερε η απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ.

2. «Παρουσία» του κατηγορουμένου και «ερήμην» διεξαγωγή της δίκης

2.1. Διαδικασία επί απόντος κατηγορουμένου «γνωστής ή θεωρούμενης ως γνωστής διαμονής».

Υπό τις ισχύουσες ρυθμίσεις του ελληνικού ΚΠΔ, η απουσία από την πρωτοβάθμια δίκη του κατηγορουμένου, ο οποίος είναι ή θεωρείται γνωστής διαμονής δεν συνιστά δικονομικό κώλυμα για τη διεξαγωγή της δίκης, εφόσον έχει νομίμως κλητευθεί και ενημερωθεί ότι σε περίπτωση απουσίας του θα δικασθεί ερήμην (άρθρα 155 ΕΠ., 321 παρ.1,2 και 4 ΚΠΔ). Τα ανωτέρω ισχύουν και για την περίπτωση εκδίκασης κακουργήματος, αφού το άρθρο 432 παρ. 2 ΚΠΔ ρητώς ορίζει ότι στην ανωτέρω περίπτωση δεν είναι αναγκαίος ο διορισμός από το δικαστήριο συνηγόρου κατά τους ορισμούς των άρθρων 340 παρ.1 και 376 ΚΠΔ. Περαιτέρω, στο πλαίσιο του δεύτερου βαθμού δικαιοδοσίας ο μη εμφανισθείς στη νέα συζήτηση εκκαλών κατηγορούμενος δικάζεται σαν να ήταν παρών και υπό τον όρο της νομότυπης αυτού κλήτευσης, εφόσον μετά την έναρξη της συζήτησης της έφεσης έλαβε χώρα διακοπή ή αναβολή αυτής, ενώ επίσης επιτρέπεται η εκδίκαση έφεσης ερήμην του κατηγορουμένου, εφόσον αυτή ασκήθηκε από άλλο διάδικο ή από τον εισαγγελέα, σύμφωνα με το άρθρο 501 παρ.4 και 2, αντίστοιχα.

2.2. Διαδικασία επί απόντος κατηγορουμένου «άγνωστης διαμονής».

Αντιθέτως, επί διαδικασίας κατά απόντος κατηγορουμένου αγνώστου διαμονής ο νόμος διακρίνει μεταξύ πλημμελημάτων και κακουργημάτων. Στην εσωτερική έννομη τάξη η «παρουσία» του κατηγορουμένου στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια δίκη αναφορικά με τα πλημμελήματα ρυθμίζεται από τις διατάξεις των άρθρων 340 και 501 ΚΠΔ. Ειδικότερα, κρίνονται αναγκαίες οι ακόλουθες διακρίσεις: Σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρ. 1 του άρθρου 340 ΚΠΔ ο κατηγορούμενος οφείλει να εμφανίζεται αυτοπροσώπως στο ακροατήριο κατά τη συζήτηση της υπόθεσής του, ενώ μπορεί επίσης να διορίζει δικηγόρο ως συνήγορο για την υπεράσπισή του (άρθρο 340 παρ. 3 ΚΠΔ). Η εν λόγω επιλογή ανήκει στη

²¹⁷ ΦΕΚ Α' 32/26.2.2019.

διακριτική του ευχέρεια, ο οποίος, εφόσον επιλέξει να εκπροσωπηθεί από συνήγορο «θεωρείται παρών», ήτοι η ποινική διαδικασία διεξάγεται δικονομικά «παρόντος» του κατηγορουμένου, με άμεσο επακόλουθο να μην παρέχονται σ' αυτόν τα ένδικα μέσα, τα οποία ορίζει ο ΚΠΔ για τον ερήμην καταδικασθέντα κατηγορούμενο. Περαιτέρω, κατά τη διάταξη του άρθρου 429 παρ. 2 εδ α' και β' ΚΠΔ, στην περίπτωση κατά την οποία ο κατηγορούμενος δεν εμφανιστεί στο ακροατήριο, αλλά αντιθέτως παρουσιάζεται κάποιος συγγενής του κατά τα ειδικότερα διαλαμβανόμενα στην εν λόγω διάταξη μπορεί ο τελευταίος να διορίσει συνήγορο για τον κατηγορούμενο, οπότε υποκαθίσταται εν τοις πράγμασι ο κατηγορούμενος από το συγγενή του, εκπροσωπείται από το διορισθέντα συνήγορο και θεωρείται παρών. Εάν η υπεράσπιση ισχυριστεί και αποδείξει ότι ο κατηγορούμενος είχε γνωστό και ορισμένο τόπο διαμονής, η συζήτηση της υπόθεσης αναβάλλεται υποχρεωτικά επί ποινή απόλυτης ακυρότητας σε ρητή δικάσιμο απέχουσα χρονικά τουλάχιστον δεκαπέντε ημέρες, προκειμένου να εμφανιστεί ο κατηγορούμενος και να αποδείξει τη γνωστή του διαμονή. Στην αντίθετη περίπτωση, κατά την οποία η πλευρά της υπεράσπισης του κατηγορουμένου δεν αποδεικνύει τη γνωστή διαμονή του, η διεξαγωγή της δίκης γίνεται με τον κατηγορούμενο να είναι «φυσικά» απών, αλλά θεωρούμενος ως παρών. Τέλος, στην περίπτωση κατά την οποία δεν εμφανίζεται ο ίδιος ή κάποιο από τα αναφερόμενα πρόσωπα του εδαφίου α' για να τον εκπροσωπήσει ή τέλος δεν εκπροσωπείται νομίμως από συνήγορο, ο τελευταίος δικάζεται ωσει παρών, ήτοι νοείται ως δικονομικά απών, χωρίς όμως να παραβλάπτονται τα δικονομικά δικαιώματα της υπεράσπισής του, ιδίως δε το τεκμήριο της αθωότητάς του. Προϋπόθεση προς τούτο είναι ότι έχει νομίμως κλητευθεί και ενημερωθεί ότι σε περίπτωση μη εμφάνισης ή μη εκπροσώπησής του θα δικασθεί ερήμην κατ' άρθρο 340 παρ. 4 ΚΠΔ.

Κατόπιν των ανωτέρω νομοθετικών προβλέψεων τίθεται το ερώτημα, αν η δικονομική έννοια της «παρουσίας» του κατηγορουμένου στη δίκη, όπως αυτή γίνεται αντιληπτή υπό το πρίσμα του εσωτερικού δικαίου τελεί σε σύμπνοια ή μη με το διευρωπαϊκό αυτής νόημα. Ως και ανωτέρω ελέχθη, το κοινό νόημα αμφότερων των ρυθμίσεων των διατάξεων του άρθρου 4^α της απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ, με τις τροποποιήσεις της από την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ και του άρθρου 8 της Οδηγίας 2016/343/ΕΕ αναφορικά με το δικαίωμα παράστασης του

κατηγορουμένου στη δίκη έγκειται στην αυτοπρόσωπη εμφάνισή του σ' αυτή, ενώ ως ερήμην διεξαγωγή της δίκης νοείται η χωρίς την παρουσία του συζήτηση της υπόθεσης. Συνεπώς, οι έννοιες της «παράστασης» του κατηγορουμένου και της «ερήμην» δίκης διαφέρουν κατά το δικονομικό αυτών νόημα από τις αντίστοιχες έννοιες του εσωτερικού δικαίου. Όπως επισημαίνει η Τσόλκα²¹⁸ «το κρίσιμο ζήτημα που ανακύπτει μετατίθεται από τις διαφορές ως προς το δικονομικό νόημα των επίμαχων εννοιών στο ερώτημα κατά πόσον οι λοιπές ρυθμίσεις του εσωτερικού δικαίου και η πρακτική αυτών εφαρμογή πληρούν όλους τους όρους που απαιτούνται για τη διασφάλιση των οικείων αρχών και δικαιωμάτων που τάσσει η ΕΣΔΑ και η ευρωπαϊκή δικαιοταξία». Εν προκειμένω, οι διαφοροποιήσεις αυτές δεν εξικνούνται μέχρι το σημείο θεώρησης των εθνικών ως ασύμβατων με τις αντίστοιχες ενωσιακές ρυθμίσεις, χρήζουν όμως, κατά την κρίση της γράφουσας, βελτίωσης, προκειμένου να ανταποκριθούν πληρέστερα στο ουσιαστικό περιεχόμενο της εγγυητικής λειτουργίας των αρχών της δίκαιης δίκης που αφορούν την παράσταση και την υπεράσπιση του κατηγορουμένου υπό το πρίσμα της ΕΣΔΑ.

Τέλος, όσον αφορά τα κακουργήματα, η διάταξη του άρθρου 432 παρ.1 ΚΠΔ ρητώς ορίζει ότι δεν επιτρέπεται η εκδίκαση της υπόθεσης κατά εκείνου που παραπέμπεται για κακούργημα και δεν έχει παρουσιαστεί ούτε συλληφθεί μέσα σε προθεσμία ενός μηνός από την επίδοση σε αυτόν του παραπεμπτικού βουλεύματος κατ' άρθρο 156 ΚΠΔ. Έτσι, ωστόσο παρουσιασθεί ή συλληφθεί αναστέλλεται η διαδικασία στο ακροατήριο με διάταξη του Εισαγγελέα.

2.3. Η κλήτευση του κατηγορουμένου – αξιολόγηση εθνικών ρυθμίσεων και πρακτικών.

Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 38 του προοιμίου της Οδηγίας 2016/343/ΕΕ ο κατηγορούμενος θα πρέπει να ενημερώνεται εγκαίρως σχετικά με τη δίκη του έχοντας είτε κλητευθεί αυτοπροσώπως είτε με άλλα μέσα και έχοντας λάβει επίσημες πληροφορίες για την ημερομηνία και τον τόπο διεξαγωγής της. Άλλωστε, ο τρόπος παροχής των πληροφοριών εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια των κρατών υπό τον όρο πάντως ότι διασφαλίζουν το σκοπό της πληροφόρησης του υπόπτου ή

²¹⁸ Βλ. Τσόλκα Ό., ο.π. σελ. 233-234.

κατηγορουμένου για τη δίκη αλλά και τις συνέπειες της μη παράστασής του σ' αυτή. Ανταποκρινόμενος στις ανωτέρω επιταγές ο εθνικός νομοθέτης προσδιόρισε ως νόμιμη κλήτευση τη νομότυπη και εμπρόθεσμη επίδοση κλητηρίου εγγράφου στον κατηγορούμενο με το περιεχόμενο του άρθρου 321 ΚΠΔ και σύμφωνα με τις προβλέψεις των άρθρων 155 επ., 157 και 166 επ., 314, 319 παρ.5, 320 ΚΠΔ. Από τη γραμματική διατύπωση των διατάξεων συνάγεται ότι το περιεχόμενο της κλήτευσης εκκινεί βαθμιδόν από την επίδοσή του αυτοπροσώπως στον κατηγορούμενο και εξαντλείται στην επίδοση των κλητηρίων εγγράφων στο γραμματέα της εισαγγελίας πλημμελειοδικών του τόπου άσκησης της ποινικής δίωξης ή στον εισαγγελέα του δικαστηρίου, όπου εκκρεμεί η υπόθεση. Η ανωτέρω πρόβλεψη, ενώ εν πρώτοις φαίνεται συμβατή με το σύστημα των λοιπών διατάξεων, στο οποίο ανήκει, ήτοι με τις διατάξεις των άρθρων 106 και 273 ΚΠΔ, εντούτοις δε δύναται να θεωρηθεί συμβατή με την ΕΣΔΑ και την ευρωενωσιακή δικαιοταξία. Τούτο, διότι αφενός παρορά την πρόβλεψη της Οδηγίας αναφορικά με την τήρηση του καθήκοντος επιμέλειας των κρατικών οργάνων για την ουσιαστική αναζήτηση του κατηγορουμένου αφετέρου δε, διότι φαίνεται να μεταθέτει στον κατηγορούμενο το βάρος της απόδειξης της πραγματικής του γνώσης αναφορικά με την επικείμενη δίκη.

Στο πλαίσιο αυτό εξεδόθη η ΟΛΑΠ 2/2014²¹⁹, σύμφωνα με την οποία ο ΑΠ, ερμηνεύοντας τα άρθρα 156 και 273 παρ.2 ΚΠΔ κατά τρόπο συμβατό με την ΕΣΔΑ έκρινε ότι: «Ο κατηγορούμενος δεν μπορεί να θεωρηθεί ως άγνωστης διαμονής από μόνο το γεγονός ότι αναζητήθηκε στην αναγραφόμενη στην έγκληση ή τη μήνυση διεύθυνση κατοικίας, από την οποία απουσίαζε, διότι διαφορετικά, ενδέχεται η γνωστοποιηθείσα από το μηνυτή διεύθυνση της κατοικίας του κατηγορουμένου να είναι εσφαλμένη, με συνέπεια ο τελευταίος να αγνοεί την σε βάρος του ποινική διαδικασία, η οποία έτσι διεξάγεται ερήμην του, κατά παραβίαση της αρχής της δίκαιης δίκης που θεσπίζει το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ». Συνακόλουθα, εφόσον με την έφεση του κατηγορουμένου προβάλλεται ο ισχυρισμός ότι ο τελευταίος ήταν γνωστής διαμονής και, επομένως η επίδοση της απόφασης ως άγνωστης διαμονής είναι άκυρη, το Εφετείο έχει την υποχρέωση να ερευνήσει κατ' ουσίαν τον εν λόγω ισχυρισμό, αξιολογώντας και συνεκτιμώντας όλα τα προσκομιζόμενα απ' αυτόν

²¹⁹ δημοσιευμένη σε Τ.Ν.Π. ΝΟΜΟΣ.

στοιχεία, χωρίς να βασίζεται μόνο στο αποδεικτικό επίδοσης της απόφασης²²⁰. Λαμβανομένου υπόψη ότι το καθήκον πρόνοιας αποτελεί συστατικό στοιχείο της υποχρέωσης των κρατικών οργάνων περί εγγύησης της δίκαιης δίκης, δεν μπορεί η πλήρωση ή μη του τελευταίου να καταλείπεται αποκλειστικώς και μόνο στην επιμελή ή μη συμπεριφορά του κατηγορουμένου. Για το σκοπό αυτό, προκρίνεται η αξιοποίηση των σύγχρονων τεχνολογικών μέσων, τα οποία μπορούν να συμβάλουν καθοριστικά στο έργο των αρμόδιων κρατικών αρχών για την ανεύρεση της κατοικίας ενός προσώπου, εφόσον έχουν εξαντληθεί τα προηγούμενα προβλεπόμενα στο νόμο στάδια, ήτοι ο κατηγορούμενος αρνείται να δηλώσει τη διεύθυνσή του ή παρέχει αναληθείς ή ανεπαρκείς πληροφορίες αναφορικά με αυτήν. Η θέση αυτή φαίνεται, άλλωστε να αναδεικνύει με το βέλτιστο δυνατό τρόπο τη ρύθμιση του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 4 του άρθρου 8 της Οδηγίας, η οποία τελεί υπό την αίρεση ότι πάντως εξαντλήθηκε κάθε προσπάθεια εντοπισμού του κατηγορουμένου. Επιπλέον, η πρόβλεψη περί επίδοσης κλητηρίων εγγράφων στον αντίκλητο δικηγόρο είναι ελλιπής, αφού δεν εγγυάται την πραγματική και έγκαιρη πληροφόρηση του κατηγορουμένου για τη διεξαγόμενη σε βάρος του ποινική διαδικασία.

Ενόψει των ανωτέρω, η νομοθετική πρόβλεψη για τον τρόπο ενημέρωσης του κατηγορουμένου χρήζει νομοθετικής μεταβολής, προκειμένου η έναρξη της προθεσμίας εμφάνισης στο ακροατήριο ή άσκησης προσφυγής κατά του κλητηρίου θεσπίσματος να εκκινεί από την ημερομηνία πραγματικής γνώσης του για τη δίκη. Τέλος, και η συμπληρωματική νομοθετική πρόβλεψη καθίσταται επιβεβλημένη για τους αλλοδαπούς κατηγορούμενους, καθώς για το νόμιμο της επίδοσης είναι αναγκαία η μετάφραση του κλητηρίου εγγράφου στη γλώσσα που κατανοεί ο κατηγορούμενος²²¹.

Αναφορικά με το περιεχόμενο της νόμιμης κλήτευσης, η τήρηση των διατάξεων των παρ. 1 και 2 α' και β' του άρθρου 321 ΚΠΔ, η οποία επιβάλλεται επί ποινή σχετικής ακυρότητας του κλητηρίου θεσπίσματος σύμφωνα με τη συνδυασμένη εφαρμογή της παραγράφου 4 του ίδιου άρθρου και της διάταξης του

²²⁰ Όπως παρατηρεί η Τσόλκα Ό., βλ. ο.π. σελ.247-248, «Η πρόσφατη μεταβολή της νομολογίας επήλθε υπό την κανονιστικά δεσμευτική υποχρέωση συμμόρφωσης με τις καταδικαστικές αποφάσεις του ΕΔΔΑ σε βάρος της Ελλάδας στις υποθέσεις Elyasin (2009) και Popovitsi (2010)».

²²¹ Βλ. Τσόλκα Ό., ο.π., σελ. 239-242.

άρθρου 175 παρ. 2 ΚΠΔ διασφαλίζει την επαρκή πληροφόρηση του κατηγορουμένου για τη σε βάρος του ποινική διαδικασία²²². Περαιτέρω, σε σύμπνοια με την κατεύθυνση της ευρωπαϊκής δικαιοταξίας περί ενίσχυσης της θέσης του ερήμην καταδικασθέντος εκζητουμένου τελεί κατά την κρίση της γράφουσας και η πρόβλεψη της ερήμην εκδίκασης ως συνέπεια της μη εμφάνισης του κατηγορουμένου. Η μη αναγραφή αυτής στην κλήση ή στο κλητήριο θέσπισμα ενσωματώνει και υλοποιεί ακριβώς τις επιταγές της Οδηγίας 2016/343/ΕΕ [ΑιτΕκθ Ν. 4620/2019], με συνέπεια το απαράδεκτο της συζήτησης κατ' άρθρο 321 παρ. 4 ΚΠΔ.

3. Η ένδικη προστασία του «ερήμην» καταδικασθέντος

3.1. Η αίτηση ακύρωσης της απόφασης (άρθρο 430 ΚΠΔ).

Σύμφωνα με το άρθρο 430 ΚΠΔ ο επί πλημμελημάτων απών κατά την ποινική δίκη κατηγορούμενος υπό την έννοια της μη εμφάνισης ή εκπροσώπησής του από συνήγορο και ο οποίος κλητεύθηκε ως άγνωστης διαμονής μπορεί να επικαλεστεί τη μη συνδρομή των όρων του άρθρου 428 ΚΠΔ και να επιδιώξει την ακύρωση του κλητηρίου θεσπίσματος. Ειδικότερα, ο κατηγορούμενος θα πρέπει εντός ανατρεπτικής προθεσμίας οκτώ ημερών από την εκτέλεση της απόφασης ή και προ αυτής να αποδείξει ότι κατά τη χρόνο της κλήτευσής του ήταν γνωστής διαμονής υπό την έννοια του άρθρου 155 ΚΠΔ, προσδιορίζοντας παράλληλα τον τόπο της διαμονής του κατά τη στιγμή της υποβολής της συναφούς αίτησης. Μεταξύ των άλλων, βασική προϋπόθεση για την ευδοκίμηση της αίτησης ακύρωσης της διαδικασίας είναι το εξυπαρχής ανέκκλητο της προσβαλλόμενης απόφασης ή το μεταγενέστερα ανέκκλητο αυτής²²³, υπό την έννοια της ανυπαρξίας ενεργού δικαιώματος άσκησης έφεσης και με τη μορφή είτε της παρόδου της προθεσμίας άσκησης της έφεσης

²²² Εφόσον απορριφθεί η σχετική ένσταση του κατηγορουμένου, δύναται να την επαναφέρει με ειδικό λόγο έφεσης στη δευτεροβάθμια δίκη, βλ. ΑΠ 1142/2022, Τ.Ν.Π. ΝΟΜΟΣ.

²²³ Κατά τον προΐσχύσαντα ΚΠΔ ο κατηγορούμενος μπορούσε να ζητήσει την ακύρωση της απόφασης «εφόσον δεν άσκησε ένδικο μέσο που επιτρέπεται από το νόμο κατά της καταδικαστικής αποφάσεως», νοούμενης έτσι τόσο της έφεσης όσο και της αναίρεσης. Όπως επισημαίνει ο Λ. Μαργαρίτης, Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας – Οι αλλαγές του Ν. 4855/2021 (Ερμηνεία κατ' άρθρο των διατάξεων του Ν.4620/2019 που τροποποιήθηκαν), Νομική Βιβλιοθήκη, 2021, αρθρ.430 Αίτηση για την ακύρωση της απόφασης, «Η ορθότητα και σκοπιμότητα μιας τέτοιας επιλογής συνάντησε εύλογες επιφυλάξεις, καθώς είχε ως αποτέλεσμα την αμετάκλητη κρίση υποθέσεων, για την ουσία των οποίων δεν παρουσιάστηκαν ποτέ οι θέσεις των κατηγορουμένων. Επρόκειτο τω όντι για επιλογή που οδηγούσε κατά κανόνα σε απώλεια των δύο βαθμών δικαιοδοσίας, παρά το ότι η κατάληξη αυτή οφειλόταν συχνά σε παραδρομή ή επιπολαιότητα των αρμόδιων για την επίδοση της κλήσης ή του κλητηρίου θεσπίσματος οργάνων», σελ. 91-92.

άπρακτης είτε της παραίτησης από το ήδη ασκηθέν ένδικο μέσο της έφεσης κατ' άρθρο 475 επ. ΚΠΔ²²⁴. Έτσι, η αίτηση ακύρωσης της απόφασης εισάγεται στο ίδιο δικαστήριο με αυτό που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση και με αντικείμενο το εάν ο κατηγορούμενος ήταν γνωστής ή άγνωστης διαμονής. Σε περίπτωση κατά την οποία ευδοκιμήσει η ανωτέρω αίτηση ακυρώνεται η προσβαλλόμενη απόφαση, ενώ επίσης και η κλήτευση λόγω παραβίασης των διατάξεων των άρθρων 155 και 157 ΚΠΔ. Συνεπεία της ακύρωσης της κλήτευσης ανατρέπεται η αναστολή της παραγραφής λόγω επιδικίας κατ' άρθρο 154 παρ. 2 ΚΠΔ, με αποτέλεσμα το δικαστήριο να υποχρεούται σε έλεγχο της επέλευσης ή μη της παραγραφής της πράξης. Σε περίπτωση κατά την οποία η υπό εκδίκηση πράξη έχει επιβιώσει της παραγραφής, η συζήτηση της υπόθεσης διεξάγεται de novo σε πρώτο βαθμό, με πρακτική συνέπεια την εκδίκηση του κατηγορουμένου εξυπαρχής στην ουσία της υπόθεσής του και με τα εχέγγυα του σεβασμού στο τεκμήριο της αθωότητάς του.

3.2. Η αίτηση ακύρωσης της διαδικασίας (άρθρα 341 και 435 ΚΠΔ).

Από τις διατάξεις των άρθρων 341 και 435 ΚΠΔ προκύπτει η παροχή του δικαιώματος στον ερήμην καταδικασθέντα εκζητούμενο να ζητήσει εντός ανατρεπτικής προθεσμίας δεκαπέντε ημερών από την έκδοση της απόφασης την ακύρωση της διαδικασίας επικαλούμενος ότι από λόγους ανώτερης βίας ή από άλλα ανυπέρβλητα αίτια δεν μπόρεσε εγκαίρως να γνωστοποιήσει στο δικαστήριο το ανυπέρβλητο κώλυμα της εμφάνισής του σ' αυτή και να ζητήσει την αναβολή της συζήτησής της κατ' άρθρο 349 ΚΠΔ. Σύμφωνα με τη ρητή πρόβλεψη της διάταξης του άρθρου 341 ΚΠΔ το δικαίωμα σε περίπτωση πλημμελήματος παρέχεται μόνο, όταν η καταδικαστική απόφαση είναι εξ αρχής ανέκκλητη, με αποτέλεσμα σε περίπτωση έκδοσης εφέσιμης ποινής την τυχόν ελαττωματικότητα της κλήτευσής του στον πρώτο βαθμό δικαιοδοσίας κατ' άρθρο 154 παρ.2 και 155 ΚΠΔ να μπορεί να την επικαλεστεί ο κατηγορούμενος στο εφετείο, προβάλλοντας την ακυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος με ειδικό λόγο έφεσης²²⁵. Έτσι, εάν γίνει δεκτή η αίτηση

²²⁴ Επισημαίνεται όμως πως έτσι ελλοχεύει ο κίνδυνος να χαθεί οριστικά ο β' βαθμός δικαιοδοσίας, βλ. *Μαργαρίτης Λ.*, ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4620/2019, τόμος πρώτος, σελ. 2346, πλάγ.10.

²²⁵ Υποστηρίζεται η άποψη ότι ο συγκεκριμένος περιορισμός παρεμποδίζει προδήλως την άσκηση του δικαιώματος ακρόασης στον πρώτο βαθμό δικαιοδοσίας σε όσα πλημμελήματα επιτρέπεται έφεση και επομένως, κατ' εφαρμογή του άρθρου 20 παρ. 1 Συντ. θα πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα

ακύρωσης του άρθρου 341 ΚΠΔ ακυρώνεται η απόφαση και διεξάγεται νέα δίκη σε πρώτο βαθμό. Στην αντίστροφη περίπτωση, απορρίπτεται ως απαράδεκτη η αίτηση ακύρωσης της διαδικασίας²²⁶. Επισημαίνεται ότι κατά ρητή νομοθετική πρόβλεψη κατά της απόφασης που εκδίδεται δεν επιτρέπεται στον κατηγορούμενο για κανένα λόγο η άσκηση δεύτερης αίτησης ακύρωσης²²⁷. Αναφορικά με την επί κακουργημάτων διαδικασία και σε αντίθεση με την ανωτέρω ρύθμιση η προθεσμία για την άσκηση της αίτησης ακύρωσης της διαδικασίας τελεί σε σύμπτωση με την οριζόμενη στη διάταξη του άρθρου 489 ΚΠΔ προθεσμία, αφού για την άσκηση του ένδικου μέσου της έφεσης από τον κατηγορούμενο θα πρέπει να έχουν λάβει χώρα αμφότερες η επίδοση της απόφασης και η άπρακτη πάροδος της προθεσμίας του άρθρου 435 ΚΠΔ.

Από τα ανωτέρω συνάγεται ευχερώς ότι η πλήρης δυνατότητα επανεκδίκασης της υπόθεσης στον ίδιο ή σε ανώτερο βαθμό κατά τις επιταγές του άρθρου 6 παρ.3 της ΕΣΔΑ παρέχεται βάσει νομοθετικής στάθμισης μόνο για τα μείζονος απαξίας εγκλήματα και τυποποιούμενα στο νόμο ως κακουργήματα, με συνέπεια το δικαίωμα σε νέα δίκη να μην παρέχεται αποτελεσματικά ή με επαρκή βεβαιότητα κατά το νόημα της ΕΣΔΑ επί πλημμελημάτων. Σύμφωνα με την εύστοχη παρατήρηση της Τσόλκα «Το εν τοις πράγμασι μαχητό του τεκμηρίου (της παραίτησης ή της αδιαφορίας ή και φυγοδικίας) συναρτάται με τη δυνατότητα αντίκρουσης του τεκμηρίου της γνώσης του για την επικείμενη δίκη και για τις συνέπειες της παραίτησής του από το δικαίωμα του να παρίσταται δικονομικώς σε αυτή»²²⁸.

Έτι περαιτέρω, θα πρέπει να επισημανθεί ότι στους αιτούντες της αίτησης του άρθρου 341 ΚΠΔ συμπεριλαμβάνονται όχι μόνο αυτοί των οποίων η εμφάνιση

υποβολής αίτησης ακύρωσης της διαδικασίας και όταν έχει εκδοθεί εκκλητή απόφαση, βλ. Καρράς, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 6^η έκδοση, 2019, σελ.765.

²²⁶ Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται αναλογικά και στην κατ' έφεση δίκη, σύμφωνα με το άρθρο 501 παρ. 1 εδ. ε' ΚΠΔ, ουδεμία δε διάταξη του ιδίου Κώδικα προβλέπει την αναλογική εφαρμογή της και κατά τη διαδικασία ενώπιον του Αρείου Πάγου, βλ. ΑΠ 30/2022, Τ.Ν.Π. QUALEX.

²²⁷ Η ανωτέρω άποψη που έχει εγκαταλειφθεί ενόψει της έκδοσης της απόφασης ΟΛΑΠ 164/1984, ΠΧρον.1984.737 και η οποία δέχθηκε ότι είναι απαράδεκτη η άσκηση δεύτερης ως άνω αίτησης ακύρωσης, πρέπει να επανεξετασθεί νομοθετικά ή και νομολογιακά, ενόψει του άρθρου 20 του Συντάγματος και της ευρείας εφαρμογής στα εθνικά δικαστήρια και στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των αρχών της δίκαιης δίκης που καθιερώνει το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, βλ. Κ. Φράγκος, κατ' άρθρο ερμηνεία Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, άρθρο 341. Αίτηση ακύρωσης της διαδικασίας επί πλημμελημάτων, πλαγ. 13.

²²⁸ Βλ. Τσόλκα Ό., ο.π., σελ. 244-245.

κατέστη ανέφικτη ένεκα της συνδρομής λόγων ανώτερης βίας αλλά και όσοι ήταν μεν γνωστής διαμονής αλλά κλητεύθηκαν σε λάθος διεύθυνση. Για την τελευταία αυτή κατηγορία και παρά το γεγονός ότι ο νόμος δεν κάνει διάκριση, λεκτέον ότι η προθεσμία των δεκαπέντε ημερών για την άσκηση της συναφούς αίτησης ακύρωσης ορθότερο είναι να εκκινεί από την πραγματική γνώση και όχι από την έκδοση της ερήμην καταδικαστικής απόφασης, αφού άλλωστε κατά παραδοχή θεμελιώδους αρχής του δικαίου ουδείς υποχρεούται στα αδύνατα. Έτσι, και εν προκειμένω το βάρος για τη διασφάλιση της πραγματικής γνώσης του κατηγορουμένου μετατοπίζεται στην ανάγκη συμμόρφωσης των κρατικών αρχών με τις επιταγές πρόνοιας περί προσήκουσας ενημέρωσης του ερημοδικασθέντος κατηγορουμένου για την έκδοση της καταδικαστικής απόφασης, τις συνέπειες της έκδοσης αυτής και τα ένδικα μέσα που ο τελευταίος διαθέτει συμφώνως προς τις επιταγές της ΕΣΔΑ και της Οδηγίας 2016/343/ΕΕ.

Ενόψει των ανωτέρω εκτεθέντων καταδεικνύεται η περιορισμένη προστασία, την οποία απολαύει υπό το ισχύον νομοθετικό καθεστώς ο ερημοδικασθείς κατηγορούμενος, με συνέπεια να καθίσταται αδήριτη ανάγκη η τροποποίηση των σχετικών διατάξεων επιχείρηση νομοθετικών τροποποιήσεων, ώστε να βελτιωθεί υπό πραγματικούς όρους η δικονομική του θέση.

3.3. Η ειδική πρόβλεψη του άρθρου 473 ΚΠΔ.

Με σκοπό να διευκολυνθεί η αφορώσα την έκδοση του ΕΕΣ διαδικασία αλλά και προκειμένου να υπερπηδηθούν εμπόδια, τα οποία σε πρακτικό επίπεδο ναρκοθετούσαν την εξέλιξη της ποινικής διαδικασίας, προστέθηκαν με το άρθρο 7 παρ. 42 του Ν. 4637/2019 τρία τελευταία εδάφια στην παράγραφο 1 του άρθρου 473 ΚΠΔ. Λαμβανομένων υπόψη των αυστηρότερων προϋποθέσεων, οι οποίες πλέον απαιτούνται δυνάμει των ανωτέρω αναφερόμενων τροποποιήσεων αναφορικά με την εκτέλεση ΕΕΣ, ο Έλληνας νομοθέτης αντιλήφθηκε την ανάγκη άμεσης νομοθετικής παρέμβασης, επιχειρώντας να παράσχει την ουσιαστική δυνατότητα στον κατηγορούμενο να προσβάλει την ερήμην καταδικαστική απόφαση μετά την παράδοσή του στις ελληνικές αρχές. Αυτό επετεύχθη διά της θέσπισης νέας ειδικής περίπτωσης έναρξης της προθεσμίας των ενδίκων μέσων με ταυτόχρονη επιδίωξη να

καταστεί εφικτή και πάλι η έκδοση στην Ελλάδα ΕΕΣ με σκοπό την έκτιση ποινής, δυνατότητα, η οποία είχε πάψει κατ' ουσίαν να υφίσταται²²⁹.

Ειδικότερα, σε περίπτωση παράδοσης κατηγορουμένου στις ελληνικές αρχές σε εκτέλεση ΕΕΣ, το οποίο εκδόθηκε δυνάμει ερήμην καταδικαστικής απόφασης και με τις ειδικότερες προϋποθέσεις που ορίζονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 473 ΚΠΔ, (χωρίς δηλαδή αυτός να έχει εκπροσωπηθεί από πληρεξούσιο δικηγόρο ή να έχει κλητευθεί αυτοπροσώπως ή να έχει ενημερωθεί με άλλα μέσα κατά τρόπο που να αποδεικνύει ότι τελούσε εν γνώσει της προγραμματισμένης δίκης), απαιτείται νέα επίδοση της απόφασης από την οποία και εκκινεί η προβλεπόμενη προθεσμία των ενδίκων μέσων. Καθώς, μάλιστα οι σχετικές με τις επιδόσεις διατάξεις του ΚΠΔ (άρθρα 154 επ. ΚΠΔ) δεν δύνανται να εξασφαλίσουν την αυτοπρόσωπη κλήτευση του κατηγορουμένου ή την πραγματική ενημέρωσή του για την προγραμματισμένη δίκη, στο κείμενο της αιτιολογικής έκθεσης του Νέου ΚΠΔ προκρίνεται ως λύση η -χωρίς περιορισμούς- εκ νέου εκδίκαση της υπόθεσης στην ουσία της, όταν το ζητήσει ο εκζητούμενος²³⁰. Τέλος, στο πλαίσιο της ίδιας ρύθμισης προβλέφθηκε η δυνατότητα αναστολής της προθεσμίας παραγραφής του εγκλήματος, μη υποκείμενης στους χρονικούς περιορισμούς της παραγράφου 2 του άρθρου 113 ΠΚ.

²²⁹ Βλ. *Λαμπάκης Χ.*, 1.5.6. Η αναστολή της παραγραφής σε περίπτωση εκ νέου επίδοσης στον κατηγορούμενο ερήμην καταδικαστικής απόφασης σε εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης σε: *Η παραγραφή των εγκλημάτων στο ουσιαστικό ποινικό δίκαιο*, 2021, σελ. 544-545.

²³⁰ Βλ. την αιτιολογική έκθεση του Ν.4637/2019, σελ. 18.

Επίλογος

Στο νυν ισχύον θεσμικό πλαίσιο της ΕΕ, η δεσμευτική προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων διαδραματίζει καθοριστικής σημασίας ρόλο, καθώς συναρτάται με την αρχή της αποτελεσματικότητας της δικαστικής προστασίας. Εκ της προηγηθείσας επισκόπησης της νομολογίας του συνάγεται ότι το ΔΕΕ έχει καταστήσει σαφή μέσα από μια ολόκληρη σειρά αποφάσεων την αυτοτελή νοηματοδότηση όρων της απόφασης πλαίσιο για το ΕΕΣ, την οποία τα κράτη-μέλη δεν δύνανται να περιορίζουν ή να τροποποιούν με εθνικές επιλογές που είναι αντίθετες στους σκοπούς των ενωσιακών διατάξεων. Συνεπές προς την αρχή της αποτελεσματικότητας της ενωσιακής τάξης, το Δικαστήριο προσπαθεί να διατηρήσει τον κυρίαρχο ρόλο του και αναφορικά με ζητήματα προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων εντός του πεδίου του ποινικού δικαίου. Συγχρόνως, με τις αποφάσεις του επιδιώκεται ο αρμονικός διάλογος και η επίτευξη αгаστικής συνεργασίας τόσο με το ΕΔΔΑ όσο και με τα εθνικές δικαστικές αρχές των κρατών μελών.

Εντούτοις, ενόψει της προσπάθειας για την εξασφάλιση μιας κατά το μέγιστον δυνατής αποτελεσματικότητας του ΕΕΣ ως κεντρικού εργαλείου δικαστικής συνεργασίας στην ΕΕ παρορράται σε αρκετές περιπτώσεις ο έτερος στόχος, ήτοι εκείνος της επίτευξης ενός δικαιοκρατικού ενωσιακού ποινικού δικαίου. Στο πλαίσιο αυτό, η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης δεν μπορεί να λειτουργήσει χωρίς την αμοιβαία εμπιστοσύνη, τόσο των κρατών-μελών όσο κυρίως των πολιτών τους, ότι τα ποινικοδικονομικά τους συστήματα σέβονται, αναγνωρίζουν και κατοχυρώνουν τα θεμελιώδη δικονομικά δικαιώματα των προσώπων σε βάρος των οποίων εκκρεμούν οι ποινικές διαδικασίες. Θα πρέπει με άλλα λόγια οι πολίτες να είναι βέβαιοι ότι θα απολαμβάνουν μία δίκαιη ποινική διαδικασία υπό το πρίσμα του ΧΘΔΕΕ και της ΕΣΔΑ σε όλα τα κράτη-μέλη, στα οποία ήθελε διενεργηθεί μία ποινική διαδικασία σε βάρος τους.

Η πορεία που έχει διανύσει έως σήμερα η ευρωπαϊκή νομοθέτηση στον τομέα της παράδοσης προσώπου σε βάρος του οποίου εκδόθηκε ένταλμα και το οποίο δεν παρέστη κατά την έκδοση της απόφασης είναι ιδιαιτέρως σημαντική. Η διάταξη του άρθρου 4^α της απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ και η καθιέρωση γενικού δυνητικού λόγου άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ φαίνεται πως παρέχει στην εκτελούσα δικαστική αρχή τα απαραίτητα εχέγγυα αναφορικά με την άρνηση εκτέλεσης του ΕΕΣ, αφού

απαιτεί τη συνδρομή αμφότερων των όρων της μη αυτοπρόσωπης εμφάνισης του εκζητουμένου στη δίκη που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης και της μη εφαρμογής κάποιας εκ των προβλεπόμενων στο άρθρο 4^α παρ. 1 α' έως δ' περιπτώσεων. Παράλληλα, μέσω της Οδηγίας 2016/343/ΕΕ έγινε μία σημαντική προσπάθεια ενίσχυσης του επιπέδου προστασίας των πολιτών που εμπλέκονται σε ποινικές διαδικασίες, καθώς και της κωδικοποίησης σε ένα ενωσιακό νομοθετικό κείμενο ζητημάτων που άπτονται του τεκμηρίου της αθωότητας και του δικαιώματος του ενδιαφερομένου να είναι παρών στη δίκη στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών.

Τα περισσότερα κράτη-μέλη συμμορφώνονται με αυτές τις προϋποθέσεις, καθώς οι ύποπτοι και κατηγορούμενοι έχουν το δικαίωμα να παρίστανται, να συμμετέχουν ουσιαστικά, σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπει το εθνικό δίκαιο, και να ασκούν τα δικαιώματα υπεράσπισής τους, με ταυτόχρονη παροχή της δυνατότητας επαναπροσδιορισμού της ουσίας της υπόθεσης μετά την έκδοση καταδικαστικής απόφασης ερήμην, μέσω έφεσης ή ειδικού ένδικου μέσου που οδηγεί σε νέα δίκη. Εντούτοις, σύμφωνα με την από 31.03.2021 Έκθεση της Επιτροπής για την εφαρμογή της Οδηγίας 2016/343/ΕΕ, εξακολουθούν να υπάρχουν δυσκολίες σε σχέση με βασικές διατάξεις της οδηγίας σε ορισμένα κράτη-μέλη, ιδίως όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής των εθνικών μέτρων για την ενσωμάτωση των ρυθμίσεών της. Συνεπεία των ανωτέρω, η αποτελεσματική παροχή του δικαιώματος σε νέα δίκη παραμένει στην πράξη αμφισβητούμενη.

Τέλος, σε εθνικό επίπεδο φαίνεται να παροράται η βασική ευθύνη, την οποία υπέχουν τα αρμόδια κρατικά όργανα αναφορικά με την αναζήτηση της πραγματικής κατοικίας του προσώπου. Η νομότυπη επίδοση της κλήσης ή του κλητηρίου θεσπίσματος εγγυάται το δίκαιο χαρακτήρα της ποινικής διαδικασίας μόνον όταν διασφαλίζει την πραγματική γνώση του προσώπου για την επικείμενη δίκη. Αντιθέτως, η μετάθεση του βάρους απόδειξης της σύννομης κλήτευσης αποκλειστικά στον ερημοδικασθέντα θέτει εν αμφιβόλω τη συμβατότητα του εσωτερικού δικαίου με την ευρωπαϊκή και την ευρωενωσιακή δικαιοταξία. Έτσι, οι εσωτερικές ρυθμίσεις και πρακτικές τείνουν να αποστερούν την ποινική διαδικασία από όρους πραγματικής νομιμότητας, ενώ παράλληλα τα προβλεπόμενα ένδικα μέσα του ερήμην καταδικασθέντος εκζητουμένου χαρακτηρίζονται από σοβαρά ελλείμματα.

Υπό το πρίσμα αυτό, η πραγματικότητα επιτάσσει την ανάληψη νομοθετικών πρωτοβουλιών με ριζικές τροποποιήσεις στα επίμαχα ζητήματα.

Τέλος, καθίσταται αδήριτη ανάγκη ο «διάλογος»²³¹ μεταξύ του ΑΠ και των λοιπών εθνικών δικαστηρίων με τα Ευρωπαϊκά Δικαστήρια προς το σκοπό ενίσχυσης των δικονομικών δικαιωμάτων των υπόπτων και κατηγορουμένων με όρους πραγματικούς και με τις εγγυήσεις της δικαστικής εξουσίας. Ας μη λησμονούμε την πάντα επίκαιρη ρήση του Ηλία Αναγνωστόπουλου που διετύπωσε το 2019 στο 8^ο Συνέδριο της Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων, σύμφωνα με την οποία οι εξελίξεις στο πλαίσιο του ποινικού δικονομικού δικαίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν αποτελούν πλέον «όραμα» αλλά «εξελισσόμενη πραγματικότητα» που καλούνται καθημερινά να αντιμετωπίσουν οι εφαρμοστές του ποινικού δικαίου σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο²³².

²³¹ Ως παράδειγμα «απουσίας διαλόγου», βλ. την απόφαση του ΕΔΔΑ, *Γεωργίου κατά Ελλάδας*, δημοσιευμένη στο ΝοΒ 2023, σελ. 887.

²³² Βλ. *Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων*, «Η ποινική δικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Τάσεις και Προκλήσεις», εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, σελ. 408.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία – αρθρογραφία

- 1.**Αναγνωστόπουλος Η., Αυτοπρόσωπη εμφάνιση και δικαστική ακρόαση του κατηγορουμένου (με αφορμή τις ΟΛΑΠ, 14,15,16/2001 και την απόφαση του ΕΔΔΑ της 13ης Φεβρουαρίου 2001 στην υπόθεση Krombach κατά Γαλλίας), ΝοΒ 2002, σελίδες 491 επ.
- 2.**Ανδρουλάκης Ν., Θεμελιώδεις έννοιες της ποινικής δίκης, εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλας, 2012, σελίδες 82, 197.
- 3.**Βούλγαρης Δ., Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης, σε: Στ. Παύλου/Θ. Σάμιος (Επιμ.), Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι, εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλας, 2020, σελίδες 46-51.
- 4.**Καϊάφα – Γκμπάντι Μ., Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης: οι ρυθμίσεις του Ν.3251/2004 και η μετάβαση από την έκδοση στην παράδοση, Ποινική Δικαιοσύνη, 2004, σελίδες 1284 επ.
- 5.**Καϊάφα-Γκμπάντι Μ., Στοιχεία Ενωσιακού Ποινικού Δικαίου, εκδόσεις Σάκκουλας, 2016, σελίδες 9, 67, 256-259.
- 6.**Καϊάφα –Γκμπάντι Μ., Νομολογία του ΔΕΕ και ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης: βασικές κατευθύνσεις και σύγχρονες τάσεις (Μέρος Α'), ΠοινΔικ 2019, σελίδες 1-2.
- 7.**Καρράς Α., Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2019, σελίδες 765 επ.
- 8.**Κυριτσάκη Ι., Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και η αρχή του διττού αξιοποίνου, εκδόσεις Σάκκουλας, 2009, σελίδες 40 επ.
- 9.**Λαμπάκης Χ., Η παραγραφή των εγκλημάτων στο ουσιαστικό ποινικό δίκαιο, εκδόσεις Σάκκουλας, 2021, σελίδες 544-545.
- 10.**Μαργαρίτης Λ., Κώδικας Ποινικής Δικονομίας – Οι αλλαγές του Ν. 4855/2021 (Ερμηνεία κατ' άρθρο των διατάξεων του Ν.4620/2019 που τροποποιήθηκαν), εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2021, σελίδες 91-92.
- 11.**Μαργαρίτης Λ., ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4620/2019, τόμος πρώτος, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, σελίδες 2346.

- 12.** Μουζάκης Δ., Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, εκδόσεις ουσιαστικού και δικονομικού ποινικού δικαίου, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2009, σελίδες 40, 80 επ., 124 επ., 559, 558.
- 13.** Μυλωνάς Ι., Η ποινική «δίκαιη δίκη» στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου κατά την τριετία 2002-2004, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή, 2007, σελίδες 65 επ. και 74 επ.
- 14.** Παπαδοπούλου Ρ.-Ε., Η συνεργασία στο Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Προς μία τυπολογία, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2005, σελίδα 72 επ.
- 15.** Παπακυριάκου Θ., Άρθρο 82 ΣΛΕΕ, σε Σκουρή Β. (επιμ.), Συνθήκη της Λισσαβώνας, εκδόσεις Σάκκουλας, 2020, αριθ. 25 επ.
- 16.** Σαχπεκίδου Ε., Δικαστική Συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις, σε: Ευρωπαϊκό Δίκαιο, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2021, σελίδα 339.
- 17.** Κανελλοπούλου-Μαλούχου Ν., Άρθρο 52 ΧΘΔΕΕ, Σαχπεκίδου Ε. και Ταγαράς Χ. (επίμ.), Κατ' άρθρο ερμηνεία του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, σελίδα 641.
- 18.** Σαφούρης Γ., Η προδικαστική παραπομπή στο ΔΕΕ ως μέσο προστασίας θεμελιωδών δικαιωμάτων, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2021, σελίδα 135.
- 19.** Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων, Η ποινική δικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Τάσεις και Προκλήσεις», εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, σελίδα 408.
- 20.** Ηλιοπούλου – Στράγγα Τ., 2. Η συνύπαρξη των δικαιωμάτων του Χάρτη με τα εθνικά συνταγματικά δικαιώματα των Κρατών μελών, σε: Γενική θεωρία θεμελιωδών δικαιωμάτων, εκδόσεις Σάκκουλας, 2018, σελίδα 446.
- 21.** Συμεωνίδου-Καστανίδου Ε., Ο νόμος για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας – Βασικά χαρακτηριστικά και πρώτη ερμηνευτική προσέγγιση, ΠοινΔικ, 2004, σελίδες 210 επ.
- 22.** Τζαννετής Α., Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητουμένου στην Ενωσιακή ποινική συνεργασία, εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, 2020, σελίδες 46, 110-112, 227-228, 251-257.

23. Τόγιας Στ., Η επίδραση της πρόσφατης νομολογίας του ΔΕΕ στο δικαίωμα υπερασπίσεως, ΠοινΧρ 2017, σελίδες 328 επ.

24. Τριανταφύλλου Γ., Άρθρο 6 παρ.2-Τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου σε Κοτσαλής Λ. (επιμ.), Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου & Ποινικό Δίκαιο, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2014, σελίδες 474 επ.

25. Τσιακουμάκη Ν., Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης, Άρνηση εκτέλεσης του εντάλματος βάσει του Ν.3251/2004 Αριστοτέλης Ι. Χαραλαμπάκης, Καθηγητής Νομικής Σχολής ΔΠΘ (επιμ.), εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2019, σελίδες 257 επ.

26. Τσόλκα Ό. σε: Τιμητικό Τόμο Χριστόφορου Δ. Αργυρόπουλου, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2016, σελίδες 229-248.

27. Φράγκος Κ., κατ' άρθρο ερμηνεία Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (Ν.4620/2019 και Ν.4637/2019), Άρθρο 341, εκδόσεις, Σάκκουλας, πλαγ.13.

28. Φυτράκη Ε., Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης σε εφαρμογή: Νέες εξελίξεις, νέες ανησυχίες, Ποιν.Δικ., 2006, σελίδα 210.

29. Χατζηθεοδώρου Γ., Ευρωπαϊκό Ένταλμα σύλληψης και βία μεταξύ των κρατουμένων στις ελληνικές φυλακές, Ποιν.Δικ., 2017, σελίδες 397 επ.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία – αρθρογραφία

1. Blekxton R. /van Ballegooij W., Handbook on the European Arrest Warrant, 2005, page 1294 et seq.

2. Bovend'Eerdt, The joined cases Aranyosi and Caldaru: A new Limit to the mutual trust presumption in the area of freedom, security and justice? Utrecht Journal of International and European Law, 2016, pages 117 et seq.

3. Ligeti K., Strafrecht und strafrechtliche Zusammenarbeit in der Europäischen Union, εκδόσεις Duncker & Humblot, Berlin, έτος 2005, pages 133 et seq.

4. Mitsilegas V., The European Union and the Rights of Individuals in Criminal Proceedings, The Oxford Handbook of Criminal Process [edited by Darryl K. Brown,

Jenia Iontcheva Turner and Bettina Weisser, Publisher Oxford University Press, 2019, pages 115-130, 280-282 & 292-294.

5. Plachta M., European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice 2003, pages 190 et seq.

6. Skouris V., Criminal law issues in the Case-law of the European Court of Justice: a general overview, EuCLR, 2011, pages 108 et seq.

7. Kei Hannah Brodersen, Vincent Glerum and André Klip, The European Arrest Warrant and In Absentia Judgments, Maastricht Law Series, 2022, pages 43-47, 57-59, 96-97, 125-152, 174-187.